

Beregnet til
NHO Service og Handel

Dokument type
Rapport

Dato
Mars, 2018

KARTLEGGING AV PRIVATE FOSTERHJEMSTILBUD

KARTLEGGING AV PRIVATE FOSTERHJEMSTILBUD

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	SAMMENDRAG	2
1.1	Formål og avgrensning i prosjektet	2
1.2	Hovedfunn	2
1.3	Viktige læringspunkter	4
2.	INNLEDNING	5
2.1	Om denne kartleggingen	5
2.2	Kvalitet i fosterhjem	6
2.3	Kort om metode	8
2.4	Avgrensninger	10
3.	ORGANISERING AV FOSTERHJEMSOMRÅDET	11
3.1	Hva er et fosterhjem ment å være?	11
3.2	Det finnes flere typer fosterhjem	11
3.3	Flere aktører har ansvar på fosterhjemsområdet	13
3.4	Utgifter og oppholdsdøgn i fosterhjem	15
4.	AVTALEVERK OG KJENNETEGN PÅ PRIVATE LEVERANDØRER OG FOSTERHJEM	17
4.1	Hvordan sikrer man kvalitet ved kjøp av private fosterhjemstjenester?	17
4.2	De ansatte har høy formell kompetanse og lang erfaring	24
4.3	Hvem er fosterforeldrene i de private tiltakene?	28
5.	REKRUTTERING, OPPLÆRING OG OPPFØLGING AV PRIVATE FOSTERHJEM	32
5.2	Barn og unge med store og sammensatte behov	33
5.3	Rekruttering i nettverk er utbredt og effektivt som strategi	34
5.4	De private leverandørene er opptatt av å sikre god «match» mellom fosterhjem og barn	34
5.5	Frikjøp fra ordinært arbeid på både kort og lang sikt	37
5.6	Opplæring av fosterforeldre	38
5.7	Oppfølging	41
5.8	Veiledning	44
5.9	Avlastning	46
5.10	Oppfølging av og tilsyn med fosterhjem	47
5.11	Samarbeid mellom partene	48
5.12	Hva er resultatene for fosterbarna?	50
6.	AVSLUTTENDE ANALYSER OG REFLEKSJONER	53
6.1	Kvaliteten i det private tilbudet synes å være god, men med enkelte variasjoner	53
6.2	Tett oppfølging er avgjørende for at plasseringer skal fungere over tid	54
6.3	Samarbeidet med Bufetat oppleves godt, men har fått større innslag av rapportering	54
6.4	Mulige konsekvenser ved bortfall av et privat tilbud	55
6.5	Viktige læringspunkter	59
7.	LITTERATURLISTE	61

OVERSIKT OVER FIGURER

Figur 4-1: Alder på ansatte i private selskaper (n=53)	25
Figur 4-2: Oversikt over type grunnutdanning blant ansatte i selskapene (n=53)	25
Figur 4-3: Oversikt over arbeidserfaring fra barnevernssektoren totalt (n=53)	26
Figur 4-4: Bakgrunn for valg av privat arbeidsgiver (n=53).....	26
Figur 4-5: Opplevd kompetanse og tilgang til fagekspertise og verktøy (n=53)	27
Figur 4-6: Arbeidsmengde, ansvar og støtte (n=53).....	27
Figur 4-7: Oversikt over fordeling på alder (n=148)	28
Figur 4-8: Oversikt over høyeste fullførte utdanning (n=148).....	28
Figur 4-9: Bakgrunn for valget om å bli fosterhjem (n=145)	29
Figur 4-10: Bakgrunn for at fosterforeldrene har inngått avtale med en privat leverandør (n=145)	30
Figur 5-1: Ulike fosterhjem i kommunene	32
Figur 5-2: Fosterbarnas alder på plasseringstidspunktet (n=148)	33
Figur 5-3: Ansattes vurdering av informasjon og matching (n=53)	35
Figur 5-4: Fosterforeldres vurdering av informasjon og matching (n=145)....	36
Figur 5-5: Ansattes vurdering av opplæringen som gis (n=53)	39
Figur 5-6: Fosterforeldres vurdering av opplæringen de har mottatt.....	40
Figur 5-7: De ansattes vurdering av oppfølgingen som gis (n=53)	42
Figur 5-8: Fosterforeldrenes vurdering av oppfølgingen de mottar (n=145)...	42
Figur 5-9: Fosterforeldrenes vurdering av hjelpen de har fått når de selv har tatt kontakt (n=123).....	43
Figur 5-10: Kommunens syn på oppfølgingen som gis (n=116)	44
Figur 5-11: De ansattes vurdering av veiledningen som gis (n=53).....	45
Figur 5-12: Fosterforeldrenes beskrivelse og vurdering av veiledningen de mottar (n=140).....	45
Figur 5-13: Eksempel på veiledning	46
Figur 5-14: Barnevernstjenestens oppfølging av barn i fosterhjem (n=120) ..	47
Figur 5-15: Fosterforeldrenes syn på barnevernets og kommunens oppfølging og tilsyn (n=140)	48
Figur 5-16: Ansattes syn på samarbeidet med Bufetat og kommunal barnevernstjeneste (n=53)	49
Figur 5-17: Fosterforeldrenes vurdering av selskapenes fokus på samarbeid med biologisk familie, skole og helse (n=140)	51
Figur 5-18: De ansattes syn på tjenestene, overordnet (n=53)	51
Figur 5-19: Kommunal barnevernstjenestes syn på det private tilbudet, overordnet (n=115).....	52
Figur 6-1 Endringer i utgifter pr. formål dersom tilbud om fosterhjem tilknyttet private tiltak bortfaller. Tall i 1000 kroner. 2016-priser.....	58

VEDLEGG

Vedlegg 1

Notat om spørreundersøkelsene

FORORD

I denne rapporten redegjør Rambøll for resultatene av en kartlegging av det private fosterhjemstilbudet. Det er tilbudet hos NHO Service og Handels medlemsbedrifter som er undersøkt, herunder Aleris Ungplan, Humana AS, Aberia Ung, Team Olivia (dvs. Connexa og Vesterled), Næromsorg Sør og Rena Familie- og ungdomssenter. Oppdraget har vært gjennomført i perioden november 2017– mars 2018.

Rambøll vil takke alle aktører som har bidratt til arbeidet, sendt oss kontaktinformasjon til målgruppene, besvart undersøkelsen, samt bidratt med sine synspunkter gjennom intervjuer og workshops. Vi vil rette en særlig takk til fosterforeldrene, som både har besvart spørreundersøkelsen, samt bidratt med viktig informasjon gjennom intervjuer. Vil vi også takke oppdragsgiver NHO Service og Handel for godt samarbeid underveis i prosjektet.

Rambøll Management Consulting – Oslo, 23.03.2018

1. SAMMENDRAG

Rambøll Management Consulting har i perioden november 2017-mars 2018 gjennomført prosjektet «Kartlegging av det private fosterhjemstilbudet», på oppdrag for NHO Service og Handel.

1.1 Formål og avgrensning i prosjektet

Hovedmålsettingen med prosjektet har vært å kartlegge kvaliteten i det private fosterhjemstilbudet, med fokus på kvalitet og forbedringsarbeid. Prosjektets problemstillinger har vært følgende:

- Hvordan er kvaliteten i private fosterhjemstilbud?
- Hvordan er private leverandørers oppfølging av fosterforeldre og -barn og hva er betydningen av denne oppfølgingen for fosterforeldre og -barn (før, underveis og etter tilbud)?
- Hva er betydningen av private fosterhjemstilbud for relevante aktører og brukere, og hvordan ville situasjonen sett ut uten private leverandører?
- Hvordan er rammebetingelser for private leverandører (vs. offentlige)?
- Hvordan er samarbeidet med Bufetat og hvordan fungerer firepartsavtalen og dagens rolle- og ansvarsfordeling?
- Hvordan fungerer prismatrisen?
- Hvordan er involverte aktørers kompetanse og kapasitet til å utøve sine roller og til det beste for barna?
- Hva er utfordringer og forbedringsmuligheter i et bruker- og fremtidsrettet perspektiv?

Private leverandører av fosterhjemstjenester består av både ideelle og kommersielle aktører. Det er de private, kommersielle aktørene som er undersøkt i denne kartleggingen og kun selskaper med medlemskap hos NHO Service og Handel, herunder Aleris Ungplan, Humana AS, Aberia Ung, Team Olivia (dvs. Connexa og Vesterled), Næromsorg Sør og Rena Familie- og ungdomssenter. Andre private selskaper inngår ikke.

1.2 Hovedfunn

Prosjektet er gjennomført ved å kombinere analyser av dokumenter og eksisterende data med intervju og spørreundersøkelser. Det er tilstrebet å innhente perspektiver fra sentrale aktører, herunder leverandører, fosterforeldre, kommuner og Bufetat.

Barn og unge i private fosterhjem har store omsorgsbehov

Denne kartleggingen viser at private leverandører av fosterhjem brukes når Bufetat har behov for et fosterhjem som ikke kan dekkes gjennom egne statlige familiehjem. Dette innebærer i mange tilfeller at barn og ungdom som plasseres i fosterhjem i regi av private selskaper, av ulike årsaker, er mer krevende å finne et godt og egnet fosterhjem til. Undersøkelsen viser at de fleste barn som plasseres i private fosterhjem er i aldersgruppene 6-12 år og 12-16 år. 69 prosent er fosterhjem tilsvarende familiehjemmene, der en eller begge foreldre er helt eller delvis frikjøpt. Dette tyder på at barna i disse hjemmene vurderes til å ha behov for tett oppfølging og støtte. Både leverandørene selv, fosterforeldrene, samt representanter for Bufetat beskriver barn og ungdommer med til dels store utfordringer og behov. Barna kan ha vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og/eller andre former for omsorgssvikt. De bærer med seg store emosjonelle og relasjonelle utfordringer. Flere har utfordringer på skolen og med sosialt samspill – å få og beholde venner. Noen av familiene har opplevd flere rømninger hjemmefra, selvskading og selvmordsforsøk. Mange av barna har tidligere vært i fosterhjem i det offentlige.

Private leverandører rekrutterer fosterhjem i nettverket sitt

Det er et stadig økende behov for fosterhjem og flere rapporter har påpekt at det er vanskelig å rekruttere tilstrekkelig antall gode fosterhjem. Private leverandører bruker flere rekrutteringsmetoder, men oppgir at rekruttering i ansattes og fosterforeldres nettverk er den mest effektive strategien. For at denne strategien skal være effektiv, er de private leverandørene avhengig av et godt omdømme. Funnt fra spørreundersøkelser og intervjuer viser at

fosterforeldrene er meget godt fornøyde med å ha oppdrag for en privat leverandør. 45 prosent har hatt oppdrag for enten stat eller kommune tidligere. Nesten tre fjerdedeler av de spurte har valgt en privat leverandør fordi de i større grad følger opp familiene sine med en fast konsulent og fordi de har bedre oppfølging enn det offentlige.

Alle fosterhjem skal godkjennes av kommunen. Noen av informantene hos Bufetat og kommunal barnevernstjeneste er imidlertid usikre på om det alltid gjøres gode og grundige vurderinger når private leverandører rekrutterer nye fosterhjem. Både leverandører, ansatte i selskapene og fosterforeldre mener selskapene gjør en grundig vurdering når de skal finne et hjem som passer til et barn som skal plasseres i fosterhjem. Videre er foreldrene godt fornøyde med den informasjonen de fikk i forkant av plassering.

Fosterforeldrene får opplæring, men opplæring skjer også underveis

Private leverandører har plikt til å tilby opplæring til sine fosterhjem. Flere bygger sin grunnopplæring på PRIDE, men sier samtidig at grunnopplæringen kanskje er noe mindre omfattende enn hva PRIDE er ettersom private leverandører i større grad satser på opplæring i hjemmet når barnet faktisk er plassert. De mener dette sikrer høyere grad av læring og relevans for den enkelte familie. Både ansatte og fosterforeldre mener grunnopplæringen er god og relevant, selv om noen ansatte påpeker at det kan være behov for å gå noe mer i dybden på enkelte temaer ettersom temaene som inngår i opplæringen er store og omfattende.

Fosterforeldrene får tett og god oppfølging og veiledning

Private leverandører plikter videre å følge opp og veilede sine fosterhjem. Dette inkluderer både praktisk bistand og støtte, oppfølging av handlingsplaner, samt faglig veiledning i hjemmet. Avhengig av hvem man spør, får man ulikt inntrykk av behovet for oppfølging og hvordan dette fungerer i praksis. Mens flere hos både Bufetat og kommunal barnevernstjeneste gir uttrykk for at private leverandører tilbyr høyere grad av støtte og hjelp enn det er behov for, har enkelte rådgivere uttrykt bekymring for om fosterforeldrene faktisk får den veiledningen de har krav på og som Bufetat betaler for. Private leverandører oppgir at de ofte tilbyr hjemmene mer veiledning enn de har i avtalen sin, fordi det er behov for det og fordi det er viktig å tilby hjelp raskt og før problemene rekker å vokse seg større. Ettersom alle endringer i avtalen skal gjøres skriftlig og dermed tar tid, velger flere leverandører å øke omfanget av hjelp kortvarig uten at de får betalt for dette. Dette oppgis som en utfordring av flere leverandører.

Fosterforeldrene er gjennomgående meget fornøyde med den oppfølgingen og veiledningen de får. Dette handler både om at de henvender seg til noen de kjenner godt og som kjenner familien, barnet og den konkrete situasjonen de er i. Videre handler det om leverandørenes korte responstid og at man alltid kan ta kontakt. Flere fosterforeldre påpeker at uten denne muligheten, ville de vært nødt til å avslutte plasseringen.

Kjøp av private fosterhjems plasseringer medfører omfattende avtaler, rapportering og oppfølging

Når Bufetat kjøper tjenester av private leverandører, trer et omfattende avtaleverk i kraft mellom de fire partene Bufetat, privat leverandør, fosterhjem og kommunal barnevernstjeneste. Partenes roller og ansvar reguleres gjennom avtale om enkeltkjøp med vedlegg (ofte referert til som firepartsavtalen). Funn fra denne undersøkelsen tyder på at både Bufetat, barnevernstjenesten og de private leverandørene opplever at dette er en komplisert struktur og at avtaleverket er omfattende å forholde seg til. Ikke alle parter har innsyn i alle deler av avtalen og innhenting av korrekte signaturer på de ulike delene er i seg selv en komplisert og tidkrevende prosess. Videre påpekes det, spesielt fra Bufetats side, at strukturen er vanskelig ettersom barnet bor i et fosterhjem som følges tett og godt opp av en privat leverandør, samtidig som det er kommunen som har ansvaret for barnet. I tillegg til det, er det utfordrende at Bufetat er den eneste aktøren som har incentiver til å redusere kostnader. Videre føres kostnader ved kjøp av private fosterhjemstjenester i en prismatrise. Med innføring av prismatrisen opplever Bufetats rådgivere at de har fått bedre oversikt over kostnader og priselementer ved kjøp av private tjenester.

Private leverandører opplever imidlertid at det store fokuset på pris nå går utover kvaliteten på arbeidet de skal gjøre, samt at ikke alle kostnader lar seg postere i matrisen.

Dersom private fosterhjemstilbud ikke hadde eksistert, hadde sannsynligvis flere bodd på institusjon

Arbeidet med denne kartleggingen har gitt et visst inntrykk av at det offentlige kjøper private tjenester som de egentlig ikke vil ha. Bruk av private leverandører gir ifølge noen informanter et fordyrende mellomledd. Avtaler skal følges opp og omfang av og kvalitet på tjenester kontrolleres og sikres. Samtidig er noen av Bufetats regioner helt avhengige av private leverandører for å oppfylle bistandsplikten overfor kommunene. Et privat fosterhjemstilbud har også vært ønsket fordi private aktører blir ansett som nytenkende og innovative og som et viktig supplement til det offentlige tjenestetilbudet.

Dersom private fosterhjemstilbud ikke hadde eksistert, er det sannsynlig at flere av disse barna og ungdommene hadde bodd på institusjon i stedet. Beregninger utført i denne kartleggingen viser at en overføring av en del av disse barna til institusjonsplasseringer medfører store ekstrakostnader for samfunnet. Dersom man heller hadde økt plasseringene hos de ideelle leverandørene, hadde også dette medført større kostnader enn i dag.

1.3 Viktige læringspunkter

I denne kartleggingen er følgende identifisert som særlig viktige læringspunkter:

Mangel på tillit mellom partene kan stå i veien for barnets beste

Kartleggingen viser at de private leverandørene som inngår her i all hovedsak holder høyt fokus på kvalitet. Det stilles strenge kompetansekrav gjennom kravspesifikasjonen og kartleggingen viser også at de ansatte har både høy formell kompetanse og lang erfaring fra arbeid i barnevernet. De positive funnene fra undersøkelsen til de ansatte, støttes i meget stor grad av fosterforeldrene som er mottakere av tjenestene fra de private leverandørene. På tross av dette, etterlater kartleggingen et inntrykk av en skepsis til om private leverandører egentlig har barnets beste i tankene. Det er uklart om dette skyldes prinsipielle/politiske holdninger, konkrete erfaringer eller om det er en kombinasjon.

Forbedring av statistikk

I arbeidet med denne kartleggingen etterspurte vi statistikk på brudd i fosterhjem, samt på skolenærvær for barn i fosterhjem i både privat og statlig regi. Dersom det er et mål å gi sårbare barn og unge et stabilt og godt fosterhjem der de kan bo over tid og oppleve positiv utvikling, hadde det vært interessant å vite mer om hvorvidt private leverandører lykkes i å forebygge brudd i fosterhjemmene sine. Videre må private leverandører rapportere på skolenærvær for alle fosterbarn hver eneste måned. Skoledeltagelse er et viktig mål for alle barn og ungdommer og særlig for barn i barnevernet. Dersom tallene rapporteres inn, men allikevel holder lav kvalitet, bør det undersøkes nærmere hva det er ved registreringer som ikke holder mål.

Oppfølging av fosterhjem er viktig for fremtidig rekruttering

Det er et sterkt fokus på at man ikke har tilstrekkelig antall gode fosterhjem i dag, samtidig som behovet for fosterhjem fortsetter å øke. Samtidig som det er stort fokus på å rekruttere nye hjem, oppleves det å være mindre oppmerksomhet på hva som skal til for å beholde gode fosterhjem. Kartleggingen viser at oppfølging og veiledning er en viktig faktor for at fosterforeldre har inngått avtale med private leverandører. Gjennom tett og god oppfølging orker og klarer mange å stå i krevende situasjoner over tid, og lykkes dermed med å skape gode og stabile vilkår for de barna det gjelder.

2. INNLEDNING

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdirs) statistikk viser at antallet barn og unge som får hjelp fra barnevernet over tid har vært økende, men at tallet har stabilisert seg de senere år. I 2016 var det 54 620 barn og unge i alderen 0-22 år som mottok hjelp fra barnevernet. Flertallet av barna (60 prosent) som kommer i kontakt med barneverntjenesten, mottar hjelpetiltak i hjemmet. 40 prosent av barna er plassert utenfor eget hjem – i fosterhjem, barnevernsinstitusjon eller i bolig med oppfølging.¹ For barn under 18 år er fosterhjem det vanligste plasseringstiltaket og de fleste bor i fosterhjem utenfor egen familie.²

Å plassere et barn utenfor hjemmet er kun aktuelt dersom hjelpetiltak i hjemmet ikke er tilstrekkelig for at barnet/ungdommen skal kunne ha en forsvarlig omsorgssituasjon. Ved utgangen av 2015 var det 14 869 barn og unge som var plassert utenfor hjemmet, en økning på seks prosent fra 2003. Flertallet av barna/ungdommene (78 prosent) er plassert i fosterhjem, mens åtte prosent er i barnevernsinstitusjon og 14 prosent bor i egen hybel med oppfølging.

Private aktører har lenge vært viktige leverandører innen barnevernstjenester, både på institusjon og i fosterhjem. I følge *Meld. St. 17 (2015-2016) Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste*, har private leverandører blant annet vist at de tenker nytt og evner å levere tilpassede tjenester. Det påpekes videre at det er positivt med et mangfold av aktører og et bredt tilbud, og at dette tilbudet bør videreutvikles til det beste for barna.

2.1 Om denne kartleggingen

Formålet med dette oppdraget har vært å kartlegge og analysere kvaliteten i det private fosterhjemstilbudet, med vekt på kvalitet og forbedring av de private leverandørenes arbeid. Gjennom prosjektet har vi kartlagt hva som kjennetegner private fosterhjemstilbud, herunder rammebetingelser, samarbeid, organisering og praksis. Følgende problemstillinger skal belyses og besvares gjennom prosjektet, se tekstboks 2-1.

Tekstboks 2-1: Oversikt over problemstillinger

- Hvordan er kvaliteten i private fosterhjemstilbud?
- Hvordan er private leverandørers oppfølging av fosterforeldre og -barn og hva er betydningen av denne for fosterforeldre og -barn (før, underveis og etter tilbud)?
- Hva er betydningen av private fosterhjemstilbud for relevante aktører og brukere, og hvordan ville situasjonen sett ut uten private leverandører?
- Hvordan er rammebetingelser for private leverandører (vs. offentlige)?
- Hvordan er samarbeidet med Bufetat, og hvordan fungerer firerpartsavtalen og dagens rolle- og ansvarsfordeling?
- Hvordan fungerer prismatrisen?
- Hvordan er involverte aktørers kompetanse og kapasitet til å utøve sine roller og til det beste for barna?
- Hva er utfordringer og forbedringsmuligheter i et bruker- og fremtidsrettet perspektiv?

¹ Bufdir (2017). Barnevernsstatistikk for 2016

² ibid

2.2 Kvalitet i fosterhjem

Før vi kan si noe om kvalitet i det private fosterhjemstilbudet, vil vi redegjøre kort for kvalitetsbegrepet – hvordan kvalitet kan beskrives og hvilke elementer det består av. Videre vil vi si noe om kvalitetsbegrepet slik det brukes og forstås i barnevernet generelt og på fosterhjemsområdet mer spesielt.

I KOSTRA³ beskrives kvalitet på følgende måte, se tekstboks 2-2 under.

Tekstboks 2-2: Kvalitet slik det beskrives i KOSTRA

- *Kvalitet er helheten av egenskaper og kjennetegn et produkt eller tjeneste har, som vedrører dens evne til å tilfredsstille krav eller behov*
- *En kvalitetsindikator viser status eller utvikling i disse egenskapene*

Videre er det beskrevet at kvalitet og kvalitetsindikatorer kan grupperes fra produksjon av tjenester til brukernes nytte av tjenestene. De deler kvalitet i fire elementer:

Strukturkvalitet omhandler forhold ved den strukturen som produserer tjenesten, definert ved innsatsfaktorenes standard. Dette kan være forhold som økonomiske rammebetingelser, personalets kompetanse eller utdanning.

Prosesskvalitet handler om produksjonsprosessen og smidigheten og effektiviteten som ligger til grunn for tjenesteproduksjonen. Dette kan være organisering av arbeidet, rutiner, metoder og tydelige ansvarsforhold.

Produktkvalitet er kjennetegn ved tjenesten som er av betydning for brukeren. Den defineres ved tjenestens innhold eller service.

Resultatkvalitet handler om hvilken virkning eller hvilket resultat tjenesten har gitt for bruker.

Buudir legger flere kvalitetsmål til grunn for arbeidet i barnevernet. De seks kvalitetsmålene er oppsummert i tekstboks 2-3 under.

Tekstboks 2-3: Kvalitetsmål i barnevernet

- Barn og familier skal få hjelp som virker
- Barn og familier skal møte trygge og sikre tjenester
- Barn og familier skal bli involverte og ha innflytelse
- Barn og familier skal møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet
- Barnevernets ressurser skal utnyttes godt
- Barnevernet skal sørge for likeverdige tjenester

I Prop. 106 L (2012-2013)⁴ beskrives disse seks kvalitetsmålene nærmere.

Barn og familier skal få hjelp som virker

Barnevernet skal yte hjelp som virker og som har en positiv betydning for barnets utvikling. For å lykkes med dette, må det gjøres en grundig utredning av barnets behov og familiens ressurser. Dette krever høy kompetanse og oppdatert kunnskap hos den enkelte medarbeider i barneverntjenesten, samt at arbeidsgiver tilrettelegger for god opplæring og oppdatert kunnskap.

³ SSB (2011). Kvalitetsindikatorer i KOSTRA

⁴ Prop. 106 L (2012-2013). Endringer i barnevernloven

Barn og familier skal møte trygge og sikre tjenester

Alle barn som mottar hjelp fra barnevernet, skal møtes med omsorg og varme og de skal vernes mot overgrep og skadelig atferd. Dette gjelder spesielt barn som barneverntjenesten har overtatt omsorgen for. For barn på institusjon, skal tvang kun brukes der det er helt nødvendig og når alt annet er prøvd først. Videre skal barn sikres stabilitet og kontinuitet, med færrest mulig flyttinger mellom omsorgstiltak, ved å forholde seg til et fåtall omsorgspersoner og ved å informeres om det som skal skje, på kort og lang sikt.

Barn og familier skal bli involverte og ha innflytelse

Både barna selv og familiene skal oppleve at de blir tatt på alvor. Det skal være mulighet for medvirkning i alle faser – både ved planlegging av tjenester og oppfølging av tiltak. Både barnets og foreldrenes synspunkter og behov skal respekteres og ved konflikter mellom barnets og foreldrenes interesser, skal barnevernet ivareta barnets interesser. Mulighet for involvering medfører at barnevernet må ha systemer for medvirkning og informasjon. Også de biologiske foreldrene må ivaretas i barnevernssaker.

Barn og familier skal møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet

Barn og familier som mottar hjelp fra barnevernet har ofte sammensatte problemer som gjør det nødvendig at barneverntjenesten samarbeider godt med flere andre tjenester. Det er barnets og familiens behov som er utgangspunktet for hjelpen, hvilke tjenester som må gjøre en innsats og hvordan innsatsen og samarbeidet innrettes.

Barnevernets ressurser skal utnyttes godt

Barnevernets ressurser må brukes godt. Det innebærer at de ansattes kompetanse og de økonomiske rammene må organiseres på en slik måte at de kommer barna til gode, dvs. at barna får gode utviklingsmuligheter og at ressursene utnyttes til samfunnets beste. Man må både omstille tiltaksapparatet jevnlig, samt sørge for å rekruttere gode ledere og medarbeidere til barneverntjenesten. I valg av tiltak må man ta hensyn til barnets behov, alvoret i situasjonen, forventet nytte og kostnader ved tiltak. Å investere ressurser i tidlige faser er viktig for både barnet og i et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Barnevernet skal sørge for likeverdige tjenester

Barnevernets tjenester skal organiseres på en måte som sikrer lik behandling uavhengig av bosted, sosial tilhørighet, etnisk bakgrunn mv. Å møte barn og familier med svært ulike behov, krever bredde i kompetanse og tiltak.

De skisserte kvalitetsmålene er generelle mål og gjelder for alle deler av barnevernets arbeid. Disse målene må operasjonaliseres gjennom faglige anbefalinger om hva som er god praksis på ulike deler av barnevernets arbeid. Dette må igjen bygge på oppdatert kunnskap. I Prop. 106 L foreslås det at Bufdir utarbeider nasjonale kvalitetsindikatorer for barnevern for å kunne måle barnevernets arbeid mot kvalitetsmål og faglige anbefalinger.

Det er flere forhold som berører og påvirker kvaliteten i fosterhjemsarbeidet. Denne kartleggingen tar for seg *deler* av det som omhandler kvalitet i fosterhjem og har et særlig fokus på å kartlegge de private leverandørenes arbeid, bidrag og forbedringspotensial på dette området.

2.3 Kort om metode

For å belyse problemstillingene i prosjektet har vi tatt i bruk både kvantitative og kvalitative metoder. Metoder og aktiviteter skisseres kort i avsnittene som følger.

2.3.1 Innledende workshop

Innledningsvis i prosjektet ble det gjennomført en workshop med et utvalg representanter for de private leverandørene av fosterhjemstjenester. Hensikten med workshopen var å få større kjennskap til de private leverandørene og deres arbeid, samt informasjon om relevante temaer og problemstillinger som ville være aktuelt å undersøke nærmere. I workshopen diskuterte vi også aspekter ved begrepet kvalitet. Informasjon som fremkom i workshopen er brukt inn i arbeidet med spørreundersøkelsene og intervjuguidene.

2.3.2 Innledende intervjuer

Det er gjennomført syv innledende intervjuer med representanter for følgende aktører:

- Bufdir
- Alle Bufetats regioner
- Foreningen voksne for barn
- Fosterhjemsforeningen

Landsforeningen for barnevernsbarn ble forespurt om å delta i et intervju, men hadde ikke anledning til dette.

Hoveddelen av datainnsamlingen baserer seg på spørreundersøkelser og kvalitative intervjuer. Det er lagt vekt på å innhente synspunkter og perspektiver fra et bredt utvalg respondent- og informantgrupper.

2.3.3 Spørreundersøkelser

Det er gjennomført tre ulike spørreundersøkelser, til henholdsvis:

- Fosterforeldre som har inngått avtale med privat leverandør
- Ansatte i de private selskapene som tilbyr fosterhjemstjenester
- Ledere/saksbehandlere i kommunal barnevernstjeneste

Spørreundersøkelsen til fosterforeldre ble sendt ut til et utvalg fosterforeldre som enten har fosterhjemsoppdrag i dag, som venter på plassering av et barn eller som har hatt oppdrag i senere tid, definert og avgrenset til at de avsluttet oppdrag i 2016/2017. Respondentlistene ble utarbeidet i samarbeid med de private fosterhjemsselskapene som inngår i denne undersøkelsen og er tilknyttet NHO Service og Handel. Fosterfamiliene ble informert på forhånd og fikk mulighet til å reservere seg fra undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen til ansatte er sendt ut til de som har stilling som konsulent/veileder i de private selskapene og dermed jobber aktivt med oppfølging og veiledning av fosterfamiliene. Respondentlistene ble utarbeidet i samarbeid med de private fosterhjemsselskapene som inngår i denne undersøkelsen og er tilknyttet NHO Service og Handel.

Det er også sendt ut spørreundersøkelse til de kommunale barnevernstjenestene. En del kommunale barnevernstjenester er interkommunale og disse har kun mottatt én undersøkelse dersom det tydelig har fremkommet av barnevernstjenestens nettside at de inngår i et slikt samarbeid. Undersøkelsen er sendt til alle landets kommuner/interkommunale barnevernstjenester, totalt 284. Avhengig av tilgjengelig informasjon på kommunens nettsider, er den enten sendt til barnevernstjenestens postmottak, eller direkte til barnevernleder. For en oversikt over svarprosent og svarfordeling, se vedlegg 1.

2.3.3.1 Kort om utvalgene og analysenes sikkerhet

Undersøkelsene var åpne fra 17. januar til 5. februar. Respondentene hadde god tid til å besvare spørreundersøkelsen, og det ble sendt opp til to påminnelser til de som ikke hadde svart. Alle tre undersøkelser ble sendt som en unik lenke på e-post. Vi vurderer at denne metoden for

datainnsamling, mot disse målgruppene (fosterforeldre, ansatte i private fosterhjemsselskaper og kommunal barneverntjeneste), ikke utgjør noen betydelig frafallskilde da man kan anta at de fleste i målgruppen har tilgang til e-post.

Vi vurderer svarprosentene i de tre spørreundersøkelsene som akseptable. Ved lav svarprosent i en spørreundersøkelse er det større usikkerhet knyttet til resultatene i form av større feilmarginer, men lav svarprosent i seg selv er ikke ensbetydende med lav representativitet. Det er kun hvis det er systematiske forskjeller mellom de som har besvart undersøkelsen og de som ikke har besvart undersøkelsen, at representativiteten er truet. Et skjevt bruttoutvalg (de som blir invitert til undersøkelsen) i forhold til populasjonen (alle), eller et skjevt nettoutvalg (de som har besvart undersøkelsen) i forhold til bruttoutvalg, kan derfor være kilder til støy som igjen kan true representativiteten. Nedenfor følger en kort diskusjon av utvalgene i de tre undersøkelsene.

Denne studien kartlegger det private fosterhjemstilbudet, herunder selskaper tilknyttet NHO Service og Handel. Andre selskaper er ikke omfattet av denne studien. Alle private fosterhjemsselskaper med medlemskap hos NHO Service og Handel er representert i studien. Bruttoutvalget vurderes derfor som godt. Vi har mottatt besvarelser fra ansatte fra alle de private selskapene som inngår i denne studien, så alle selskapene som er relevante for undersøkelsen er representert i utvalget. Ingen ansatte reservert seg fra å motta undersøkelsen. Dermed vurderes nettoutvalget for denne undersøkelsen som godt. Det er ingen store skjevheter forbundet med svarene.

Videre er alle selskapene som inngår i denne studien representert i besvarelsene fra fosterfamilier. I overkant av 10 fosterfamilier reservert seg fra å motta undersøkelsen. Noen fosterfamilier var også forhindret fra å delta av personsensitive årsaker tilknyttet plasseringene de har. Bruttoutvalget avviker dermed noe, men ikke betydelig, fra populasjonen. Det er ingen store skjevheter forbundet med svarene, altså i nettoutvalget. Nettoutvalget vurderes derfor å være i godt samsvar med bruttoutvalget.

Når det gjelder besvarelsene på spørreundersøkelsen til kommunale barnevernstjenester, er 17 av 18 fylker representert. Ut fra geografisk beliggenhet på kommunene som har besvart undersøkelsen, ser vi at alle Bufetats regioner er representert. Det er imidlertid relativt få besvarelser fra kommuner i enkelte fylker, slik at Region Sør er noe underrepresentert, mens Region Midt-Norge og Region Vest er sterkt representert.

Det er ikke identifisert forhold som gir oss grunn til å tro at det er systematiske forskjeller mellom de som har besvart og de som ikke har besvart undersøkelsen. Når det er sagt, kunne ytterligere bakgrunnsinformasjon om populasjon og utvalg gjort oss i enda bedre stand til å vurdere datakvalitet generelt og representativitet spesielt.

Det er gjort analyser for å se om det er forskjeller i svarene mellom fosterhjem som har hatt oppdrag for det offentlige før og de som ikke har denne erfaringen. Det er ingen forskjeller mellom svarene for disse gruppene. Videre har vi sett på om det er forskjeller i svarene mellom ansatte som har jobbet i det offentlige og de som ikke har gjort det. Svarene viser kun enkelte små forskjeller på enkeltstående spørsmål, og er derfor ikke rapportert spesifikt på. En kryssing av svar med lengde på arbeidserfaring viser også at ansatte med kortest arbeidserfaring (under 5 år) er mer positive på en rekke spørsmål. Denne gruppen ansatte består imidlertid av kun 3 personer.

2.3.4 Kvalitative intervjuer

For å supplere spørreundersøkelsene og bidra til å belyse og nyansere funnene ytterligere, har vi gjennomført kvalitative intervjuer med en rekke ulike informantgrupper:

- Fosterforeldre
- Representanter for de fleste private, kommersielle leverandørene
- Representanter for et utvalg private, ideelle leverandører
- Saksbehandlere/rådgivere i Bufetat

- Saksbehandlere i barnevernstjenesten i kommunen
- Regionalt ressurscenter om vold og traumatisk stress (RVTS)
- Representanter for Fylkesmannen

Det er gjennomført til sammen 41 intervjuer, med 43 informanter.

2.3.5 Analyseworkshop

Avslutningsvis i prosjektet ble det gjennomført en analyseworkshop med de private leverandørene. Hensikten med workshopen har vært å presentere og drøfte funn fra undersøkelsene, med fokus på identifiserte forbedringspunkter.

2.4 Avgrensninger

Denne kartleggingen tar kun for seg fosterhjemsområdet og har ikke undersøkt institusjon. Videre er det de private (kommersielle) leverandørene av fosterhjemstjenester som står sentralt, herunder medlemmer i NHO Service og Handel. Dette innebærer at ideelle fosterhjemsleverandører ikke er undersøkt. Konkret inngår følgende private leverandører i denne kartleggingen:

- Team Olivia (dvs. fosterhjemsselskapene Connexa og Vesterled)
- Aberia Healthcare (dvs. fosterhjemsselskapet Aberia Ung)
- Aleris Omsorg
- Human Care/Humana
- Næromsorg Sør AS (NOS AS)
- Rena ungdoms- og familiesenter (RUFFS)

Det finnes også andre private, kommersielle selskaper på barnevernsområdet og som er medlemmer hos NHO Service og Handel, men disse tilbyr ikke fosterhjemstjenester og inngår derfor ikke i denne kartleggingen.

Videre finnes det en rekke private, ideelle leverandører av fosterhjemstjenester. Vi har ikke kjennskap til hvor mange disse er, men i følge Meld. St. 17 (2015-2016) har Bufetat tidligere hatt rammeavtaler med 13 ideelle leverandører⁵. De private, ideelle leverandørene inngår ikke i undersøkelsen.

I 2016 var det totalt 1345 familie- og beredskapshjem totalt. Av disse, er om lag 550 familie- og beredskapshjem tilknyttet private leverandører, både kommersielle og ideelle. Av disse 550, er rundt 350 tilknyttet private, kommersielle selskaper, mens rundt 200 hjem er tilknyttet ideelle leverandører. Alle selskaper som inngår i denne undersøkelsen har oppgitt et omtrentlig tall på hvor mange fosterhjem de har i dag. En summering av disse gir omtrent 350 fosterhjem totalt. Dette *indikerer* at eventuelt andre private, kommersielle fosterhjemsselskaper utgjør en marginal del av markedet. Eventuelle andre private, kommersielle fosterhjemsleverandører som ikke er medlem hos NHO Service og Handel er ikke del av undersøkelsen.

Videre i rapporten vil vi, for enkelhetsskyld, bruke begrepet private leverandører om de private, kommersielle selskapene. I tilfeller der vi snakker om de ideelle aktørene, vil vi spesifisere at det er denne gruppen det snakkes om.

Videre vil vi bruke begrepene beredskapshjem om akutt plasseringer og fosterhjem om langtids plasseringer. Dersom det er ulike typer fosterhjem det er snakk om, vil vi spesifisere dette i teksten.

⁵ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

3. ORGANISERING AV FOSTERHJEMSOMRÅDET

I dette kapittelet vil vi beskrive fosterhjemsområdet i Norge i dag, herunder ulike typer fosterhjem, de ulike aktørenes roller og ansvarsområder på feltet, samt utgifter og oppholdsdøgn.

3.1 Hva er et fosterhjem ment å være?

Et fosterhjem er et hjem som tar imot barn og unge som av ulike årsaker ikke kan bo hjemme hos sine egne foreldre. Plassering i fosterhjem kan være kortvarig eller vare over mange år. Meld. St. 17 (2015-2016)⁶ sier følgende om fosterhjem, se tekstboks 3-1 under.

Tekstboks 3-1: Fosterhjemsmeldingen

For å gi barn i fosterhjem gode utviklingsmuligheter, må barnet bo i et trygt og stabilt fosterhjem som ivaretar barnets behov. Å sørge for fosterhjem tilpasset barns ulike behov krever et tilstrekkelig antall differensierte og tilgjengelige fosterhjem. Det forutsetter også en god utredning av barnets ressurser og behov. I tillegg må fosterforeldrene få systematisk og jevnlig oppfølging, samt forutsigbare rammevilkår. Barnevernstjenesten skal jevnlig følge med på barnets situasjon, gi fosterforeldre nødvendig råd og veiledning, og gi barnet mulighet til medvirkning og legge til rette for samtaler med barnet. Barnevernstjenesten skal også følge opp fosterbarnas foreldre. Kommunene skal føre tilsyn med barns situasjon i fosterhjemmet. Dette skal til sammen gi grunnlaget for forsvarlige tjenester til barnets beste og ivareta barnas rettssikkerhet.

Som det påpekes i Fosterhjemsmeldingen er det behov for et tilstrekkelig antall differensierte og tilgjengelige fosterhjem. Fosterbarn er like forskjellige som alle andre barn. Samtidig har fosterbarn med seg ulike erfaringer fra livet som medfører at de har ulikt hjelpe- og støttebehov i fosterhjemmet.

3.2 Det finnes flere typer fosterhjem

Det finnes ulike typer fosterhjem. Disse hjemmene tar imot barn med svært ulike utfordringer, som påpekt over. Basert på barnets behov og utfordringer får hjemmene ulik grad av oppfølging, støtte og økonomisk godtgjøring. Ulike typer fosterhjem kan følgelig ikke sammenlignes. I teksten som følger vil det redegjøres kort for disse ulike fosterhjemskategoriene. Det er viktig å være oppmerksom på at det ikke alltid er like lett å trekke en klar skillelinje mellom de ulike typene fosterhjem.

3.2.1 Ordinære kommunale fosterhjem

Flertallet (om lag 90 prosent) av de barna/ungdommene som flytter i fosterhjem, bor i ordinære kommunale fosterhjem (heretter kalt kommunale fosterhjem). Kommunale fosterhjem er hjem som tar imot barn som ikke har utfordringer som medfører at de har behov for noen form for forsterkningstiltak. Hjemmet får godtgjøring etter KS' satser for fosterhjem og mottar ikke noen

⁶ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barnets beste

form for forhøyet godtgjøring eller utgiftsdekning.⁷ KS' satser for fosterhjem tar blant annet utgangspunkt i folketrygdens grunnbeløp og justeres årlig. Satsen består av utgiftsdekning på mellom 5140 kr for de yngste barna og 7570 kr for de over 15 år, samt arbeidsgodtgjøring på 7900 kr. Dette innebærer at samlet månedlig godtgjøring i kommunale fosterhjem er mellom 13 040 kr (for barn mellom 0-6 år) og 15 470 kr (for ungdom over 15 år).⁸

I ordinære kommunale fosterhjem har foreldrene ordinært, inntektsgivende arbeid ved siden av. Et eventuelt frikjøp fra dette arbeidet skal i utgangspunktet være midlertidig.⁹ Fosterforeldre med kommunal kontrakt kan si ja eller nei til et oppdrag. De inngår ikke i et akutttilbud og det stilles ikke krav om spesifikk kompetanse eller ferdigheter.

Fosterhjem kan også rekrutteres fra barnets slekt og nære nettverk. Dette er som regel ordinære fosterhjem som inngår avtale direkte med kommunen. De senere årene har det vært økt fokus på rekruttering av fosterhjem i slekt og nettverk. Dette kan blant annet ses i sammenheng med at flere kommuner har tatt i bruk metoden familieråd.¹⁰

Selv om det i utgangspunktet er slik at kommunale fosterhjem tar imot barn som ikke har store ekstrabehov, kan også disse fosterhjemmene motta forsterkningstiltak dersom det vurderes som nødvendig. De kalles da forsterkede fosterhjem. Slike forsterkningstiltak kan være særskilt veiledning, avlastning eller økonomisk godtgjøring.¹¹ Dette innebærer at det ikke er helt klare skillelinjer mellom de ulike typene fosterhjem.

3.2.2 Statlige fosterhjem

Om lag 800 barn og unge bodde i 2014 i statlige fosterhjem. De statlige fosterhjemmene kan deles i to: 1) beredskapshjem som tar imot barn og unge i akutsituasjoner og 2) familiehjem som er en langsiktig plassering og som tar imot barn og unge med store utfordringer og hjelpebehov. Disse hjemmene fungerer i stor grad som en erstatning for institusjonsplasseringer. Som hovedregel skal en forelder frikjøpes fra jobb for å kunne ivareta omsorgsoppgaven på en god måte.¹²

Barn og unge som plasseres i statlige familiehjem kan ha store utfordringer knyttet til atferd, psykisk og fysisk funksjonsevne, emosjonelle vansker, lærevansker mm. De har ofte store bistandsbehov fra ulike hjelpeinstanser.¹³

Med bakgrunn i at de statlige fosterhjemmene (beredskapshjem og familiehjem) utfører en helt annen oppgave enn de ordinære kommunale hjemmene, har de også andre rammevilkår. Disse fosterhjemmene skal kunne ivareta barn med spesielle behov. Barnas utfordringer og behov medfører at det stilles helt andre krav til kompetanse i disse fosterhjemmene. Beredskapshjemmene er akutttilbud og skal derfor tilby et hjem på svært kort varsel. Som hovedregel skal disse fosterhjemmene være tilgjengelige til enhver tid og ikke ha annet inntektsgivende arbeid ved siden av. De kan ikke si nei til å ta imot et barn.¹⁴

Beredskapshjem og statlige familiehjem kan være tilknyttet en statlig barnevernsinstitusjon og er ofte organisert i en form for nettverk med ulike støttefunksjoner rundt.¹⁵

⁷ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

⁸ KS (2018). Veiledende satser for fosterhjem og besøkshjem

⁹ BLD (2013). Prop. 106 L (2012-2013). Endringer i barnevernloven

¹⁰ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

¹¹ ibid

¹² ibid

¹³ ibid

¹⁴ ibid

¹⁵ ibid

3.2.3 Private fosterhjem

I tillegg til kommunale og statlige fosterhjem, finnes det fosterhjem som er tilknyttet private tiltak, institusjoner eller organisasjoner. Det private tilbudet består av både private, ideelle aktører og private, kommersielle aktører.

Mens ideelle fosterhjemsleverandører tidligere har hatt rammeavtaler med Bufetat, har de private, kommersielle leverandørene hatt avtaler om enkeltkjøp. I 2015 hadde Bufetat inngått rammeavtaler med 13 ideelle leverandører av fosterhjemstjenester, i tillegg til avtaler om enkeltkjøp med private, kommersielle leverandører. Rammeavtalene med de ideelle leverandørene blir ikke forlenget og avsluttes vinteren 2018. Etter dette, vil ideelle leverandører kunne inngå avtaler om enkeltkjøp på lik linje med private, kommersielle selskaper.

I følge Meld. St. 17 (2015-2016) har det i senere år vært en sterk vekst i fosterhjem tilknyttet private leverandører. Av omlag 1300 barn som bodde i beredskapshjem og familiehjem per 31.12.2014, var 500 barn i fosterhjem tilknyttet private leverandører, både ideelle og kommersielle. Videre økt statens utgifter til fosterhjem med avtale med private leverandører fra 394 millioner i 2012 til 649 millioner kroner i 2014.

3.3 Flere aktører har ansvar på fosterhjemsområdet

Både kommunen og staten har ansvar på fosterhjemsområdet. I tillegg skilles det mellom barnets omsorgskommune (kommunen barnet kommer fra) og fosterhjemskommune (kommunen barnet eventuelt flytter til hvis det flytter til en annen kommune).

3.3.1 Kommunen har hovedansvaret for barnet

I henhold til barnevernloven § 2-1¹⁶, har kommunen ansvar for de oppgavene som ikke ligger til statlige organer. Dette omfatter hoveddelen av oppgavene i loven, herunder forebyggende arbeid, ansvar for å gjennomgå meldinger og foreta undersøkelser, treffe vedtak om frivillige hjelpetiltak, treffe akuttvedtak, samt forberede saker for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

Det er også kommunens ansvar å godkjenne fosterhjem, følge opp barn som er plassert utenfor hjemmet og å oppnevne en tilsynsfører for barn som er i fosterhjem, uavhengig av om barnet er i fosterhjem i privat eller offentlig regi.

3.3.2 Statlige, regionale myndigheter skal bistå kommunen

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har bistandsplikt overfor kommunen når kommunen ber om hjelp. På fosterhjemsområdet innebærer det at Bufetat har plikt til å ha et tilstrekkelig antall tilgjengelige fosterhjem. Bistandsplikten innebærer å bistå kommunen med å finne et egnet fosterhjem til barnet. Det er kommunen som avgjør hvilket tiltak et barn har behov for, men i bistandsplikten ligger råd og veiledning om hvilke hjelpetiltak som finnes. Ved uenigheter, er det kommunen som har det endelige ordet.

Videre er det Bufetat som har hovedansvaret for å rekruttere fosterhjem. Dersom Bufetat ikke klarer å rekruttere tilstrekkelig antall gode fosterhjem, kan de kjøpe av private leverandører. Også kommunene har anledning til å rekruttere. Selv om private aktører kan rekruttere fosterforeldre, kan de ikke velge fosterhjem til det enkelte barn eller foreta godkjenning av fosterhjem til et konkret barn.

Bufetat rekrutterte, lærte opp og anbefalte 1327 nye fosterfamilier i 2016. De har allikevel ikke lyktes med å tilby tilstrekkelig og riktige fosterhjem til alle barn og unge til rett tid. Dette medførte at, ved utgangen av 2016, hadde 309 barn ventet mer enn seks uker etter vedtak om fosterhjem. Sammenlignet med 2015, er dette en økning på 105 barn. Også

¹⁶ Barnevernloven (1992)

fosterhjemshenvisninger fra kommunene økte fra 2015 til 2016, hvilket indikerer at behovet for fosterhjem har økt.¹⁷

Det er også statlig regional myndighet som har ansvar for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning. Dette ansvaret avgrenses mot barnevernstjenestens ansvar for å gi fosterhjemmet opplæring og veiledning, tilpasset og rettet mot deres fosterbarn spesifikt.

3.3.3 Regulering av partsforhold generelt sett

Ulike fosterhjem inngår kontrakt med ulike instanser. Kommunale fosterhjem, som utgjør den aller største andelen av fosterhjemmene, har kun kontrakt med kommunen. De spesialiserte fosterhjemmene (beredskapshjem og statlige familiehjem) har kontrakt med Bufetat, mens fosterhjem som inngår avtaler med private leverandører signerer kontrakt med den private leverandøren.¹⁸ Denne kontrakten inngår som del av firepartsavtalen. Dette kommer vi tilbake til under punkt 3.3.4.

Alle fosterhjem inngår en avtale med kommunen som har ansvaret for barnet. Dette kommer i tillegg til kontrakten om selve oppdraget som fosterhjem. Avtalen som inngås med kommunen omhandler forholdet mellom fosterforeldrene og den kommunale barnevernstjenesten.

3.3.4 Regulering av partsforhold ved kjøp av privat fosterhjem

Når man inngår en avtale om levering av tjenester med en privat leverandør, skal det utarbeides en firepartsavtale. Avtalen regulerer forholdet mellom Bufetat, privat leverandør, kommune og fosterhjem. De fire partene signerer en felles avtale. I tillegg utarbeides og signeres avtaler mellom to og to parter:

- Kommune og fosterhjem (fosterhjemsavtale)
- Privat leverandør og Bufetat (regulerer kjøpsforholdet)
- Kommune og Bufetat (arbeidsfordelingsavtale) og
- Fosterhjem og privat leverandør (regulerer oppdragstakerforholdet)

Avtalen beskrives nærmere under punkt 4.1.11.

3.3.5 Oppfølging og tilsyn i fosterhjemmet

Det er barnevernstjenesten i barnets omsorgskommune som har ansvar for å følge opp barnet i fosterhjemmet, herunder følge med på barnets utvikling og føre kontroll med barnets situasjon. I følge Forskrift om fosterhjem § 7 om barnevernstjenestens oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet, skal barnevernstjenesten «besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle ansvaret etter første og annet ledd, men minimum 4 ganger i året.» Videre står det at «dersom barneverntjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode kan barneverntjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn 2 år.»¹⁹

I tillegg til oppfølging fra barnevernstjenesten i omsorgskommunen, skal fosterhjems kommunen føre tilsyn med barnets situasjon i fosterhjemmet, herunder at barnet mottar forsvarlig omsorg og at forutsetningene som ble lagt til grunn for plasseringen, blir fulgt opp.²⁰ Fra 2014 har dette tilsynsansvaret ligget til kommunen, og ikke til barnevernstjenesten. Tilsynet skal føres av en person med «tilstrekkelig uavhengig funksjon overfor barnevernstjenesten og fosterforeldrene».²¹ Det er mulig å redusere tilsynet fra 4 til 2 ganger i året. Fosterhjemsforskriften sier følgende på dette punktet: «Dersom fosterhjems kommunen vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode, og barnet samtykker, kan fosterhjems kommunen vedta at tilsynet skal reduseres til minimum 2

¹⁷ Bufdir (2016). Årsrapport

¹⁸ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

¹⁹ Forskrift om fosterhjem (2003). § 7

²⁰ ibid

²¹ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste, s. 71

ganger i året for barn som er fylt 15 år og som har vært plassert i fosterhjemmet i mer enn 2 år. Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal samtykke før slikt vedtak fattes.»²²

Det er Fylkesmannen som har tilsynsansvaret med kommunene. I 2013 og 2014 gjennomførte fylkesmennene tilsyn med hvordan kommuner følger opp barn som er plassert i fosterhjem. I undersøkelsen ble oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet, barnets medvirkning og råd og veiledning til fosterforeldrene særlig vektlagt. Gjennom undersøkelsen fant fylkesmennene svikt (i betydningen lovbrudd) eller avvik i 71 av 94 barneverntjenester. Mens det i noen kommuner er svikt på enkelte områder, viser undersøkelsen at flere kommuner har svikt på alle tilsynsområdene samtidig²³.

3.4 Utgifter og oppholdsdøgn i fosterhjem

En gjennomgang av tall og kostnader viser at det i 2016 var størst utgifter til statlige og private institusjoner, se tabell 3-1. Til sammen ble det brukt over 3,1 milliarder på disse formålene. Til sammenlikning ble det brukt i overkant av 900 millioner kroner på statlige familie- og beredskapshjem og i overkant av 750 millioner på fosterhjem tilknyttet private tiltak. Samtidig viser tallene at det i perioden 2014-2016 var en økning i utgifter for alle formål, med unntak av statlige institusjoner. Størst økning var det for private institusjoner og fosterhjem tilknyttet private tiltak, henholdsvis 11 og 10 prosent.

Tabell 3-1 Utgifter etter formål i regionene. 2014-2016. Tall i 1000 kroner.

Formål	2014	2015	2016	Endring i prosent	
				14-15	15-16
Statlige familie- og beredskapshjem	Kr 889 044	Kr 888 271	Kr 901 530	-0,1 %	1,5 %
Fosterhjem tilknyttet private tiltak	kr 683 939	Kr 768 296	Kr 752 775	12,3 %	-2,0 %
Statlige institusjoner	kr 1 624 442	kr 1 532 260	Kr 1 506 247	-5,7 %	-1,7 %
Private institusjoner	kr 1 482 914	kr 1 587 599	Kr 1 641 147	7,1 %	3,4 %

Tabell 3-2 viser at det har vært en liten nedgang i antall oppholdsdøgn fra 2015 til 2016. Det har vært en økning i bruken av fosterhjem tilknyttet private tiltak, men samtidig en sterk nedgang i bruken av private institusjoner. Bruken av statlige familie- og beredskapshjem og statlige institusjoner er tilnærmet uendret.

Tabell 3-2 Antall oppholdsdager etter formål i regionene. 2016

Formål	2014	2015	2016	Endring i prosent	
				14-15	15-16
Statlige familie- og beredskapshjem	311 877	307 597	306 751	-1,4 %	-0,3 %
Fosterhjem tilknyttet private tiltak	176 913	204 028	213 265	15,3 %	4,5 %
Statlige institusjoner	152 939	140 959	140 396	-7,8 %	-0,4 %
Private institusjoner	182 500	194 388	182 185	6,5 %	-6,3 %
SUM	824 229	846 972	842 597	2,8 %	-0,5 %

Kilde: Bufdirs årsrapport 2016

Tabell 3-3 viser utgifter pr. oppholdsdøgn i 2016-priser. Tallene viser at de statlige familie- og beredskapshjemmene er noe rimeligere enn fosterhjem tilknyttet privat tiltak, mens kommersielle tiltak er rimeligere enn ideelle tiltak. Sammenlignet med fosterhjem, ser vi at både private og statlige institusjoner er svært kostbare med en døgnpris på henholdsvis 9 008 og 10 729,- kroner.

²² Forskrift om fosterhjem (2003). § 9

²³ <http://www.fylkeslegene.no/upload/Publikasjoner/tilsynsmelding/2014/tilsyn_med_oppfoelging_av_barn_i_fosterhjem.pdf>

Vi understreker at tallene må tolkes med forsiktighet. Dette skyldes at prisen for de ulike formålene inkluderer ulike priselementer.

I følge informasjon fra Bufetat inkluderer døgnprisene for fosterhjem tilknyttet private leverandører utgifter til administrasjon/overhead, rekruttering, opplæring, godtgjørelse, utgiftsdekning, døgnberedskap, veileder, konsulent, avlastning og eventuell miljøterapeut. Utgifter som Bufetat har for å inngå og følge opp kontraktene er ikke inkludert.

Utgiftene knyttet til statlige familiehjem og beredskapshjem inkluderer direkte kostnader til fosterhjemmet, avlastning og kostnader knyttet til veileder/konsulent. Kostnader knyttet til rekruttering og opplæring vil som regel ikke være inkludert i prisen. Det vil også være noen kostnader knyttet til administrasjon og overhead som ikke er inkludert.

I praksis betyr dette at det kan være vanskelig å sammenlikne utgiftene for henholdsvis private og offentlige aktører. Ettersom det ikke finnes tall for utgiftene som er mer sammenliknbare, vil tallene i tabellen nedenfor brukes i beregningene i dette prosjektet, se Tabell 3-3.

Tabell 3-3 Utgifter pr. oppholdsdøgn. 2016-priser

Formål	2016	
Statlige familie- og beredskapshjem	kr	2 939
Fosterhjem tilknyttet private kommersielle tiltak	kr	3 276
Fosterhjem tilknyttet private ideelle tiltak	kr	3 444
Statlige institusjoner	kr	10 729
Private institusjoner	kr	9 008

Kilde: Bufdirs årsrapport (2016) og Bufetat (2017). Bearbeidet av Rambøll

Andre rapporter har vist større gap mellom statlige familiehjem og private tiltak enn hva vi finner for 2016. For eksempel viste Vista analyse²⁴ at gjennomsnittlig døgnpris for statlige familiehjem lå mellom 2300-2700, mens prisen for private leverandører lå mellom 3000-3600 kroner.

²⁴ Vista Analyse (2016). Bruken av private aktører i barnevernet- ansvar på avveie

4. AVTALEVERK OG KJENNETEGN PÅ PRIVATE LEVERANDØRER OG FOSTERHJEM

Kapittelet omhandler kvaliteten ved strukturene rundt tjenesten. Strukturkvalitet handler om rammene hos de som produserer tjenesten. Disse strukturene kan enten legge til rette for eller hemme gode prosesser, og kan ha betydning for forutsetningene for å oppnå gode resultater. I denne sammenheng innebærer det at vi vil se på rammer og avtaler, rutiner og kompetanse.

4.1 Hvordan sikrer man kvalitet ved kjøp av private fosterhjemstjenester?

Det føres kontroll med kvaliteten på private fosterhjemstjenester på ulike måter – gjennom oppfølging av kontrakt, evaluering av tjenesten som ytes, samt gjennom konkrete krav til de ansatte som skal yte oppfølging og veiledning overfor fosterfamiliene.

4.1.1 Avtale om enkeltkjøp av fosterhjem

Som følge av at det ikke foreligger rammeavtaler med private leverandører om fosterhjemstjenester i dag, inngår Bufetat avtaler om enkeltkjøp av fosterhjem med ulike leverandører. I 2015 ble Enhet for inntaksstøtte (EIS) i Bufetat opprettet. Hensikten med opprettelsen av denne enheten har vært å gi innkjøpsfaglig og barnevernjuridisk råd og veiledning. EIS kvalitetssikrer alle enkeltkjøp av fosterhjemsplasser hos private leverandører, og bistår Enhet for inntak/inntaksrådgiver i oppfølgingen av alle private plasseringer.²⁵ Enheten følger opp både med tanke på om den private leverandøren leverer tjenester i henhold til kontrakt, samt for å sikre at kjøp av private fosterhjem er tilpasset det enkelte barns behov.

Vi har spurt rådgivere i Bufetat hva de tenker om å bruke avtaler om enkeltkjøp kontra rammeavtaler, og fant svært ulike meninger på dette området. En av informantene påpeker at man har bedre kontroll på elementene knyttet til drift i enkeltkjøpsavtaler, en annen mener enkeltkjøp gir et bedre forhandlingsgrunnlag på alle punkter i prismatrisen og dermed kan tilpasses bedre til hvert enkelt barns behov. Et par informanter mener rammeavtaler fungerer best fordi rammene og noen av premissene er bestemt på forhånd. Dette vil i seg selv være ressursbesparende. Prisene i rammeavtalene oppfattes imidlertid som noe høye, sammenliknet med hva Bufetat får anbefalt av Bufdir å sette som pris i enkeltkjøpsavtaler.

Gjennom enkeltkjøpene stilles det krav til leverandøren på flere områder²⁶.

4.1.2 Kravspesifikasjon

Det er utarbeidet kravspesifikasjoner som beskriver krav til kompetanse, opplæring og oppfølging. Det er utarbeidet egne kravspesifikasjoner for henholdsvis familiehjem²⁷ og beredskapshjem²⁸.

Gjennom kravspesifikasjonen for familiehjem stiller Bufetat blant annet krav om at:

- Fosterforeldrene har gjennomført opplæring og at opplæringen skal gi fosterforeldrene kunnskap om barns behov for beskyttelse, hvordan møte barns utviklingsbehov og utviklingsforstyrrelser, behovet for trygge og utviklende relasjoner mv.
- At leverandøren benytter personell med formell utdanning innenfor barnevern på minst bachelornivå og minimum tre års erfaring fra arbeid med barnevern.

Videre stilles det krav til at leverandøren skal ha beredskap som er tilgjengelig døgnet rundt så lenge barnet er plassert i fosterhjemmet. Et slikt beredskapstilbud skal også gjelde for et eventuelt avlastningstilbud. De samme kravene til formell kompetanse og erfaring som er nevnt i punktene over, stilles til bemanning som jobber i beredskap.

²⁵ Bufdir (2016). Årsrapport

²⁶ Bilag 4 Avtale om enkeltkjøp av fosterhjem

²⁷ Kravspesifikasjon, i Avtale om enkeltkjøp av fosterhjem Bilag 4

²⁸ Kravspesifikasjon, i Avtale om enkeltkjøp av akutttiltak i fosterhjem Bilag 1

Det stilles også krav om at leverandøren skal kunne stille døgnavlastning helg/annen døgnavlastning til rådighet, spesifikt tilrettelagt for barnet.

Opplæringen av fosterhjem skal gi kunnskap om tematikk som berører hvordan beskytte og oppdra barn, skape trygge og utviklende relasjoner, møte barns utviklingsbehov og håndtere utviklingsforstyrrelser. Opplæringen av beredskapshjem skal i tillegg heve fosterforeldrenes kunnskap om ivaretagelse av barn i krise og fosterforeldres rolle i akuttarbeidet. «Akuttarbeid – faglig veileder»²⁹, står sentralt i både opplæringen og i den faglige oppfølgingen av beredskapshjemmet.

Opplæringen av fosterhjem skal inkludere minst to hjemmebesøk. Vurderingen av et beredskapshjems egnethet tar utgangspunkt i tematikken fra opplæringen, og baseres på minst to hjemmebesøk, samtaler med familiens barn og sjekk av minst to referanser (hvorav én må være tidligere arbeidsgiver eller representant fra offentlige tjenester familien er knyttet til).

I tillegg til opplæring, stilles det krav om at fosterhjemmene får tilbud om et skreddersydd oppfølgingstilbud som inkluderer veileder, konsulent og miljøterapeut. Videre heter det i kravspesifikasjonen at denne oppfølgingen skal ta utgangspunkt i barnets tiltaksplan/omsorgsplan. Det stilles krav om at fosterhjemmet skal ha en konsulent med særlig ansvar for å følge opp i henhold til barnets plan. Grad av oppfølging og veiledning vil variere avhengig av fosterfamiliens, barnets og konsulentens behov. Leverandøren skal på bakgrunn av dette kunne tilby følgende:

- Veileder (dvs. faglig veiledning av egne konsulenter/miljøterapeuter)
- Konsulent/oppfølging
- Miljøterapeut

For både veileder, konsulent og miljøterapeut stilles det krav om formell, relevant utdanning (innen barnevern) på minst bachelornivå og minimum 3 års erfaring fra arbeid med veiledning og kjennskap til målgruppen. For veileder stilles det i tillegg krav om at personen enten er godkjent veileder, familierapeut (60 studiepoeng) eller psykolog. For alle punkter stilles det krav om at leverandøren må kunne dokumentere at de oppfyller kravene.

Disse kravene gjelder også personer som arbeider med beredskapshjem. For beredskapsbemanning, konsulenter som følger opp fosterhjemmet og bemanning som lærer opp og vurderer beredskapshjemmets egnethet, stilles det i tillegg krav om minst ett års arbeidserfaring med akuttarbeid innenfor barnevern eller barn i krise. Det siste kravet kan alternativt erstattes dersom vedkommende kan vise til dokumentert kunnskap (f.eks. fra kurs, studiepoeng) om traumesensitiv omsorg.

Intervjuer med de private leverandørene viser at samtlige av disse opplever kravene som stilles til kompetanse og faglighet som gode og relevante krav – krav som de mener er sentrale for å kunne tilby gode fosterhjem til sårbare grupper med barn og unge. Ingen av de private leverandørene har gitt uttrykk for at dette er krav det er vanskelig å oppfylle.

Rådgivere i Bufetat forteller at alle krav og kontrakter er med på å kontrollere kjøp av fosterhjemstjenester. En informant utdyper at kravspesifikasjonen gir en veiledning til elementene i prismatrisen i alle enkeltkjøp. En annen informant forteller at kravspesifikasjonen er svært viktig når man skal velge riktig hjem til det enkelte barn.

4.1.3 Sjekkliste for vurdering av fosterhjemmets egnethet for akutt plassering

Det er utarbeidet en egen sjekkliste for å vurdere fosterhjemmets egnethet for akutt plassering³⁰. Sjekklisten brukes for å sikre at hjemmet har gjennomgått nødvendig opplæring og er underlagt

²⁹ Bufdir (2015). Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem

³⁰ Bufetat (2017). Sjekkliste for vurdering av fosterhjemmets egnethet for akutt plassering

forsvarlige vurderinger av egnethet. Sjekklisten fylles ut i forbindelse med leverandørens tilbud om beredskapshjem og inneholder punkter om opplæring, fosterforeldrenes kompetanse og erfaring, vurdering av fosterforeldrenes egnethet, samt punkter som referanser, helseopplysninger, politiattest mv.

4.1.4 Rutine for oppfølging av private plasseringer

Rutinen for oppfølging av private plasseringer³¹ har til formål å sikre god kvalitet og effektiv ressursutnyttelse. Gjennom kontraktsoppfølgingen skal Bufetat tilegne seg nødvendig informasjon for å kunne vite at tiltaket er forsvarlig, at tiltakets fremdriftsplan ivaretas, kontrollere at tiltakets omfang følger bestilling/avtale og eventuelt vurdere behov for endringer i dimensjoneringen av tiltaket, mm.

Rutinen gir en oversikt over hvilke oppgaver som skal utføres i forbindelse med oppfølgingen av private plasseringer, hvem som har ansvar for hver enkelt oppgave og frist for gjennomføring av oppgaven. Oppgavene går ut på å følgende:

- Oppsummering av risiko og behov for den konkrete plasseringen
- Plan for oppfølging av plasseringen
- Utarbeide oppstartsplan
- Rapportering om oppstart av tiltak
- Løpende rapportering
- Månedlig rapportering
- Evalueringsrapport fra tiltaket
- Vurderinger og oppfølging med bakgrunn i rapportering og evaluering
- Kontroll/ettersyn av om tjenester leveres i henhold til avtale
- Sluttevaluering fra tiltaket

Det er utviklet en rekke maler og sjekklister for de enkelte oppgavene. En utdypning av disse punktene følger nedenfor.

4.1.5 Oppsummering av risiko og behov

Risiko- og behovsvurderingen foretas med utgangspunkt i foreliggende informasjon om barnet og barnets situasjon og plasseringens formål. Denne aktiviteten skal bidra inn i vurdering av hvilke tiltak som trengs for å imøtekomme barnets behov. Oppsummeringen skal gjøres i henhold til mal³².

4.1.6 Oppfølgingsplan

Oppfølgingsplanen³³ tar utgangspunkt i oppsummeringen av risiko og behov, samt oppdragsbeskrivelse eller enkeltkjøpsavtale. Oppfølgingsplanen er Bufetats ansvar og viser hvilken oppfølging Bufetat skal ha for å sikre at tiltaket leverer tjenester i henhold til avtale. I oppfølgingsplanen skal man definere hvilke temaer som i særlig grad skal følges opp i rapportering fra og evaluering av den enkelte plasseringen. Oppfølgingsplanen skal også angi hvor ofte man skal avholde evalueringsmøter for den enkelte plassering.

4.1.7 Oppstartsplan

Det er det private selskapet som utarbeider oppstartsplanen og som rapporterer på status ved oppstart av tiltaket. Det er utarbeidet mal for oppstartsplan³⁴. I malen skal kontaktinformasjon til personer involvert i plasseringen (plasseringskommune, ansvarlig inntak og rådgiver, kontaktpersoner på plasseringsstedet) fylles inn. I tillegg spesifiseres aktiviteter, hvem som er ansvarlig for de bestemte aktivitetene og dato for aktivitetene. Aktivitetene innebærer blant annet følgende, med ansvarlig instans i parentes:

- Vedtak fra barneverntjenesten (kommune)

³¹ Bufetat (2017). Rutiner for oppfølging av plasseringer i privat institusjon og i fosterhjem tilknyttet privat tiltak. Veiledning og sjekklister til rutinene

³² Bufetat (2017). Oppsummering av risiko og behov ved flytting til institusjon, statlig familiehjem og fosterhjem tilknyttet privat tiltak

³³ Bufetat (2017). Oppfølgingsplan ved plassering i institusjon, statlig familiehjem og fosterhjem tilknyttet privat tiltak

³⁴ Bufetat (2017). Mal for Oppstartsplan

- Tiltaksplan/omsorgsplan (kommune)
- Avtale med Bufetat (inntak)
- Skole/opplærings-/dagtilbud på plass (skolepapirer sendt) (kommune/tiltak)
- Helsesjekk gjennomgått (tiltak)
- Plan for kontakt/samvær med familie/foresatte (kommune/tiltak)
- Eventuelle andre aktiviteter som er viktige for at barnet skal få en god oppstart

4.1.8 Løpende rapportering og månedlig rapportering

Tiltaket skal rapportere løpende om forhold ved plasseringen som kan påvirke risiko, eksempelvis rømninger, bruk av tvang, sykehusinnleggelse, akutt helseisiko, endringer i opplæringstilbud, behandlingstilbud eller i bemanning (dersom skreddersydd tiltak). Tiltaket skal også sende månedlig rapport om plasseringen, herunder rapport på skolenærvær og helseopplysninger. Denne informasjonen brukes inn i risikovurdering av plasseringen. Dette er standard rapportering.

4.1.9 Evaluering og sluttevaluering

Tiltaket skal sende inn en evalueringsrapport. På bakgrunn av denne rapporten foretar Enhet for inntak en evaluering av tiltaket sammen med det private selskapet, kommunen, barnet/familien og relevante samarbeidspartnere. På bakgrunn av evaluering, standard rapportering og eventuelle andre meldinger, vurderes behovet for endring av oppfølgingsplan, dimensjonering av tiltak, eventuell oppfølging av avvik hos leverandør eller kontroll/ettersyn av hvorvidt tjenester leveres som avtalt.

Det private selskapet skal skrive en foreløpig sluttrapport. Kommunen, det private selskapet og barnet/familien foretar en sluttevaluering på bakgrunn av denne. Det private selskapet skal også skrive en endelig sluttrapport når barnet har flyttet ut.

Det er utarbeidet en huskeliste for forarbeid, gjennomføring og etterarbeid ved evalueringene. Huskelisten ligger i dokumentet *Rutine for oppfølging av private plasseringer*³⁵. Forarbeidet handler om å lese gjennom relevante dokumenter for den aktuelle plasseringen, som oppfølgingsplan, referat fra forrige møte, rapporter fra tiltaket, oppdragsbeskrivelse, tiltaksdimensjonering, mm. Samtidig burde man ha dagsorden for møtet. I gjennomføringen av møtet er det viktig å sikre at relevante temaer for den aktuelle plasseringen tas opp og at barnets og eventuelt foreldrenes stemme kommer frem og dokumenteres. Det er viktig å ta notater fra møtet og at konklusjoner kommer tydelig frem i referatet. Etterarbeidet består i å gjennomgå og tilse at referatet er dekkende, og især at barnets betraktninger er dokumentert. Etterarbeid kan også bestå i eventuell oppfølging ut fra fremkommet informasjon.

Sluttrapporten skal blant annet inneholde følgende elementer:

- Måloppnåelse ift. barnets planer (tiltaksplan/handlingsplan/omsorgsplan)
- Måloppnåelse på helse, skole, andre risikoområder/suksesskriterier
- Medvirkning
- Kontakt med familie
- Tiltaket rapportert som avtalt til barnevernstjenesten og inntak
- Samarbeid med ulike instanser under oppholdet
- Spesielle forhold som må ivaretas ved overgang til annet tiltak/hjem/egen bolig/ettervern

4.1.10 Rutine for ettersyn/kontroll av om tjenester leveres i henhold til avtale

Rutinen for ettersyn/kontroll av om tjenester leveres i henhold til avtale skal sikre at barnet får de tjenestene det har behov for og som er avtalt. Rutinen bidrar til å opprettholde tilliten til det private selskapet, og kan bidra til å avdekke avvik og i så fall iverksette nødvendige tiltak. Rutinen er beskrevet i dokumentet *Rutine for oppfølging av private plasseringer*³⁶.

³⁵ Bufetat (2017). Rutiner for oppfølging av plasseringer i privat institusjon og i fosterhjem tilknyttet privat tiltak. Veiledning og sjekklister til rutinene

³⁶ Bufetat (2017). Rutiner for oppfølging av plasseringer i privat institusjon og i fosterhjem tilknyttet privat tiltak. Veiledning og sjekklister til rutinene

Rutinen gjennomføres dersom Enhet for inntak er bekymret for om omfang, innhold og kvaliteten i tjenestene barnet mottar er i henhold til avtale. Ved plasseringer med særlig høy risiko gjennomføres rutinen regelmessig.

Rutinen inneholder en rekke oppgaver, herunder å innhente og gjennomgå informasjon, møtevirksomhet, å konkludere og å følge opp. Det er enhet for inntak som avgjør om det skal føres ettersyn i en bestemt sak og som eier ettersynet. Enhet for inntaksstøtte (EIS) skal gi råd i prosessen, og konkluderer om avvik, mangel eller mislighold foreligger.

4.1.11 Firepartsavtalen

Ved kjøp av tjenester fra en privat leverandør, utgjør firepartsavtalen³⁷ med vedlegg en sammenføyningsavtale der avtalemessige forhold mellom partene knyttet til fosterhjems plasseringen er samlet. Avtalen regulerer forholdet mellom Bufetat, privat leverandør, kommune og fosterhjem. De fire partene signerer en felles avtale. I tillegg utarbeides og signeres avtaler mellom to og to parter:

- Kommune og fosterhjem (fosterhjemsavtale)
- Privat leverandør og Bufetat (regulerer kjøpsforholdet)
- Kommune og Bufetat (arbeidsfordelingsavtale) og
- Fosterhjem og privat leverandør (regulerer oppdragstakerforholdet)

Formålet med firepartsavtalen er å skape gjennomsiktighet og sørge for at alle involverte parter har kjennskap til hverandres forpliktelser overfor hverandre.

4.1.12 Bufetat opplever både fordeler og ulemper med firepartsavtalen

Informanter fra Bufetats ledelse mener fordelene med firepartsavtalen er at den tydeliggjør de ulike partenes rettslige ansvar. Samtidig påpekes det at avtalen har mange parter og at prosessen med å innhente signaturer osv. kan bli lang.

Fra Bufetats hold (ledernivå) påpeker en av informantene at avtalens konstruksjon er komplisert. Flere forhold ved avtalen beskrives som vanskelig: mange avtaleparter, avtalen oppleves ikke som smidig og fleksibel verken ved reduksjon av eller oppjustering av et tilbud og kun en av avtalepartene beskrives å ha incentiver til å redusere omfang av tjenester og med det kostnadene ved et kjøp. I følge informantene henger dette sammen med ansvarsdelingen på feltet. Mens kommunen har ansvar for barnet, har Bufetat ansvar for å bistå kommunen med å finne et egnet hjem. Kommunen betaler kun en egenandel, mens Bufetat betaler det overskytende. I følge informanten er det følgelig kun Bufetat som har incentiver til å redusere kostnadene.

Også rådgivere hos Bufetat opplever firepartsavtalen som et svært omfattende avtaleverk. Vedlegg og henvisninger til ytterligere dokumenter oppleves å komplisere avtalen ytterligere. En informant oppgir også at det ikke alltid er lett å vite hvilke dokumenter i avtaleverket som har rang over andre dokumenter uten å være juridisk kyndig. Opprettelsen av EIS har imidlertid bidratt til å støtte rådgiverne i bruken av avtalen og til mer enhetlig bruk av avtalen i Bufetat. De fleste rådgiverne erkjenner at avtalen har sin hensikt – den favner om viktige elementer ved enkeltkjøp og skal gjøre alle partene omforent om innholdet i avtalen, samt det juridiske ansvaret. De trekker imidlertid frem at det er vanskelig for fosterforeldrene og kommunene å forstå alt innholdet i avtalen, og alle informantene etterlyser en forenkling av avtalen. Punktet som gjelder oppsigelse av avtale blir av en informant trukket frem som «nesten uforståelig», noe som er særlig uheldig for fosterforeldre.

Rådgiverne i Bufetat opplever at det er mange parter involvert og som skal skrive under på avtalen. Det oppgis å være vanskelig å samle alle parter for å gå gjennom avtalen og foreta

³⁷ Bufetat. Plasseringsavtale - fosterhjem levert av privat leverandør, i Avtale om enkeltkjøp av fosterhjems plasser Bilag 2

signeringer ettersom ikke alle parter som møter har myndighet til å signere. En hektisk hverdag og store geografiske avstander mellom partene bidrar ytterligere til at dette er vanskelig å få til i praksis. Intervjuer med kommuner har også bekreftet dette og informantene oppgir at de stort sett får avtalen i posten for signering. Men en informant sier det er dialog om innholdet, oppgir en annen at de bare skriver under, men at Bufetat prøver å imøtekomme behovene barnevernstjenesten har oppgitt i bestillingene.

Flere av rådgiverne i Bufetat peker på at det er forvirrende å bruke kontrakter for statlige familiehjem ved kjøp av private fosterhjemstjenester, ettersom begrepsbruken ikke nødvendigvis passer og stemmer overens og fordi ansvarsområdene er ulikt fordelt i disse to ulike fosterhjemstypene.

En rådgiver mener at firepartsavtalen ikke helt har fungert etter intensjonen om å sikre tilpassede tjenester til barnets behov og kontinuerlig kontroll og styring av tjenesten. De nye malene for oppfølgingsavtale og risikovurdering har imidlertid forbedret dette.

- 4.1.13 De private leverandørene ser behovet for en avtale, men opplever avtalen som for detaljert. De private leverandørene anerkjenner behovet for og ønsker en avtale som regulerer markedet og legger rammer for arbeidet som er like for alle. I tillegg påpekes det at det er viktig at det offentlige får innsyn i det private fosterhjemstilbudet og at avtalen dermed fungerer som en kvalitetskontroll av tilbudene som gis. Det understrekes videre at med firepartsavtalen er fosterforeldre som har avtale med private leverandører for første gang sikret frivillig yrkesskadeforsikring og pensjon. Dette påpekes som svært viktig og positivt.

De fleste ser imidlertid også betydelige utfordringer med firepartsavtalen slik den fungerer i dag. Funn fra intervjuene viser at det største problemet med avtalen, slik de private leverandørene opplever det, handler om dimensjonering av tjenestene, samt kravet om å rapportere endringer i behov.

Dimensjoneringen av tjenesten skal evalueres hver tredje måned. Slik leverandørene opplever det, er det de senere årene blitt et stort press for å redusere kostnader og dermed omfanget av hjelpe- og støttetiltak generelt. Familiehjem (både statlige og private) har som regel frikjøp som en grunnleggende forutsetning for å påta seg oppdraget, jf. Kravspesifikasjonen. Ettersom helt eller delvis frikjøp av den ene eller begge foreldrene er del av støttetiltakene rundt barnet, skal imidlertid også dette evalueres. Funn fra intervjuer med leverandørene viser at dette gjør endel fosterforeldre usikre. Dette påpekes som spesielt utfordrende for fosterforeldre som har avtale med private leverandører ettersom de ikke har de samme rettighetene som statlige fosterhjem, herunder oppsigelsestid og betalt fri etter at barnet har flyttet ut.

I henhold til avtalen, skal alle endringer avtales skriftlig som endringsvedlegg til avtalen om enkeltkjøp. Det betyr at dersom barnet/familien opplever store utfordringer som gir behov for økt støtte og hjelp raskt, skal en økning i hjelpetiltak og støtte i prinsippet først godkjennes av Bufetat før leverandøren kan iverksette økte hjelpetiltak overfor familien. En av leverandørene beskriver dette på følgende måte:

Avtalen er tydelig, men det som er utfordrende er at vi ikke lenger kan sette inn tiltak raskt dersom vi ser at det oppstår en turbulent situasjon og mener barnet trenger ekstra tiltak. Før levte vi en totalpakke og kunne fikse alle slike situasjoner ved å sette inn tiltak. Nå blir vi vurdert ut fra leveransen sammenliknet med avtalen, istedenfor å bli vurdert på innhold. Derfor kan vi ikke plutselig sikre et hjem hvis vi mener det er viktig, for vi rekker ikke å behandle saken og få et ja hos Bufetat først.

Enkelte informanter påpeker at de ofte sikrer hjemmet med ekstra tiltak først og deretter tar kostnaden selv, ettersom prisen for ikke å gjøre dette kan være brudd i fosterhjemmet eller at man står med fosterforeldre som ikke ønsker å være fosterforeldre neste gang.

I henhold til avtalen skal det heller ikke legges inn avlastning de første tre månedene av en plassering, ettersom disse månedene skal være forbeholdt å sikre god tilknytning mellom fosterbarnet og familien. Når behovet for avlastning inntreffer senere, opplever flere av leverandørene at det er utfordrende å få dette godkjent av Bufetat.

Videre opplever de private leverandørene avtalen som omfattende. Det er et stort dokument og flere har opplevd at kontaktpersoner i Bufetat ikke har hatt oversikt over det som står i avtalen. Også private, ideelle leverandører opplever firepartsavtalen som krevende å forholde seg til – både fordi den er omfattende og fordi avtalen har bidratt til å utydeliggjøre kommunens ansvar ved at staten nå tar deler av det ansvaret som egentlig ligger til kommunen, eksempelvis erstatning dersom et barn forvolder skade i hjemmet.

4.1.14 Bruk av prismatrisen

Når private leverandører får en henvendelse fra Bufetat om behov for et fosterhjem til et aktuelt barn, utløses en «mini-konkurranse» mellom ulike private leverandører – som regel tre stykker. På bakgrunn av en beskrivelse av barnet og barnets utfordringer, skal leverandørene presentere et tilbud til Bufetat som skal kunne svare ut behovet på best mulig måte.

I denne tilbudsprosessen brukes prismatrisen. Prismatrisen består av flere kostnadselementer, som er felles for alle tilbydere av private fosterhjemstjenester³⁸, herunder:

- Oppdragsgodtgjøring, månedlig
- Utgiftsdekning, fast sats
- Adm./overhead per døgn
- Beredskap per døgn
- Døgnavlastning helg
- Annen døgnavlastning
- Veileder, timebasert
- Konsulent, timebasert
- Miljøterapeut, timebasert

I familiehjemmene stilles det krav om at en av foreldrene skal være frikjøpt fra ordinært lønnet arbeid. Dette innebærer at det første punktet i prismatrisen, oppdragsgodtgjøring, er det mest kostnadsdrivende elementet i den totale døgnprisen for familiehjemmene. Ved fastsetting av oppdragsgodtgjøringen legges det vekt på relevant formell kompetanse, relevant erfaring og hvor krevende oppdraget anses å være. Godtgjøringen avtales med Bufetat for hvert enkelt oppdrag.

I tillegg til oppdragsgodtgjøring, mottar fosterhjemmet en månedlig, skattefri utgiftsdekning. Dette er en fast sats og skal dekke utgifter til kost, klær og fritidsaktiviteter.

Utover dette vil døgnprisen i stor grad avhenge av behovet for avlastning, veiledning, konsulent og miljøterapeut.

Intervjuer med de private leverandørene viser at prismatrisen i seg selv kan oppleves som grei nok. Utfordringen handler i større grad om at bruken av prismatrisen kommer inn på et svært tidlig tidspunkt der leverandøren har liten kjennskap til barnet og barnets behov. Mens enkelte kostnadselementer oppleves som relativt enkle å fastsette, også på et tidlig tidspunkt, er det andre elementer som beskrives som vanskeligere. Som et konkret eksempel nevnes antall timer med beredskap etter kl. 1530, der Bufetat setter en fast pris.

Videre påpeker flere leverandører at det har blitt et meget sterkt fokus på pris de senere årene. Enkelte, både kommersielle og ideelle leverandører, mener prismatrisen primært fungerer prispressende og at det er vanskelig å få justert priser opp etter avtaleinngåelse. Følgende sitat illustrerer dette synet:

³⁸ Prismatrisen er felles for kjøp av fosterhjemstjenester fra både private ideelle og kommersielle selskaper

Matrisen burde gjenspeilet den ønskede kvaliteten og den dimensjoneringen som er nødvendig. Det er mer en instruksjonsmatrise – det er staten som lager den. Dere må ha overskudd, men maks sånn og sånn. Timeprisen er bestemt av dem [staten].

Noen påpeker også at de private leverandørene sitter med kostnader som ikke lar seg postere i matrisen. Dette kan være utgifter knyttet til beredskapshjem der de private leverandørene har kostnader knyttet til å opprettholde akuttberedskap eller jobber med flere henvendelser som de ender opp med å ikke få. Andre har betalt hjemmene sine i oppsigelsesperioden fordi de har ønsket å sikre hjemmene. Disse kostnadene er det vanskelig å plassere noe sted.

Selv om det påpekes at avtaleverket og prismatrisen gir likere rammer, har enkelte private leverandører også opplevd at det er ulik praksis og ulik oppfatning av hva de ulike hjelpe- og støttetiltakene skal koste på tvers av regionene.

Tekstboks 4-1 nedenfor illustrerer noe av dette (regionene er anonymisert).

Tekstboks 4-1: Eksempel på ulik prissetting mellom Bufetats regioner

En av de private leverandørene har opplevd at det er svært ulikt hva Bufetats regioner mener priser på avlastning og miljøterapeut skal være. Mens én region har gitt leverandøren beskjed om at avlastning skal ligge på 2000 kroner per døgn, før arbeidsgiveravgift er trukket fra, har en annen region sagt at det skal være KS-satser.

Det samme har vært tilfellet for timene for miljøterapeut, der den ene regionen gir beskjed om at det skal koste 1000 kr, mens den andre regionen presser prisen ned til 450 kr i timen.

I tillegg til ulik praksis mellom regionene, opplever både leverandører og rådgivere hos Bufetat at det er forvirring rundt hva som skal fremkomme i matrisen, dvs om man skal inkludere timer til reise og rapportering i timene til veiledning eller om det kun er timer til faktisk veiledning som skal stå. Sistnevnte alternativ innebærer at man setter timeprisen høyere slik at den omfatter kostnader til reise og rapportering, men at det blir tydelig hvor mange timer som er medgått til faktisk veiledning av fosterhjemmet.

Funn fra intervjuer med Bufetats rådgivere viser at også denne gruppen opplever at prismatrisen fungerer greit. Fra rådgivernes ståsted gir matrisen rom for fleksibilitet i den forstand at man kan justere omfanget av tiltakene opp eller ned dersom barnets behov endrer seg. Den oppleves imidlertid mindre fleksibel på priselementene. En av informantene påpeker at private selskaper gjerne lover fosterforeldre frikjøp «for alltid» når de inngår avtaler med fosterhjem, men at dette ikke nødvendigvis kan opprettholdes i prismatrisen dersom barnets behov endrer seg. Den samme informanten mener Bufetat kan bli tydeligere på dette i oppdragsbeskrivelsen sin.

Intervjuene med rådgivere i Bufetat gir imidlertid inntrykk av at bruken av prismatrisen har «gått seg til», spesielt etter opprettelsen av EIS som kan veilede i bruken av matrisen. Likevel skaper det forvirring at det finnes ulike prismatriser med ulik fremgangsmåte for henholdsvis enkeltkjøp, rammeavtaler og akuttavtaler.

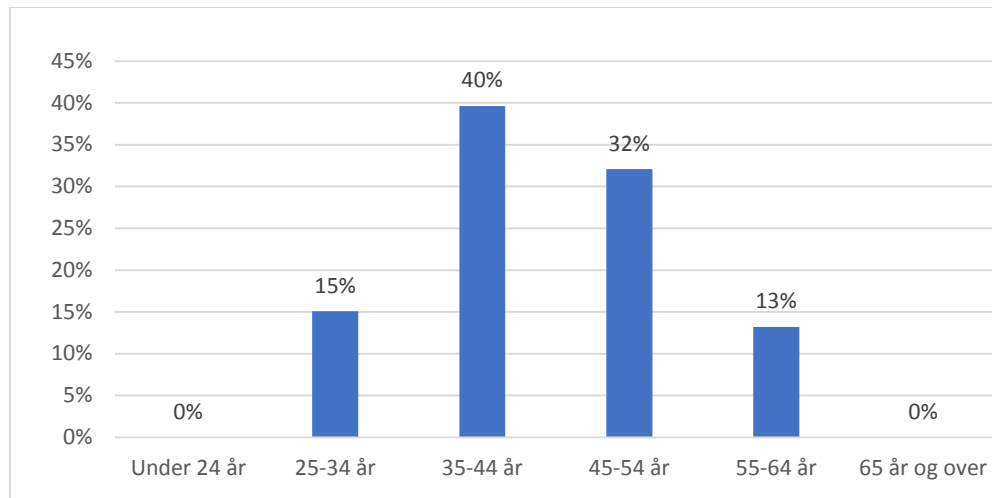
4.2 De ansatte har høy formell kompetanse og lang erfaring

Som vist i avsnitt 4.1.2 stilles det konkrete krav til kompetanse og erfaring for konsulenter og veiledere i private selskaper som leverer fosterhjemstjenester, jf. Kravspesifikasjonen³⁹.

³⁹ Bufetat. Kravspesifikasjon, i Avtale om enkeltkjøp av fosterhjem Bilag 4

Undersøkelsen til de ansatte i de private selskapene viser at disse ikke er blant de yngste og at et stort flertall har høy formell kompetanse og lang barnevernsfaglig erfaring. Se figur 4-1 under.

Figur 4-1: Alder på ansatte i private selskaper (n=53)

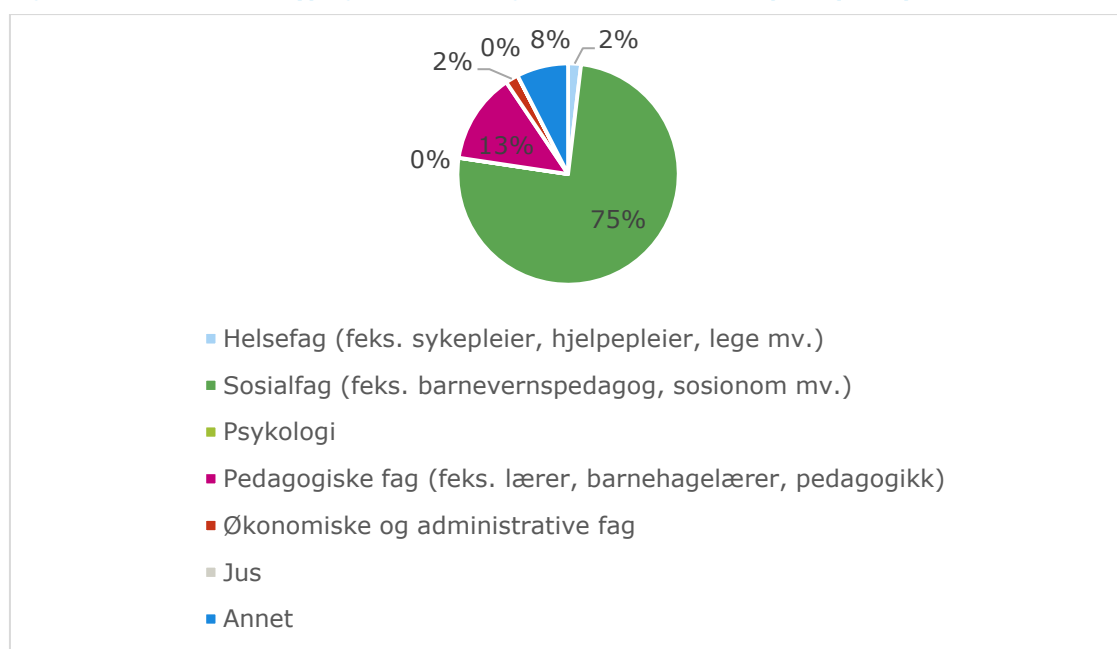

Som figur 4-1 over viser, er 40 prosent av de ansatte mellom 35-44 år, mens 32 prosent er mellom 45-54 år gamle. Det er ingen konsulenter/veiledere som er under 24 år. Dette er naturlig sett i lys av kravet om treårig bachelorgrad og tre års arbeidserfaring i kravspesifikasjonen.

Undersøkelsen viser videre at 64 prosent av de spurte er kvinner, mens 36 prosent er menn. De ansatte har høy formell kompetanse. 53 prosent har høyere utdanning på mer enn 4 år, mens 36 prosent har høyere utdanning, inntil 4 år.

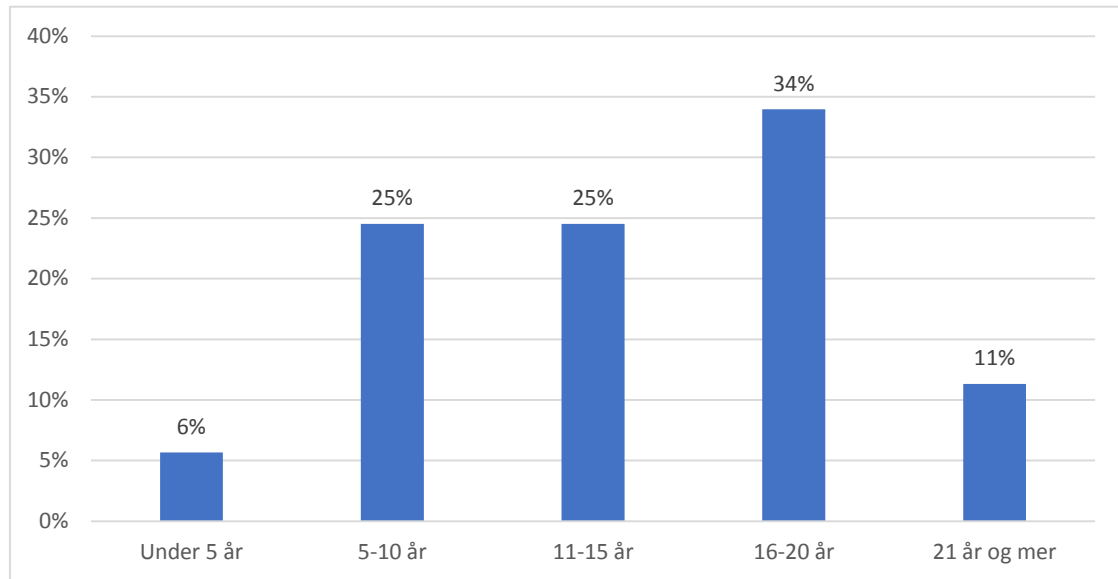
Videre viser figur 4-2 at tre fjerdedeler av de ansatte har grunnutdanning innen sosialfag, slik som barnevernspedagog, sosionom eller tilsvarende. Etter denne store gruppen, følger ansatte med pedagogiske fag, slik som lærer, barnehagelærere eller andre. Denne gruppen utgjør 13 prosent.

Figur 4-2: Oversikt over type grunnutdanning blant ansatte i selskapene (n=53)

I tillegg til at mange har høy formalkompetanse, viser undersøkelsen at et stort flertall av de ansatte har lang arbeidserfaring fra barnevernet, se figur 4-3.

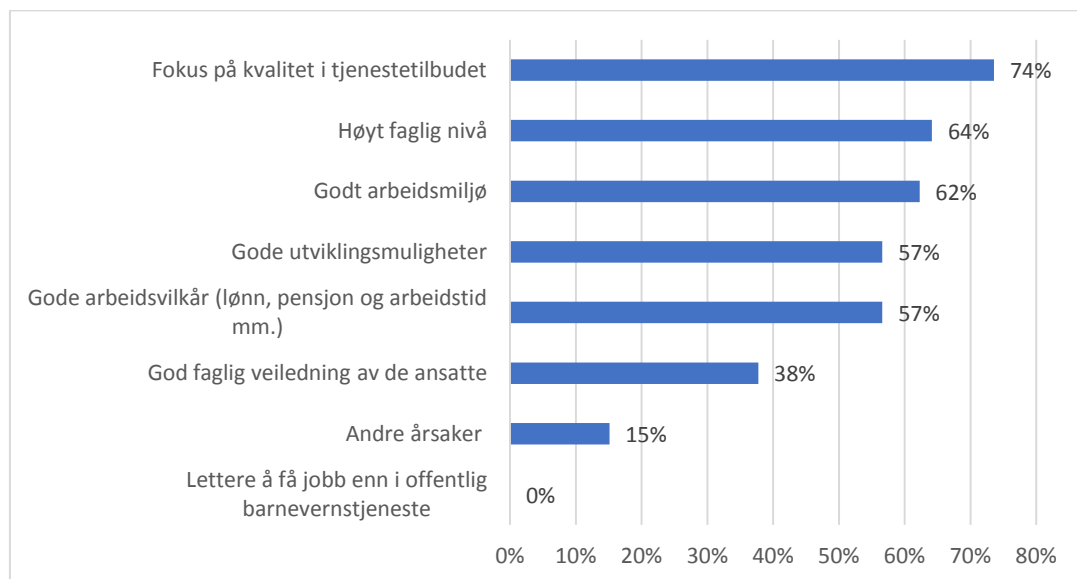
Figur 4-3: Oversikt over arbeidserfaring fra barnevernssektoren totalt (n=53)

Som figuren over viser, har totalt 45 prosent av de ansatte mer enn 16 års erfaring fra barnevernssektoren. I dette spørsmålet inngår all erfaring fra privat og offentlig barnevern, og fra både fosterhjem og institusjon. Kun seks prosent (tre personer) har mindre enn fem års arbeidserfaring. Undersøkelsen viser videre at 68 prosent har jobbet i kommunalt/statlig barnevern tidligere.

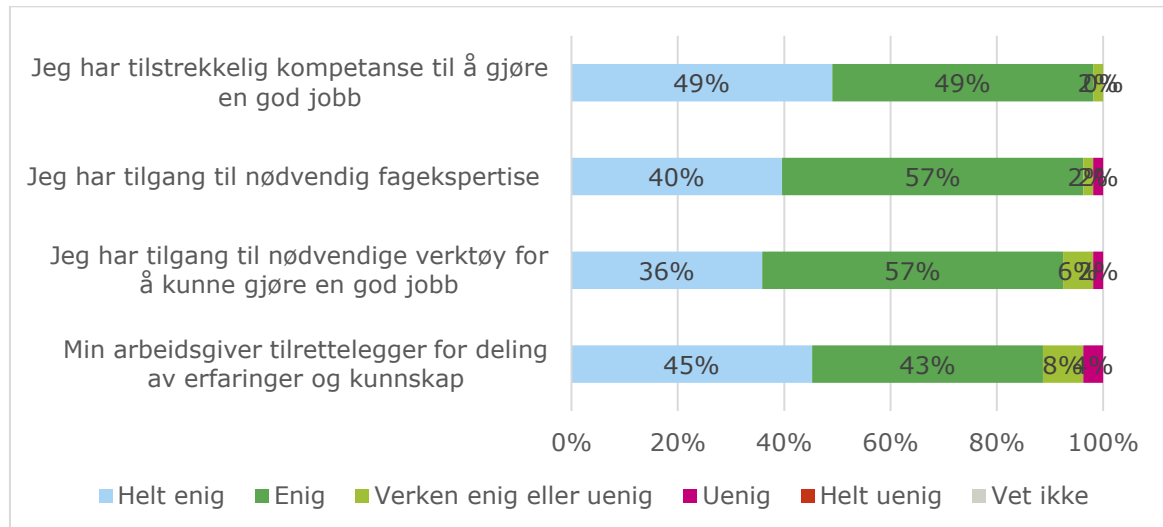
På spørsmål om hvorfor de ansatte har valgt å jobbe for en privat leverandør av fosterhjemstjenester, ser vi at dette særlig handler om leverandørens fokus på kvalitet i tjenestetilbudet, samt på det høye faglige nivået leverandørene holder, se figur 4-4.

Figur 4-4: Bakgrunn for valg av privat arbeidsgiver (n=53)

Videre viser figur 4-5 at de ansatte selv opplever å ha god kompetanse og høy tilgang til fagekspertise og verktøy ved behov.

Figur 4-5: Opplevd kompetanse og tilgang til fagekspertise og verktøy (n=53)

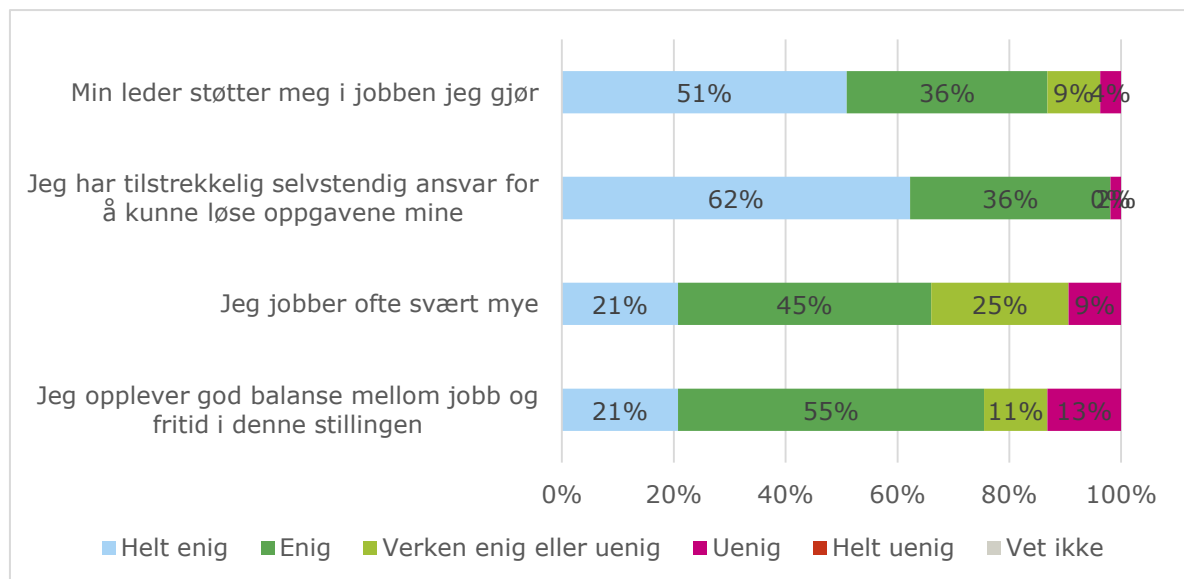

Totalt 98 prosent av de ansatte er helt enig eller enig i påstanden om at de har tilstrekkelig kompetanse til å gjøre en god jobb. Videre viser figuren at 97 prosent opplever å ha tilgang til nødvendig fagekspertise, mens 92 prosent opplever å ha tilgang til nødvendige verktøy for å kunne gjøre en god jobb. Det er noe større forbedringspotensial når det gjelder deling av erfaringer og kunnskap, men også her er resultatet svært godt.

Intervjuer med både Bufetat og kommunal barnevernstjeneste støtter opp om dette inntrykket. De opplever at det generelt er høy kompetanse hos de ansatte i private selskaper. Samtidig har de fleste hatt noen uheldige opplevelser der de har opplevd at kompetansen ikke holder den kvaliteten den bør.

Figur 4-6 viser videre at de ansatte opplever å ha tilstrekkelig selvstendig ansvar for å kunne løse egne oppgaver, samt at de opplever god støtte fra nærmeste leder.

Figur 4-6: Arbeidsmengde, ansvar og støtte (n=53)

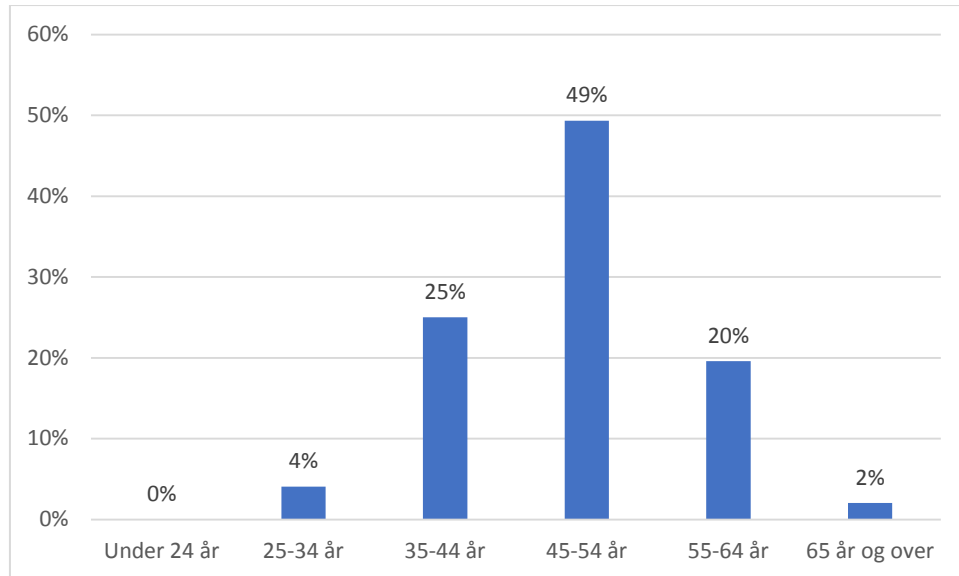
Figuren over viser også at over tre fjerdedeler av de spurte mener det er god balanse mellom jobb og fritid i sin stilling. Samtidig viser svarene at mange (61 prosent) opplever at de ofte jobber svært mye. Enkeltvis i åpne svarfeltet i undersøkelsen viser at selv om mange jobber mye, ser de ikke nødvendigvis på det som et problem. Det beskrives at «må det tas et tak, så gjør man det» og «alle mine kollegaer liker jobben sin svært godt og alle gir litt ekstra».

I de neste avsnittene skal vi se nærmere på hva som kjennetegner fosterforeldre som har avtale med de private selskapene.

4.3 Hvem er fosterforeldrene i de private tiltakene?

Figur 4-7 viser at nesten halvparten av fosterforeldrene befinner seg i aldersgruppen 45-54 år.

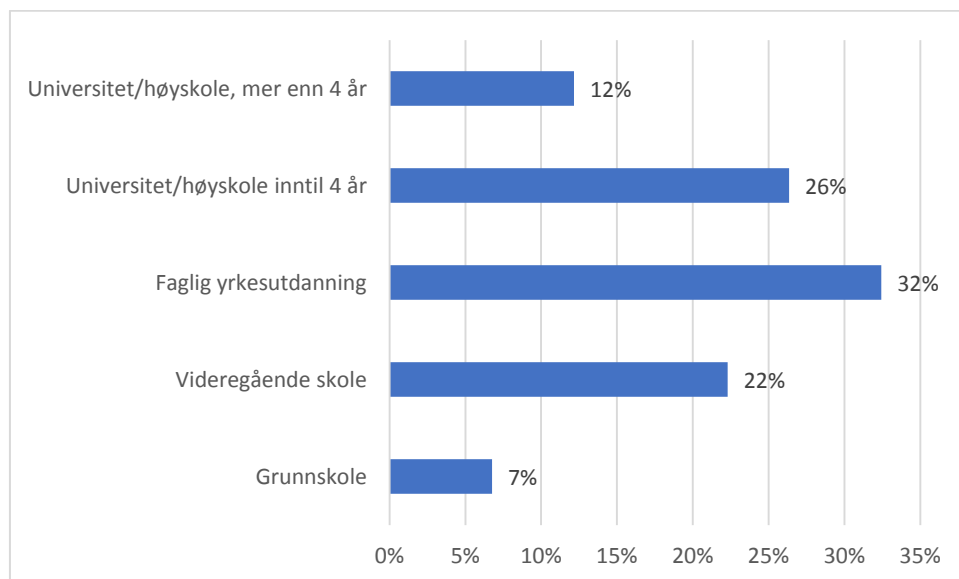
Figur 4-7: Oversikt over fordeling på alder (n=148)

87 prosent av fosterforeldrene har svart at fosterhjemmet består av et par, mens 13 prosent har svart at fosterhjemmet består av én voksen. I tilfeller der fosterhjemmet består av et par, har vi bedt om at personen som står som oppdragstaker besvarer undersøkelsen. 80 prosent av dem som har besvart undersøkelsen er kvinner. Dette tyder på at det store flertallet av oppdragstakere er kvinner.

Som man ser av figuren under, har fosterforeldrene ulik lengde på sin utdanning.

Figur 4-8: Oversikt over høyeste fullførte utdanning (n=148)

Den største gruppen fosterforeldre finner vi innen kategorien «faglig yrkesutdanning» og 32 prosent av fosterforeldrene oppgir det som sin høyest fullførte utdanning. Videre er det tilsammen 38 prosent som oppgir å ha utdanning på universitets-/høyskolenivå, henholdsvis 26

prosent inntil fire år og 12 prosent mer enn fire år. 22 prosent oppgir på sin side videregående skole som sin høyeste utdanning.

Videre har 52 prosent av fosterforeldrene oppgitt at en eller begge de voksne i husstanden har utdanning innen helse, sosialfag, psykologi eller pedagogikk. Intervjuer med fosterforeldre gir et bilde av en gruppe der utdanning særlig innen helse, sosial og pedagogikk peker seg ut. Fosterforeldrene er sykepleiere, vernepleiere, eller lærere. Flere har lang erfaring med arbeid som berører barn og unge eller flyktninger, samt arbeid innen rus og psykisk helse.

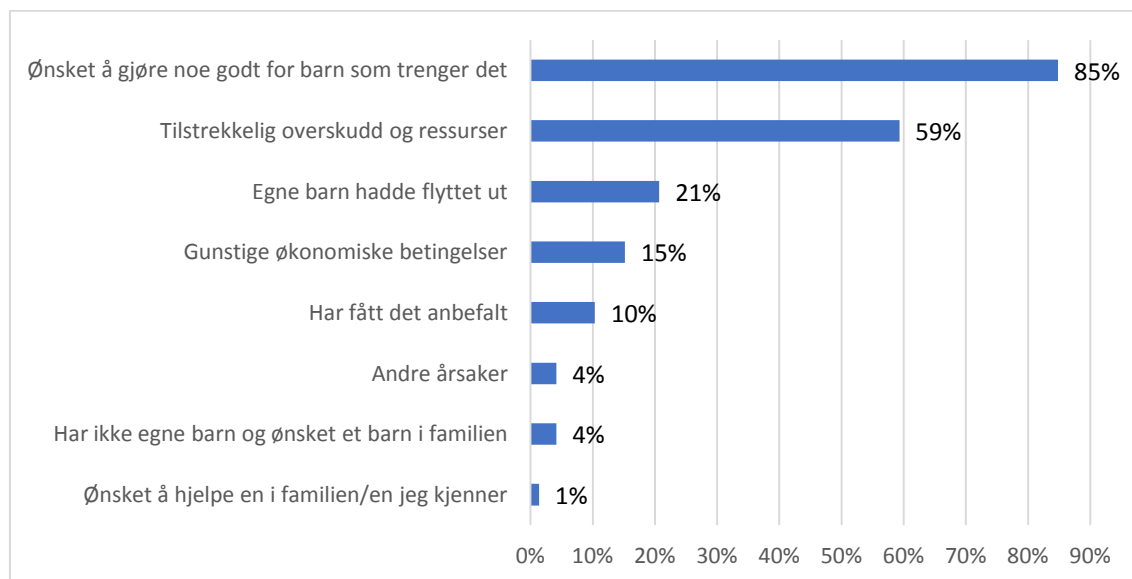
Undersøkelsen viser videre at de aller fleste fosterforeldre (69 prosent) har ett fosterbarn boende i dag. 15 prosent har to fosterbarn boende, mens kun 5 prosent har tre fosterbarn boende. De som oppgir at de ikke har fosterbarn boende i dag, venter på plassering eller har nylig avsluttet et oppdrag. Gjennom intervjuene har vi snakket med noen av dem som har eller har hatt mange plasseringer parallelt. Inntrykket fra disse intervjuene er at doble plasseringer ofte handler om søsken, men at tilfeller der det er snakk om plassering av tre eller flere barn samtidig også er fosterhjem der fosterforeldrene har lang erfaring med å være fosterhjem. De vet hva de går til og er tydelige på hvilken problematikk de selv håndterer og hvilke barn og unge de tror kan fungere sammen og ikke. De opplever også at flere parallelle plasseringer kan være positivt for barna og ungdommene så lenge plasseringene er godt gjennomtenkt.

Over halvparten (58 prosent) av fosterforeldrene har ingen egne barn boende i hjemmet i dag. 25 prosent har ett eget biologisk barn boende, mens 11 prosent har to biologiske barn boende i husstanden. Det er også en liten gruppe, 6 prosent, som har tre egne barn boende hjemme.

Videre viser undersøkelsen at flertallet av fosterforeldre (68 prosent) som har avtale med private leverandører, er et såkalt forsterket fosterhjem/familiehjem der en eller begge foreldrene er helt eller delvis frikjøpt og barnet har behov for ekstra hjelpetiltak. 25 prosent av respondentene er beredskapshjem. En liten andel (7 prosent) oppgir å være fosterhjem for barn og ungdom uten behov for ekstra hjelpetiltak.

Figur 4-9 viser at de fleste fosterforeldre i undersøkelsen har tatt valget om å bli fosterforeldre ut fra ideelle årsaker.

Figur 4-9: Bakgrunn for valget om å bli fosterhjem (n=145)

Figuren over viser at 85 prosent av fosterforeldrene har valgt å bli fosterhjem fordi de ønsket å gjøre noe godt for barn som trenger det. 59 prosent oppgir at det er fordi de har tilstrekkelig overskudd og ressurser, mens 21 prosent oppgir at de ønsket dette fordi egne barn hadde flyttet ut.

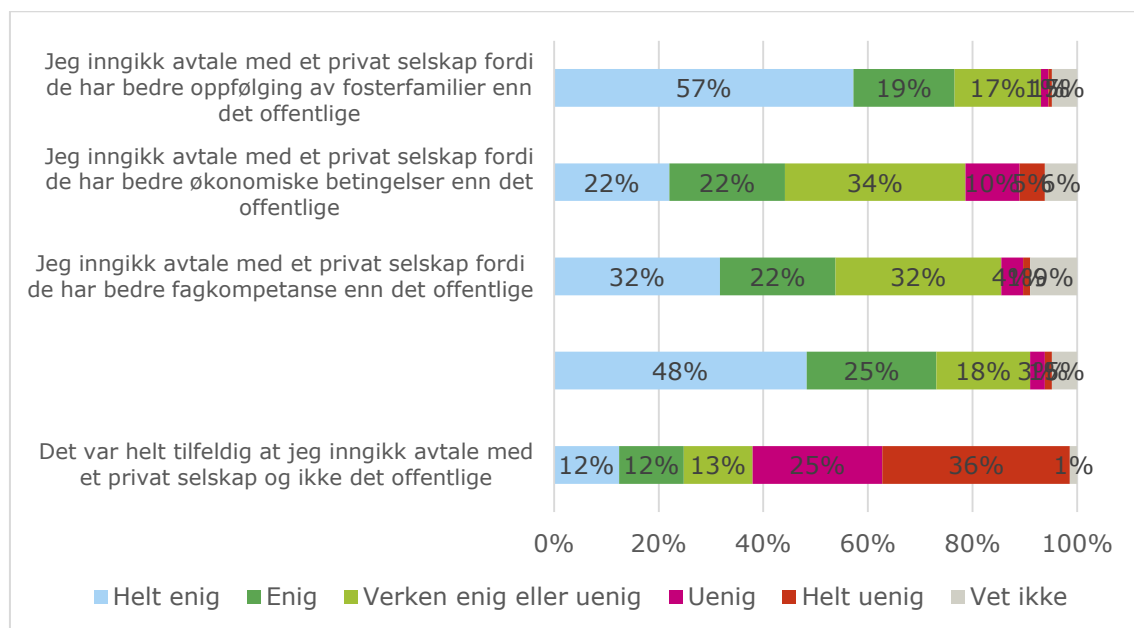
Funn fra de kvalitative intervjuene støtter opp om dette inntrykket. Flere av fosterforeldrene har hatt sterke ønsker om å gjøre noe godt for barn, men som flere sier: «man kan ikke redde alle». De har derfor kommet frem til at det å være fosterhjem kan være et viktig bidrag til dette ønsket om å hjelpe. I åpne svarfelter i spørreundersøkelsen beskrives fosterhjemsoppdrag nettopp også som meningsfullt og givende. I noen hjem har det kun vært ett biologisk barn, og foreldrene har ønsket å ha flere barn i hjemmet, andre steder derimot har familiene vært store, men barna har flyttet ut og foreldrene opplever at det blir stille etter dem, samtidig som de opplever at de fortsatt har en del å gi barn og unge. Intervjuene etterlater et inntrykk av at flere av disse fosterforeldrene har særegne ønsker og evner om å hjelpe.

En av fosterforeldrene sier det på denne måten:

Jeg får nok ofte litt spesielle tilfeller ettersom jeg har så mye erfaring. Jeg liker det jo mer utfordrende folk er i tankegangen. Det å overøse dem med kjærlighet – de som er blitt sett på som håpløse. Når du får bre dem ned i en seng og vite hvordan de har hatt det – det er toppen av lykke. Det er ingen penger i verden som kan gi deg det der.

Videre viser undersøkelsen at 45 prosent av fosterforeldrene har hatt oppdrag som fosterhjem for enten stat eller kommune tidligere. I figur 4-10 under skal vi se nærmere på bakgrunnen for at fosterforeldrene har valgt å inngå avtale med en privat leverandør.

Figur 4-10: Bakgrunn for at fosterforeldrene har inngått avtale med en privat leverandør (n=145)

Figuren over gir et inntrykk av at de viktigste årsakene til at fosterforeldre inngår avtaler med private leverandører handler om at de får bedre oppfølging enn de får i det offentlige, samt at de private leverandørene i større grad enn det offentlige sørger for at fosterforeldrene forholder seg til en fast konsulent/veileder. Figuren viser tydelig at det ikke er tilfeldig at fosterforeldre inngår avtale med et privat selskap og ikke det offentlige.

Intervjuer med fosterforeldre som har hatt fosterhjemsoppdrag for stat/kommune tidligere viser at de opplever store forskjeller mellom det offentlige og det private. Forskjellene handler i all hovedsak om at private leverandører i større grad følger opp fosterhjemmene sine, sammenlignet med hva kommunal barnevernstjeneste gjør. Flere fosterforeldre beskriver at de har hatt kommunale oppdrag der de har opplevd å stå fullstendig alene, uten mulighet for å få hjelp og støtte. Flere har fått plassert barn og unge som har hatt store utfordringer og behov for hjelp og støtte, også gjennom kommunen. Følgende sitat illustrerer noe av dette:

Vi har hatt kommunale saksbehandlere som vi har brukt 14 dager på å få tak i. Og da mener jeg aktivt forsøkt å få tak i.

Konsekvensen av at man ikke får hjelp og støtte når man trenger det, beskrives å være at problemer og utfordringer vokser seg større og blir vanskeligere å løse.

Flere fosterforeldre ønsker å understreke at de ikke har hatt problemer med de kommunale saksbehandlerne i seg selv og at de har forståelse for at de gjør så godt de kan innenfor de rammene de har. Kritikken rettes i større grad mot et system, der saksbehandlere har ansvar for alt for mange barn og familier og dermed ikke har mulighet til å følge opp på den måten det er behov for. En av fosterforeldrene sier dette:

Hvis man skal gjøre en avtale i det kommunale, må det være mellom kl. 9 og kl. 15. I helgene er man overlatt til noen som ikke kjenner saken din. Jeg ville ikke vært der igjen. Dårlig med oppfølging. De har veldig lite ressurser til å følge opp fosterhjemmene utover det de er pålagt.

5. REKRUTTERING, OPPLÆRING OG OPPFØLGING AV PRIVATE FOSTERHJEM

Dette kapittelet omhandler innholdet i leverandørenes tilbud, prosesser og tjenester. Prosesskvalitet handler om prosessene rundt tjenesteproduksjonen. Samarbeid, relasjoner og ansvarsforhold, samt organisering av arbeidet og metodebruk, kan være viktige faktorer her. God prosesskvalitet kan være utslagsgivende for resultat kvalitet.

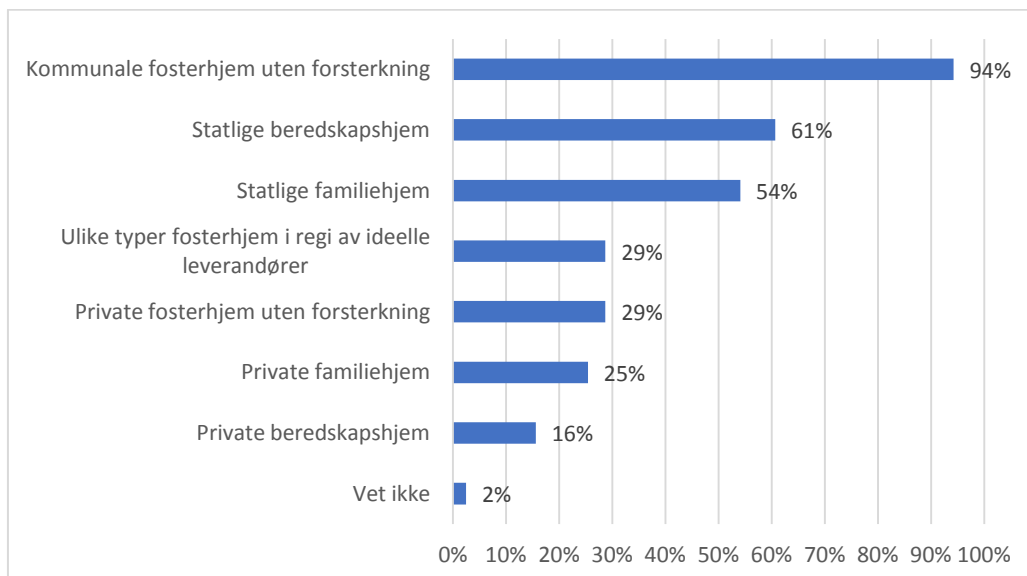
5.1.1 Kommunene fremskaffer fosterhjem selv i kombinasjon med bistand fra Bufetat

Behovet for fosterhjem er stort og økende. Det skyldes flere forhold – både at fosterhjem er et foretrukket tiltak (fremfor institusjon) og at finansieringsansvaret er endret. I forbindelse med barnevernreformen i 2004 var et av målene å redusere behovet for institusjonsplasser og i 2014 og 2015 ble egenandelen økt slik at det nå koster kommunene omtrent dobbelt så mye å ha barn i institusjon sammenlignet med fosterhjem. I tillegg til at det er behov for å rekruttere flere fosterhjem, er det utfordrende å rekruttere tilstrekkelig antall gode fosterhjem. Dette gjelder spesielt til barn med ulike fysiske eller psykiske utfordringer, barn med funksjonsnedsettelse, samt barn over åtte år.⁴⁰

Undersøkelsen til kommunal barnevernstjeneste viser at det er store variasjoner mellom kommunene når det gjelder antall barn som bor i fosterhjem i kommunen. Kommunene vil sannsynligvis også ha ulikt behov for bistand til å rekruttere fosterhjem. 23 prosent av de kommunale barnevernstjenestene har svart at de har 50 barn eller mer boende i fosterhjem, mens totalt 49 prosent har 20 barn eller færre. Av disse har 8 prosent av kommunene ingen fosterbarn boende i kommunen.

Funnene viser videre at den vanligste fosterhjemstypen er kommunale fosterhjem uten forsterkning. Det er naturlig ettersom de aller fleste barn som bor i fosterhjem i dag, bor i slike fosterhjem. Se figur 5-1 for en oversikt over bruken av ulike typer fosterhjem i de kommunale barnevernstjenestene i denne undersøkelsen.

Figur 5-1: Ulike fosterhjem i kommunene

De som ikke har krysset av for at de har barn boende i private fosterhjem/beredskapshjem, har fått spørsmål om hvorfor de ikke bruker private fosterhjem. 36 prosent svarer at Bufetat har fremskaffet statlige beredskapshjem/familiehjem ved behov for det, mens 33 prosent svarer at de kun har barn som får dekket sine behov i ordinære kommunale fosterhjem rekruttert av

⁴⁰ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

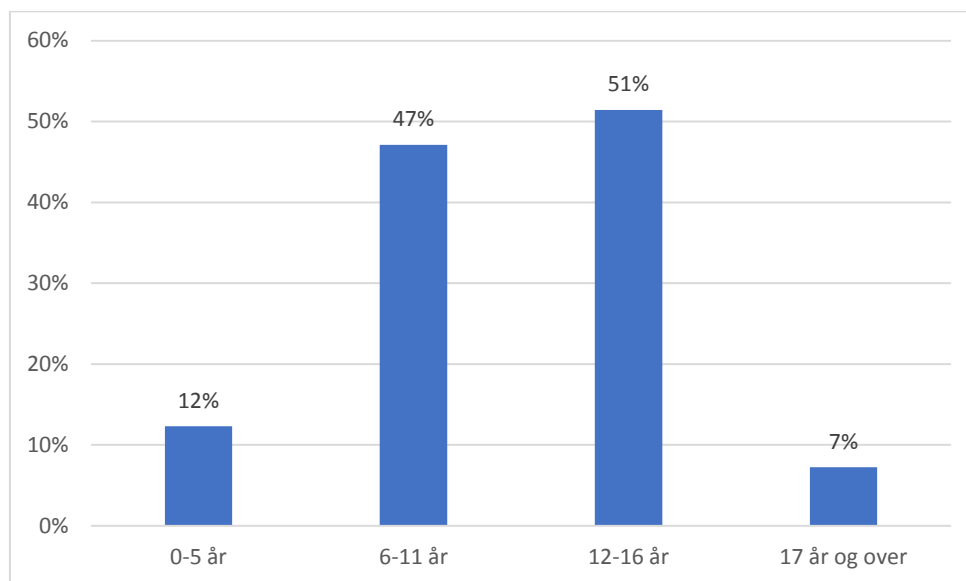
Bufetat. 31 prosent svarer at det skyldes andre årsaker enn disse to. Åpne svarfelder i undersøkelsen viser at dette i all hovedsak skyldes at kommunene rekrutterer fosterhjem selv, og at Bufetat fremskaffer tilstrekkelig med fosterhjem utover det de selv rekrutterer. Flere understreker at de har fokus på rekruttering i barnets slekt og nettverk. Et par av respondentene sier at de forsøker å unngå å bruke fosterhjem fra private leverandører, mens et par andre sier de ikke får tilbud om dette selv om de kunne hatt behov.

- 5.1.2 Det er krevende å rekruttere fosterhjem til barn med store omsorgsbehov. De som har krysset av for at de har barn boende i beredskapshjem/fosterhjem i regi av private leverandører (85 respondenter), har fått spørsmål om hvorfor det er barn i kommunen som er plassert i private fosterhjem. 73 prosent av disse har svart at dette skyldes at Bufetat har hatt utfordringer med å rekruttere nok hjem til barn med store omsorgsbehov. Videre svarer 68 prosent at Bufetat har hatt utfordringer med å rekruttere nok ordinære fosterhjem. 50 prosent svarer at det er utfordrende å finne hjem som passer godt til barna/ungdommene (matching). Disse funnene støttes også av intervjuer med kommunal barnevernstjeneste.

5.2 Barn og unge med store og sammensatte behov

Intervjuer med de private leverandørene viser at de primært brukes til barn over skolealder. Noen leverandører oppgir at de primært har ungdom mellom 12-18 år, mens andre også har barn fra 6-12 år. I følge enkelte av leverandørene har barnas alder på plasseringstidspunktet gått noe ned den siste tiden. Funnene støttes av undersøkelsen til fosterforeldrene, se figur 5-2.

Figur 5-2: Fosterbarnas alder på plasseringstidspunktet (n=148)

Som figuren over viser, får fosterforeldre med privat avtale i all hovedsak plassert barn fra skolealder, samt ungdommer.

Alle de private leverandørene beskriver det samme bildet. Barn og unge som plasseres i private fosterhjem har store utfordringer. Det kan være barn med flere diagnoser og sammensatte behov. Det er barn/unge med store traumer, tilknytningsvansker, store relasjonelle og emosjonelle utfordringer, rus, selvskading og selvmordsfare. I tillegg har mange av barna flere brudd i fosterhjem bak seg, før de kommer til det private fosterhjemmet. I følge de private leverandørene handler dette i mange tilfeller om at man først har forsøkt å plassere barnet i et ordinært kommunalt fosterhjem som av ulike årsaker ikke har lyktes med den store omsorgsoppgaven de har fått. Dette inntrykket støttes av de ideelle leverandørene vi har snakket med.

Data fra intervjuer med fosterforeldre bidrar til å støtte opp om dette bildet. Samtlige fosterforeldre beskriver å ha eller ha hatt fosterbarn boende som har med seg store utfordringer

og følgelig omfattende hjelpe- og støttebehov. Det er barn som har vært utsatt for ulike former for omsorgssvikt, vold og/eller seksuelle overgrep. Det er barn som strever med relasjoner, som har utagerende atferd og der fosterforeldrene må stå i avvisning fra barnet – ofte over lang tid. Barna kan ha det vanskelig sosialt, både med å få og beholde venner. Flere beskriver barn med lite skolegang på plasseringstidspunktet, men der man gradvis lykkes med å få barnet tilbake til skolen. Noen av fosterforeldrene som har opplevd å følge ungdom over i voksenlivet forteller at det etterhvert har gått bedre og at ungdommene nå klarer seg bra. Enkelte har opplevd at barna nå tar utdanning eller har blitt foreldre selv.

Flere av fosterforeldrene beskriver en hverdag der de tidvis står i utfordringer hele døgnet. Et par av fosterforeldrene har hatt ungdommer boende der det har vært gjentatte selvmordsforsøk og rømninger. Det understrekes fra flere at dette ikke er en jobb der du kan gå hjem klokka fem, men der du i perioder er på jobb hele døgnet. Følgende sitat illustrerer dette:

Det er til tider en 24-timers jobb hvor man går på døgnvakt her i huset. Jeg har alltid jobbet lange dager, men dette er en jobb som tar utrolig mye mer på.

Med tanke på at det er utfordrende å rekruttere fosterhjem og særlig til eldre barn og barn/unge med store behov, er det interessant å få vite mer om hvordan private leverandører går frem i dette arbeidet. I det følgende skal vi se nærmere på hvilke rekrutteringsstrategier private leverandører bruker.

5.3 Rekruttering i nettverk er utbredt og effektivt som strategi

Noen av leverandørene går bredt ut når de skal rekruttere fosterhjem og bruker både internett, aviser, inviterer til informasjonsmøter, har kampanjer og står på stand. De bruker med andre ord mange av de samme rekrutteringsstrategiene som det offentlige gjør. I tillegg til dette rekrutterer alle leverandørene nye fosterhjem ved hjelp av nettverk, det vil si både eksisterende fosterfamiliers nettverk og de ansattes nettverk.

Rekruttering via nettverk beskrives som den klart viktigste og mest effektive rekrutteringsstrategien for private leverandører. I følge leverandørene rekrutterer de mange fosterhjem ved at aktive fosterhjem forteller andre i sitt nettverk om det oppdraget de har og den oppfølgingen de får for å kunne være et godt fosterhjem over tid. For at en slik strategi skal fungere, er det helt nødvendig at de fosterforeldrene som har oppdrag er tilfredse og anbefaler andre å gjøre det samme. En av leverandørene sier det på denne måten:

Har noe med troverdigheten å gjøre når man får anbefaling fra noen som faktisk har et eksisterende samarbeid med oss. Fornøyde hjem gir troverdighet. Oppriktige relasjoner. Opplever at engasjementet hos oss er stort og smittende.

På spørsmål om hva det er som gjør at eksisterende fosterforeldre anbefaler de private videre i sitt nettverk, trekker samtlige leverandører frem den tette oppfølgingen de gir sine fosterforeldre som et sentralt element. Videre påpekes det at spesielt fosterhjem som har hatt oppdrag for stat/kommune tidligere og opplevd å være alene om denne oppgaven, men som fortsatt ønsker å påta seg nye oppdrag, kanskje velger de private fordi de ser at de her får den oppfølgingen de opplevde å ikke få sist. Dette støttes av intervjuer med fosterforeldre.

5.4 De private leverandørene er opptatt av å sikre god «match» mellom fosterhjem og barn

Det stilles krav om at alle fosterforeldre må ha god vandel og kunne fremlegge tilfredsstillende politiattest, jf. Barnevernloven § 6-10 tredje ledd.⁴¹ Utover dette stilles det mer generelle krav til stabilitet i livssituasjon, alminnelig god helse, økonomi og bolig, evne til å ivareta barn, samt samarbeidsevner. Fosterhjem må i tillegg godkjennes for det enkelte barn av kommunal barnevernstjeneste før det tas i bruk. Fosterbarn er imidlertid like forskjellige som andre barn og

⁴¹ Barnevernloven (1992). § 6-10 tredje ledd

trenger derfor ulike fosterhjem. Funn fra intervjuer med Bufetats rådgivere viser at noen rådgivere er usikre på kvaliteten på fosterhjem som tilbys fra private leverandører. Som eksempel har enkelte opplevd at private leverandører har tilbudt fosterhjem som ikke har passert statens PRIDE-opplæring.

I tillegg til å oppfylle formelle og mer generelle krav som beskrevet over, beskriver de private leverandørene at de gjør en grundig vurdering av hvilken familie som passer til det enkelte barn de får forespørsel om. God match beskrives som helt essensielt, både for barnet og for familien og står sentralt for å forebygge brudd i fosterhjemmet.

Leverandørene jobber aktivt med å hente inn informasjon om både barn og familie. De bruker mye tid sammen med fosterfamiliene sine og beskriver at de kjenner dem godt, både deres sterke og svake sider, deres historikk og triggerpunkter. En av leverandørene sier følgende:

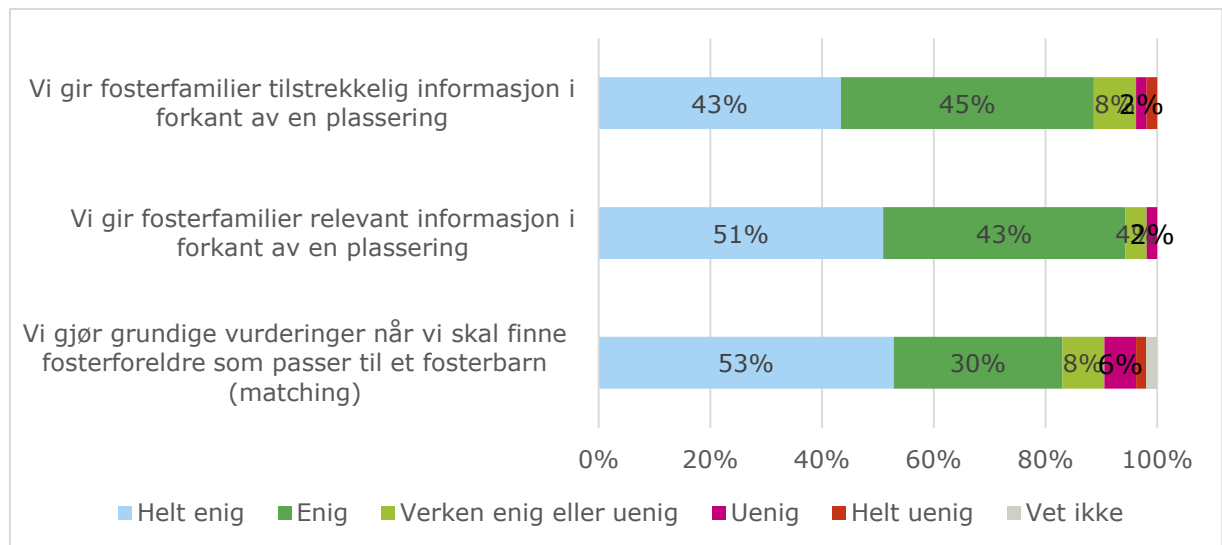
Denne matchingen er veldig viktig for oss, for det er så alvorlig dersom omsorgsoppgaven blir for vanskelig og barnet må flytte. Opplever at vi lykkes med det.

En annen sier dette:

Når det da kommer et barn som skal plasseres [...] vi går gjennom hele basen vår av fosterhjem, og hvis vi ikke har det optimale hjemmet, lar vi være å spille inn [til Bufetat]. Match er veldig viktig både for barn og familien. Hvis det er dårlig, match mister vi jo også en god familie.

Undersøkelsen som ble sendt ut til de ansatte i de private selskapene viser at det store flertallet av ansatte opplever det på samme måte som lederne i selskapene, jf. Figur 5-3.

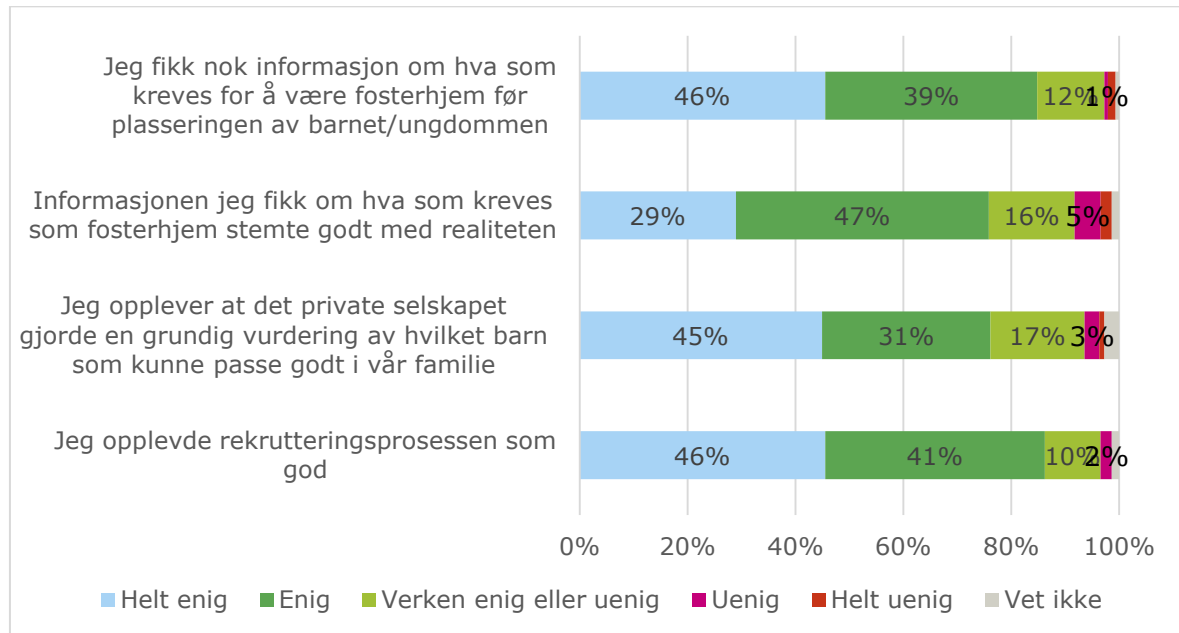
Figur 5-3: Ansattes vurdering av informasjon og matching (n=53)

Som figuren viser, svarer 94 prosent av de ansatte at de gir fosterfamilier relevant informasjon i forkant av en plassering. 88 prosent er helt enig eller enig i at familiene får tilstrekkelig informasjon i forkant av en plassering. 83 prosent mener de gjør grundige vurderinger når de skal finne fosterforeldre som passer til et barn. 8 prosent av de ansatte (4 respondenter) er imidlertid ikke enige i dette.

De positive svarene knyttet til rekrutteringsprosessen og tiden før plassering, understøttes av funn fra spørreundersøkelsen til fosterforeldre, se figur 5-4.

Figur 5-4: Fosterforeldres vurdering av informasjon og matching (n=145)

Figur 5-4 over viser at 85 prosent av fosterforeldrene mener de fikk nok informasjon om hva som kreves for å være fosterhjem i forkant av plassering. 76 prosent sier seg helt enig eller enig i at informasjonen de fikk stemte godt med realiteten og at de opplevde at det private selskapet gjorde en grundig vurdering av hvilket barn som kunne passe godt i familien.⁴² Dette er et viktig og særlig positivt funn sett i lys av at disse fosterforeldrene tar imot barn med store omsorgsbehov. 87 prosent har svart at de opplevde rekrutteringsprosessen som god.

Intervjuer med fosterforeldrene bidrar til å belyse rekrutteringsprosessen noe. Samtlige fosterforeldre har opplevd prosessen som god. Den beskrives som ryddig og grundig med flere lange intervjuer, opplæring og informasjon. Flere understreker at prosessen var bevisstgjørende for dem og at den tok tid:

Vi brukte lang tid på prosessen. Og derfor ble den grundig og ordentlig. Tror de var hos oss 3-4 ganger med lange intervjuer og ble kjent med både barn og voksne.

En av fosterforeldrene understreker betydningen av grundigheten i arbeidet med å matche barn og fosterhjem og hvordan det kan bli avgjørende for om plasseringen fungerer eller ikke. Hun sier:

Og sånn som dette med kjemi. Føler man ingenting, klarer man ikke å røre ved noen ting. Det er jeg overbevist om. Men føler dette barnet at man er genuint interessert, da... Det handler om å føle at man har noen man er på lag med.

Intervjuer med fosterforeldre viser at noen av foreldrene opplever at den informasjonen de får om barnet fra barnevernstjenesten er mangelfull eller feil. En mener barnevernstjenesten bevisst tilbakeholder informasjon fordi man så sterkt ønsker å få plassert barnet i fosterhjem. I flere tilfeller er det beredskapshjemmet som har kjent barnet best og som derfor har kunnet gi fosterfamilien den beste og mest nyttige informasjonen.

Intervjuene med Bufetat viser at rådgiverne i all hovedsak har et godt inntrykk av arbeidet som gjøres av de private leverandørene på dette området i dag. Det påpekes like fullt at det finnes stor variasjon. Dette skyldes at selskapene er ulike, både med hensyn til rutiner, kompetanse og erfaring hos enkeltveiledere, konsulenter og fosterfamilier. Noen av informantene sier at

⁴² Dette spørsmålet er ikke stilt til de som er beredskapshjem. N=109 for dette spørsmålet.

kvaliteten og kompetansen i de private selskapene har hevet seg de siste årene, blant annet etter at oppdragsbeskrivelse, firepartsavtale og prismatrise ble tatt i bruk.

Bufetats rådgivere har inntrykk av at de private leverandørene er tilgjengelige, har rask responstid og er på tilbudssiden. I følge rådgiverne har de private selskapene ofte et hjem å tilby når Bufetat henvender seg, men sier også ifra dersom de ikke har et fosterhjem som har rett profil for den konkrete oppdragsbeskrivelsen fra Bufetat. De skriftlige tilbudene fra private selskaper beskrives imidlertid som varierende, hvor noen tydelig er tilpasset oppdragsbeskrivelsen, mens andre er mer generelle og virker mindre gjennomarbeidet. Bufetats rådgivere mener begge parter har blitt bedre- både på å utarbeide oppdragsbeskrivelser, og levere tilbud som er godt tilpasset, men at det er et forbedringspotensial her også. Dialog mellom Bufetat og kommunen fremheves som viktig for å lykkes med gode oppdragsbeskrivelser. En god oppdragsbeskrivelse gir også leverandøren større mulighet for å kunne gi et mer tilpasset tilbud. En av Bufetats rådgivere mener det er potensiale for mer målgruppedifferensiering, og at Bufetat på sin side har arbeidet for å bli tydeligere på dette. Informanten mener leverandørene burde gjenspeile målgruppedifferensiering bedre i rekruttering og opplæring.

God dialog og gjensidig respekt for hverandre identifiseres som nøkkelen for gode og riktige kjøp av private fosterhjemstjenester.

5.5 Frikjøp fra ordinært arbeid på både kort og lang sikt

Fordi det er snakk om barn og unge med store omsorgsbehov, stilles det som hovedregel krav om at en av foreldrene skal være helt eller delvis frikjøpt fra ordinært arbeid, jf. Kravspesifikasjonen. Det heter seg at «fostermor/far sin anledning til å ta annet arbeid/oppdrag utenfor hjemmet skal ikke komme i konflikt med oppdraget som fosterhjem». Intervjuer med Bufetats ledelse gir inntrykk av at man ønsker å redusere frikjøpene, spesielt etter som plasseringen har vart en viss tid og barnet har funnet seg mer til ro i fosterhjemmet. Dette støttes også av noen av rådgiverne som opplever at private leverandører lover fosterforeldre frikjøp over lang tid i forbindelse med at de inngår et samarbeid. I følge Bufetat kan dette medføre uheldige konflikter når frikjøpet tas opp til vurdering etterhvert.

Fosterforeldrene vi har intervjuet ser imidlertid et stort behov for dette frikjøpet – både på kort og lengre sikt. Flere påpeker også at selv om barnet faller til ro i fosterhjemmet, har de i mange tilfeller opplevd nye utfordrende perioder selv om barnet/ungdommen har vært i hjemmet over en lengre periode. En reduksjon av frikjøpet etterhvert som barnet har bodd i fosterhjemmet en viss tid, kan fungere for noen, men ikke for alle. En av fosterforeldrene sier det slik:

Felles for de to barna vi har hatt, er at det pakker seg på etterhvert.

Dette støttes av både private, kommersielle leverandører og av de private, ideelle aktørene vi har snakket med. En av de ideelle aktørene vi har snakket med er meget tydelig på at det kan være behov for frikjøp over en lang periode fordi disse barna ikke følger en jevn og god positiv utvikling. Det beskrives som lite sannsynlig at det kun er krevende i starten, men at dette vil svinge ettersom barnet går gjennom faser og kanskje særlig i ungdomsårene som er krevende for alle, men særlig for disse barna. Vedkommende sier dette:

Jeg synes ikke vi skal dit at fosterforeldrene må problembeskrive barnet for å få hjelp.

I følge fosterforeldrene handler behovet for frikjøp, på både kort og lengre sikt, om flere ting: Den omsorgsoppgaven de har tatt på seg oppleves som meget krevende og de beskriver at man skal ha tid og energi til å følge opp og være tilstede for barnet *når* barnet trenger det. Å være tilstede for barnet er en jobb som man som fosterforelder må prioritere og orke å prioritere.

En av fosterforeldrene beskriver behovet for frikjøp slik:

De [fosterbarna] har et større behov for å ha en voksen tilgjengelig. Og man må være tilgjengelig om natten. Det er jo ofte da barnets tanker kommer. Hvis begge foreldre går på jobb om morgenen, kan man jo ikke være på om natten i lang tid.

Andre sier:

Hvis man skal fungere som et godt hjem for et barn som har sine utfordringer å slite med, må man være beredt på å stille opp 24/7.

Vi har overskudd fordi vi slipper å jobbe samtidig. Det er lettere å stå i ting fordi vi blir ikke så slitne. Og da blir det ikke noe tema at ungene skal flytte videre fordi vi ikke orker mer.

Samtidig som at flere påpeker at behovet for frikjøp avhenger av barnets behov, understreker de fleste at jobben med å ivareta og følge opp disse barna er svært omfattende:

Det kommer an på barnet. Og igjen er det en jobb. Du skal prøve å endre et barn som kanskje er 10-11 år eller opp mot 15 år som mangler alt av det barn ville ha lært seg automatisk. Det er en ganske systematisk jobb.

Det handler også om å ha tid og rom til å delta på møter hos skole, med BUP og andre instanser. Denne praktiske oppfølgingen gjør i seg selv at oppdraget ikke så lett lar seg kombinere med annet lønnet arbeid. Samtidig som frikjøpet fremheves som viktig, er det noen av fosterforeldrene vi har snakket med som har valgt å jobbe deltid ved siden av og dermed gå ned på frikjøpet. Dette er personer som har hatt et ønske om å jobbe og der frikjøpet er blitt redusert etterhvert som plasseringen har vart en god stund eller fordi det har vært mulig av andre årsaker. Felles for tilfellene der krevende plasseringer lar seg kombinere med ordinært arbeid handler i disse tilfellene om at fostermor eller -far har en fleksibel arbeidsgiver og/eller en arbeidsplass som enten tillater at de søker permisjon i forbindelse med plassering (gjelder beredskapshjem) eller der de har hatt mulighet for å jobbe hjemmefra og på den måten være tilgjengelig for møter eller hendelser som skulle oppstå på dagtid, slik følgende sitat illustrerer:

Det er masse ting på dagtid – det skjer ting med barnet. Det er masse møtevirksomhet. Det er på grunn av min fleksible arbeidsgiver at jeg kan få det til.

De private leverandørene har i tillegg påpekt et annet aspekt ved frikjøpet som omhandler muligheten for å faktisk komme tilbake til/finne nytt ordinært lønnet arbeid når man har stått utenfor arbeidslivet i flere år. De påpeker at dette er svært utfordrende for endel av fosterforeldrene. Intervjuer med fosterforeldre tyder på at dette kan fungere for enkelte, særlig personer som har utdanning og erfaring innen helse- og omsorgsykker der man har mulighet til å påta seg ekstravakter for eksempel i perioder mellom beredskaps plasseringer.

5.6 Opplæring av fosterforeldre

Det stilles krav om at fosterforeldrene har gjennomført opplæring, jf. Kravspesifikasjonen. Videre stilles det krav om at opplæringen skal gi fosterforeldrene økt kunnskap om viktigheten av følgende:

- Å beskytte og oppdra barn
- Å møte barns utviklingsbehov og håndtere utviklingsforstyrrelser
- Å støtte relasjonen mellom barn og foreldre
- Å gi barn tilgang til trygge og utviklende relasjoner som tar sikte på å vare livet ut
- Å arbeide som medlem i et profesjonelt team

Opplæringen av fosterhjemmene skal inkludere minst to hjemmebesøk.

5.6.1 Alle leverandører sørger for generell opplæring av sine fosterhjem
 Intervjuer med leverandørene viser at alle leverandører sørger for opplæring av sine fosterhjem. Som vist over, ligger dette allerede som et krav fra Bufetat. Dette er imidlertid også noe alle leverandørene er opptatt av. Flere leverandører bygger mye av sin grunnopplæring på PRIDE.

Funn fra intervjuer med de private leverandørene viser at leverandørene først gjennomfører flere møter og hjemmebesøk med potensielle fosterforeldre for å vurdere om dette er personer som de tror vil egne seg som fosterforeldre. Dersom leverandøren vurderer at personene vil kunne egne seg som fosterhjem og ønsker å inngå et samarbeid med dem, inviteres de til grunnopplæring som fosterforeldre.

Grunnopplæring foregår på ulike måter, enten i grupper eller gjennom individuell opplæring. Felles for flere av leverandørene er at de har fokus på opplæring i tilknytning, traumer og traumebevisst omsorg. En av leverandørene gjør deler av grunnopplæringen i forkant av plassering, deretter sørger de for å følge fosterfamilien tett med opplæring når barnet plasseres og rett etter plassering:

Når de først kommer i gang [med plasseringen], det er da vi tar opplæringen. Da er vi der minimum 1 gang per uke i 3 måneder. Vi lærer dem teorien, samtidig som de utøver i praksis. Hver gang vi kommer, har de ferske eksempler. Det gjør at det lettere sitter.

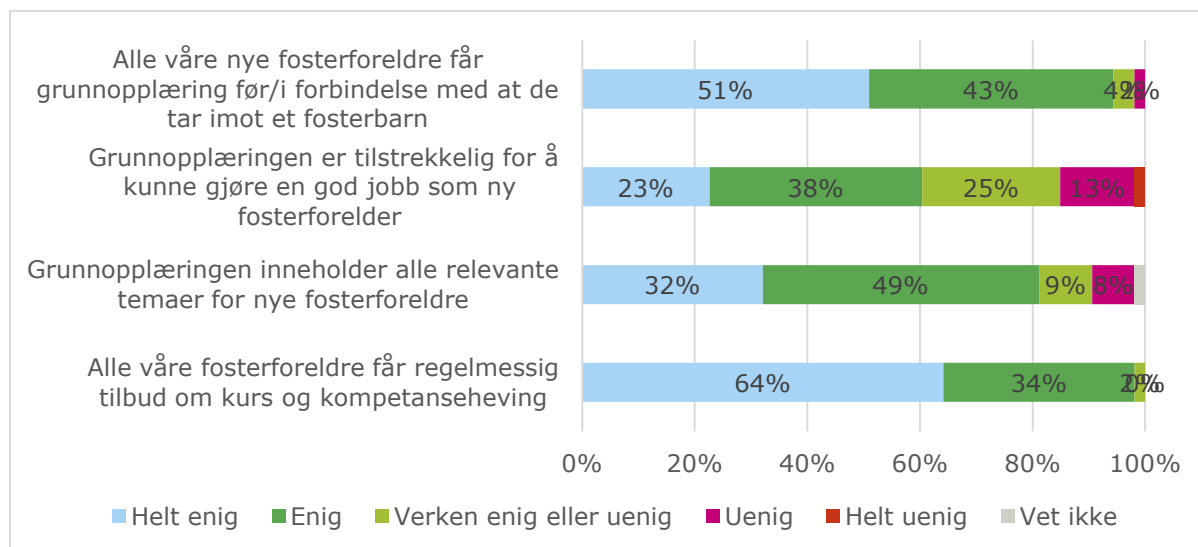
Denne måten å jobbe med opplæring på, er i tråd med nyere modeller på området.⁴³

I tillegg til grunnopplæring, oppgir flere leverandører at de har formaliserte videreutdanninger/kurs som er obligatoriske for fosterforeldrene. Følgende sitat beskriver hvordan en av de større leverandørene jobber:

Hvert år setter vi opp en opplæringsplan for året, og deltakelse er obligatorisk for både beredskapshjem og familiehjem. Kursene tar utgangspunkt i vårt faggrunnlag, med traumebevisst omsorg og tilknytningsteori som viktigste hovedområder.

Figur 5-5 viser at synet på grunnopplæringen i stor grad støttes av de ansatte i selskapene.

Figur 5-5: Ansattes vurdering av opplæringen som gis (n=53)

Som figuren over viser, svarer 94 prosent av de ansatte at alle fosterforeldre får grunnopplæring før/i forbindelse med at de tar imot et fosterbarn. 98 prosent svarer at alle får regelmessig tilbud

⁴³ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

om kurs og kompetanseheving. Svarene tyder med andre ord på at opplæring og jevnlig kursing er sterkt vektlagt i det private tilbudet.

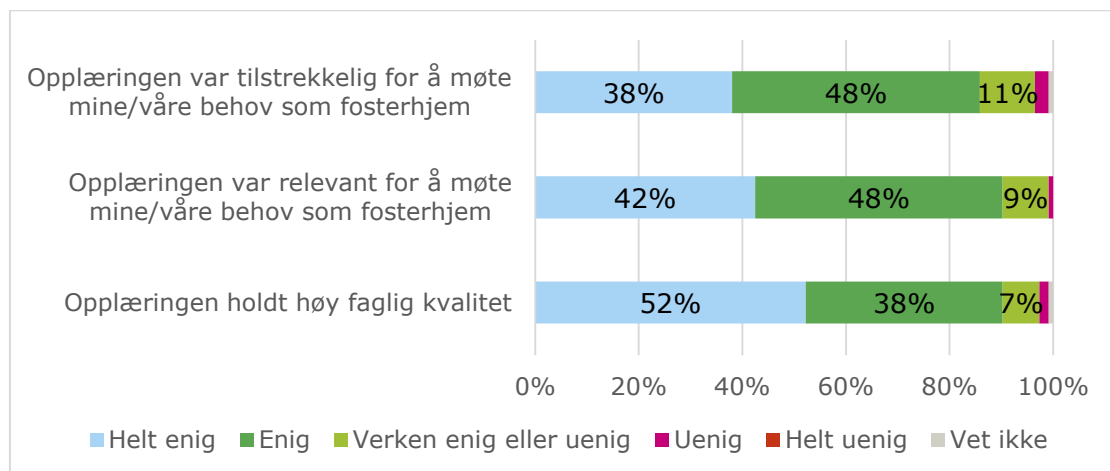
Det er noe dårligere resultat på spørsmålet om i hvilken grad opplæringen er tilstrekkelig for å kunne gjøre en god jobb. Det er mulig at det høye fokuset på regelmessig kursing er et uttrykk for at man ikke er «ferdig opplært» når grunnopplæringen er gjennomført og selv om grunnopplæringen ikke oppleves å være tilstrekkelig, kan den fortsatt være god.

Figuren viser videre at de fleste også mener grunnopplæringen inneholder alle relevante temaer for nye fosterforeldre. De som har svart at den ikke gjør det, har fått oppfølgingsspørsmål om hvilke temaer grunnopplæringen mangler. Svarene viser at enkelte ansatte ønsker mer fordypning og tid til å gå i dybden på det enkelte tema. To nevner gruppeoppgaver og case som relevante alternative arbeidsformer, mens en annen ønsker mer refleksjonsoppgaver som i større grad bidrar til personlige prosesser rundt valget om å bli fosterhjem.

80 prosent av fosterforeldrene har svart at de fikk opplæring i forkant av/i forbindelse med plassering. 20 prosent har svart at de ikke fikk dette. Kommentarer i de åpne svarfeltene i undersøkelsen viser at flere av de som har svart at de ikke har mottatt opplæring, oppgir at de hadde PRIDE-kurs fra tidligere, at de har lang erfaring som fosterforeldre eller lang relevant jobberfaring, for eksempel med barn og unge, psykiatri eller rus.

72 prosent av fosterforeldrene har oppgitt at de både har fått grunnopplæring over 1-3 dager, i tillegg til oppfølgingskurs. Figuren under viser at det er høy tilfredshet med opplæringen som er gitt.

Figur 5-6: Fosterforeldres vurdering av opplæringen de har mottatt

Som Figur 5-6 viser er 86 prosent av fosterforeldrene helt enig eller enig i at opplæringen var tilstrekkelig for å møte behovet de hadde som fosterhjem. Hele 90 prosent har svart at opplæringen var relevant for å møte behovet som fosterhjem og at opplæringen holdt høy faglig kvalitet.

Både leverandører og deres ansatte er tydelige på at fosterhjemmene får opplæring i forkant av/i forbindelse med plassering, samt at hjemmene regelmessig får tilbud om kurs og kompetanseheving. Funn fra intervjuer med Bufetats rådgivere viser imidlertid at flere er usikre på hva slags opplæring fosterhjemmene faktisk får. Det samme viser seg i undersøkelsen som er sendt til kommunal barnevernstjeneste der 45 prosent svarer «vet ikke» og 40 prosent svarer «verken eller» på påstanden om at private leverandører sikrer god opplæring av fosterfamilien før plassering av barnet/ungdommen. Intervjuer med fosterforeldre viser imidlertid at flere har PRIDE-kurs fra før eller har fått en grunnopplæring som de mener bygger på PRIDE. I tillegg til grunnopplæringen får de regelmessig kursing, for eksempel i traumbasert omsorg, COS-P mv.

Også åpne svarfelter i undersøkelsen til fosterforeldrene viser at de fleste er svært godt fornøyde med opplæringen – både grunnopplæringen og den regelmessige kursingen og videreopplæringen de mottar. Flere understreker imidlertid at opplæring i forkant er viktig, men at det er oppfølgingen underveis som er av størst betydning. Det er da man trenger hjelp og støtte og generell opplæring vil aldri kunne tilpasses helt og fullt til det barnet man får plassert. En av respondentene mener at opplæringen har for mye fokus på at man kun trenger tid og omsorg som fosterforelder, men at det kreves mye mer enn tid – nemlig voksne som klarer å stå i avvisning, svært tydelig grensesetting, tett oppfølging på flere arenaer, samt traumeforståelse.

5.7 Oppfølging

Gjennom kravspesifikasjonen fra Bufetat stilles det konkrete krav til hvilken oppfølging fosterfamiliene skal få. Følgende punkter inngår i kravspesifikasjonen under oppfølging:

- Krav til beredskap
- Døgnavlastning helg/annen døgnavlastning
- Faglig oppfølging av fosterhjemmet
- Veileder
- Konsulent/veiledning

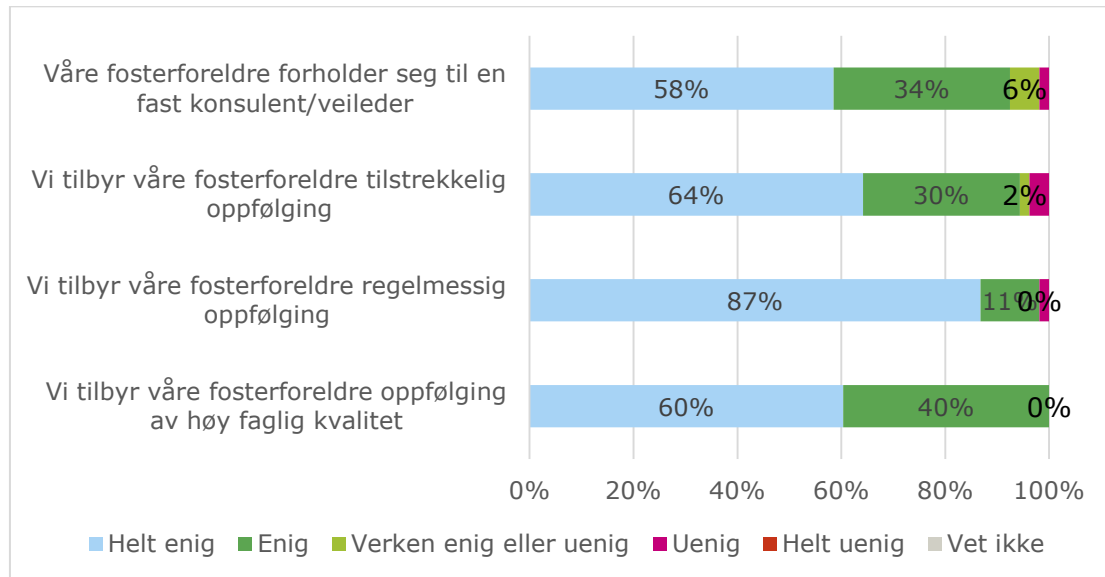
Familiekonsulenten skal ha ansvar for å følge opp og koordinere barnets omsorgsplan/tiltaksplan og oppfølgingen skal ta utgangspunkt i planen, samt sørge for at det jobbes for å oppnå målene i planen. Videre skal konsulenten veilede hjemmet i henhold til tiltaksplanen, utarbeide og følge opp handlingsplanen i samarbeid med barn og fosterforeldre, samt koordinere tiltaket. I dette ligger deltagelse i arbeidsgruppemøter og bistand i forbindelse med samarbeid med for eksempel skole, BUP mv.

Både i intervjuene med kommunal barnevernstjeneste og med rådgivere i Bufetat vurderes fosterforeldres behov for oppfølging og veiledning som stort, og særlig plasseringer tilknyttet private leverandører, ettersom disse gjerne har høy kompleksitet og stort utfordringsnivå. Det påpekes samtidig at behovet for oppfølging vil variere med fosterfamiliens erfaring og med hver enkelt plassering. Veiledningsbehovet vurderes ofte som størst i starten og deretter noe avtakende, selv om kontinuerlig oppfølging også trengs.

Jevnt over vurderer Bufetats rådgivere kvaliteten på oppfølgingen som god og relevant. De påpeker at private leverandørene har stor tilgjengelighet og beredskap hele døgnet, og har mulighet til å gi tettere oppfølging enn kommunen som ofte er presset på tid og ressurser.

Funn fra undersøkelsen til de ansatte i de private selskapene gir et svært positivt bilde av den oppfølgingen som gis, se figur 5-7.

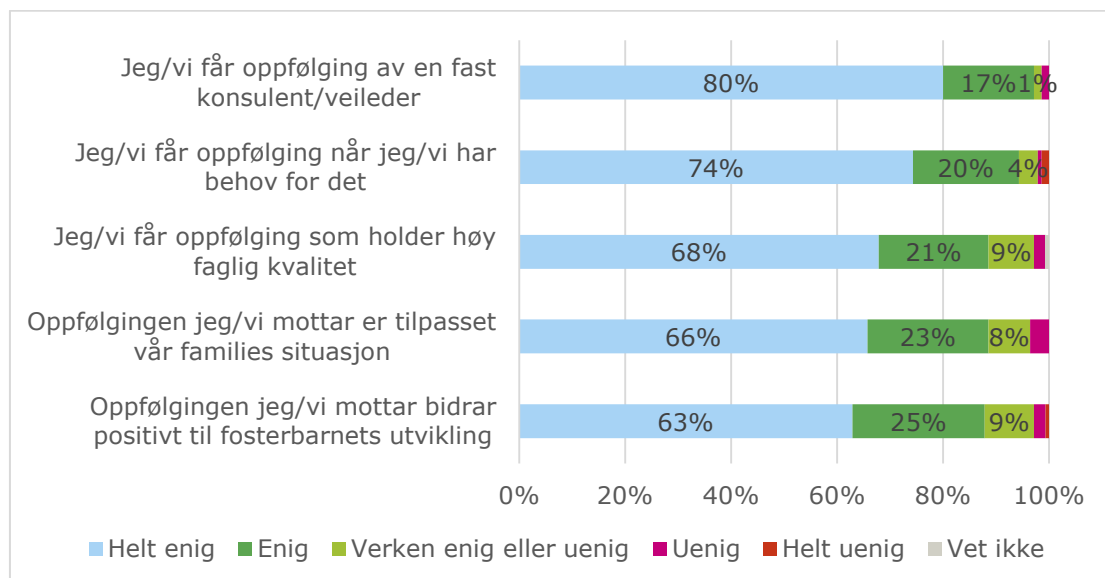
Figur 5-7: De ansattes vurdering av oppfølgingen som gis (n=53)

Som figuren viser, er det meget høy grad av enighet mellom de ansatte på spørsmålene som omhandler oppfølgingen. 92 prosent svarer helt enig eller enig på at fosterforeldre forholder seg til en fast konsulent/veileder. Nesten alle (98 prosent) er helt enig eller enig i at de tilbyr fosterforeldrene regelmessig oppfølging. Videre mener 94 prosent at de tilbyr fosterforeldrene tilstrekkelig oppfølging. Samtlige av de som har svart mener fosterforeldrene tilbys oppfølging av høy faglig kvalitet.

99 prosent av fosterforeldrene har oppgitt at de mottar oppfølging fra den private leverandøren. Grunnen til at den siste personen ikke får dette, skyldes at vedkommende ikke har barn plassert på nåværende tidspunkt. Svarene som omhandler oppfølgingen som gis, er svært positive og støtter opp om inntrykket fra de ansatte. Se figur 5-8 for detaljer.

Figur 5-8: Fosterforeldrenes vurdering av oppfølgingen de mottar (n=145)

Som figuren viser, er mellom 88-97 prosent av fosterforeldrene helt enig eller enig i alle påstandene som omhandler oppfølgingen. Godt over halvparten har sagt seg helt enig i alle påstander. Dette betyr at de fleste får oppfølging av en fast konsulent, at oppfølgingen de får holder høy kvalitet, samt at de får hjelp ved behov.

For de tre siste påstandene har andelen fosterforeldre som svarer verken enig eller uenig økt noe (til mellom 8-9 prosent), sammenlignet med øvrige spørsmål. Det er imidlertid fortsatt gode resultater.

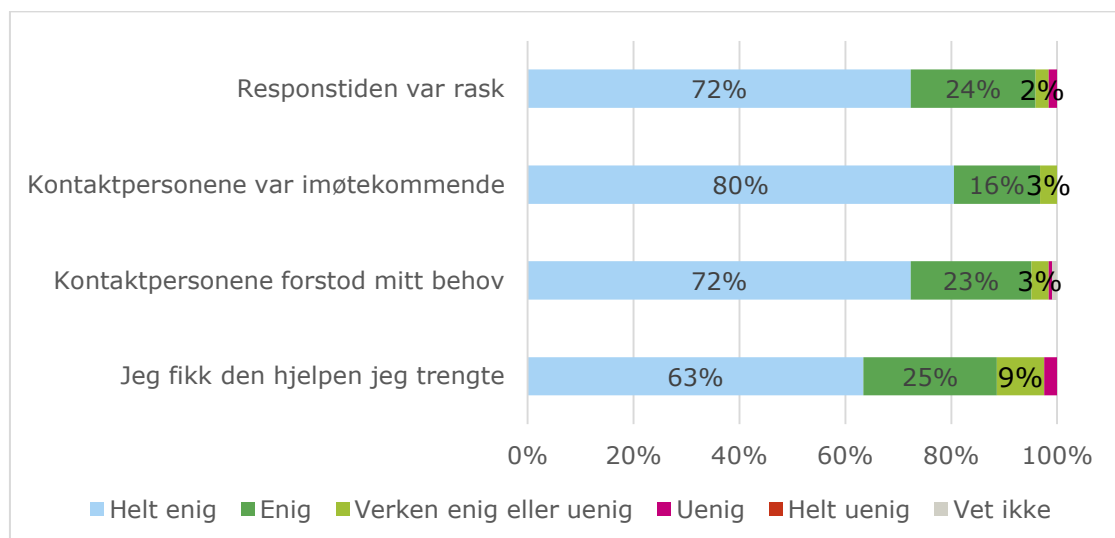
Intervjuer med fosterforeldre viser at de aller fleste er svært fornøyd med den oppfølgingen og veiledningen de får fra den private leverandøren. Fosterforeldrene oppgir at de følges jevnlig opp med hjemmebesøk og veiledning, samt at de kan ringe selskapets akuttelefon hele døgnet. Det fremheves som særlig viktig at man har en fast konsulent å forholde seg til og at hvis man må ringe andre, kjenner også disse personene saken godt. Videre fremheves selskapenes evne til å reagere raskt ved akutte kriser og bistå fosterforeldrene med relevant hjelp og støtte der og da. En av dem sier dette:

Jeg sendte en SMS en lørdag kveld kl. 23.30. Det var ganske heftig. 15 minutter etter ringte hun [konsulenten] meg. Da var hun ute på tur. Allikevel ringer hun meg tilbake og vi fikk kjempegod hjelp den kvelden som gjorde at alt ordnet seg. Det blir aldri problemer fordi ting håndteres med en gang.

Også i de åpne svarfeltene i undersøkelsen har fosterforeldrene beskrevet hva som er det beste med oppfølgingen de mottar. De fleste trekker frem den gode og faglige oppfølgingen som er tilgjengelig hele døgnet. Dette gir en stor trygghetsfølelse i familiene. Ved siden av trygghet, trekker mange frem de menneskelige aspektene ved oppfølgingen. Både barna og fosterforeldrene føler seg sett og hørt. Det ligger mye omsorg i det arbeidet som konsulentene gjør, og fosterforeldrene er glade for at de kun har én person å forholde seg til. Konsulentene beskrives som faglig sterke med lang erfaring. I svarene sammenlignes de med det offentlige tilbudet som beskrives som det motsatte, med dårlig oppfølging, hyppige skifter av saksbehandlere/konsulenter, dårlig kommunikasjon og informasjon.

88 prosent av fosterforeldrene oppgir at de selv har tatt kontakt med leverandøren for å få hjelp. Disse 123 personene har deretter fått oppfølgingsspørsmål som omhandler denne kontakten, se figur 5-9.

Figur 5-9: Fosterforeldrenes vurdering av hjelpen de har fått når de selv har tatt kontakt (n=123)

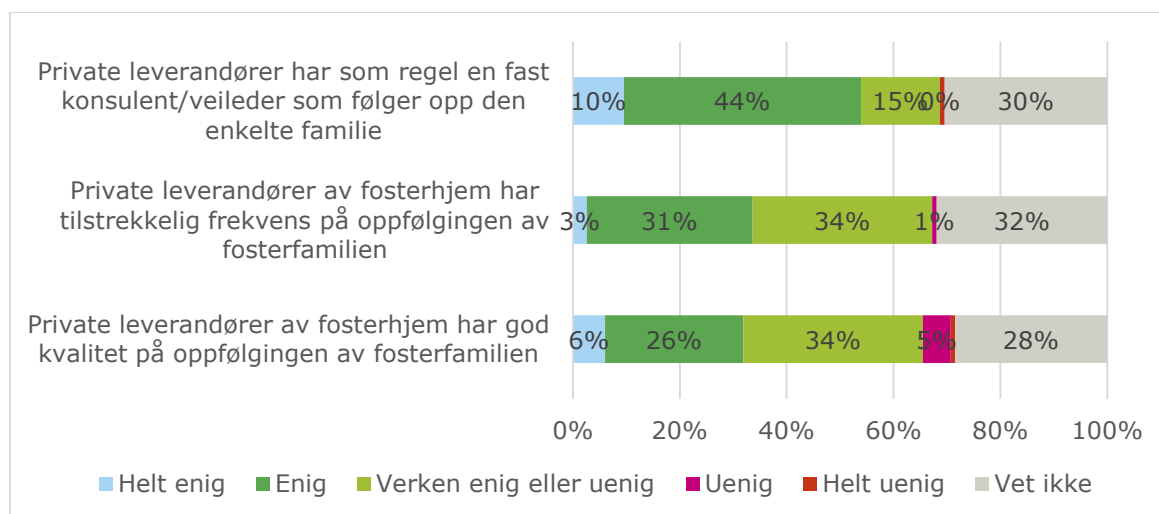

Figuren over viser at hele 96 prosent opplevde responstiden som rask og kontaktpersonene som imøtekommende. 95 prosent opplevde at kontaktpersonene forstod behovet deres, mens 88 prosent opplevde å få den hjelpen de trengte. Andelen personer som svarer verken enig eller uenig er noe større (9 prosent) for den siste påstanden sammenlignet med de øvrige påstandene.

Svarene fra både ansatte i de private selskapene og fosterfamiliene gir et meget positivt inntrykk av den oppfølgingen som private leverandører yter overfor sine fosterforeldre. Funn fra

spørreundersøkelsen til kommunal barnevernstjeneste viser imidlertid at man i denne tjenesten er mer usikre på hvilken oppfølging som gis, samt kvaliteten på denne, jf. Figur 5-10. Også noen av Bufetats rådgivere har gitt uttrykk for at de er usikre på dette.

Figur 5-10: Kommunens syn på oppfølgingen som gis (n=116)

Funn fra spørreundersøkelsen til denne gruppen, viser at man i en del kommuner ikke bruker private leverandører. Dette innebærer at endel ikke har direkte erfaring med og kunnskap om oppfølgingen som gis. Samtidig påpeker flere at det er vanskelig å uttale seg om det private tilbudet generelt, ettersom det er ulike leverandører og konsulenter. Også Bufetats rådgivere synes det er vanskelig å uttale seg om oppfølgingen på et mer generelt grunnlag. Funn fra intervjuer med Bufetats rådgivere og undersøkelsen til barnevernstjenesten gir også et inntrykk av at den tette oppfølgingen rundt familien har flere sider. Det er positivt for familiene og for endel kommuner som ikke selv makter å følge familiene tett. På den annen side medfører den tette oppfølgingen at kommunen kan miste eierskapet til og oversikten over barnets trivsel og utvikling.

Intervjuer med kommunal barnevernstjeneste gir inntrykk av noe blandede erfaringer med den oppfølgingen private leverandører gir fosterfamiliene. Som regel fungerer det godt, og oppfølgingen er tett og god. De har imidlertid også opplevd at leverandøren ikke har fulgt opp hjemmet så godt som den skulle. En kommune har erfaring med fosterhjem som har ønsket å gå fra privat leverandør til kommunalt fosterhjem på grunn av bedre veiledning og tettere oppfølging. Informantene som har slike erfaringer påpeker imidlertid at det er mange avtaler med private leverandører som fungerer svært godt.

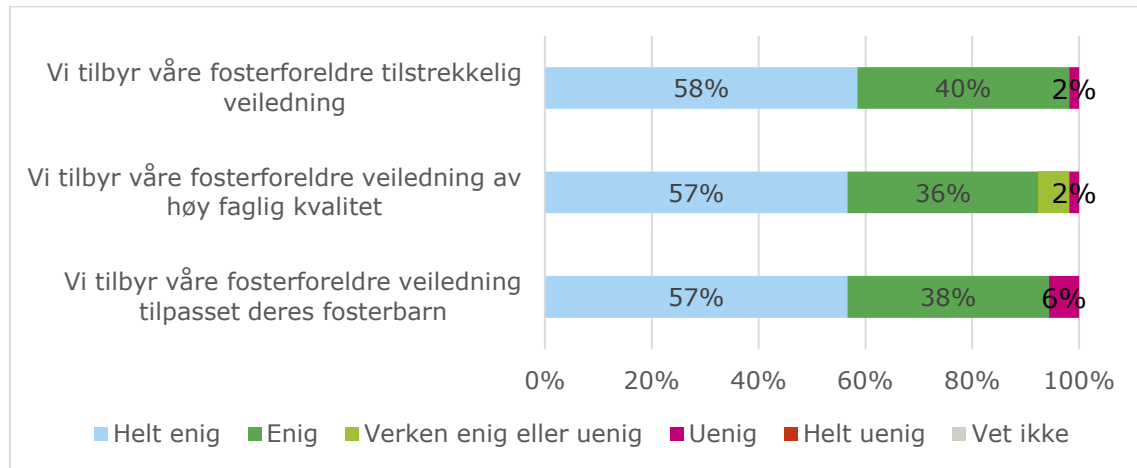
5.8 Veiledning

Fosterfamilier skal tilbys faglig råd og veiledning som skal bidra til å støtte dem i rollen som fosterforeldre.

Intervjuer med Bufetats rådgivere viser at enkelte er usikre på om fosterforeldrene får den veiledningen de skal ha og om veiledningen de mottar holder høy kvalitet. Intervjuer med de private leverandørene på sin side tyder på at faglig veiledning vektlegges sterkt. Som tidligere beskrevet, påpeker flere at prismatrisen legger føringer for antallet timer veiledning familien skal ha, men at de ofte ender opp med å gi familiene mer veiledning enn det som er skissert fordi det er behov for det og fordi de strekker seg langt for familiene sine.

Figur 5-11 under støtter opp om leverandørenes beskrivelser og viser at de ansatte i selskapene vurderer at de gir fosterforeldrene både tilstrekkelig veiledning, veiledning av høy faglig kvalitet, samt veiledning som er tilpasset deres fosterbarn.

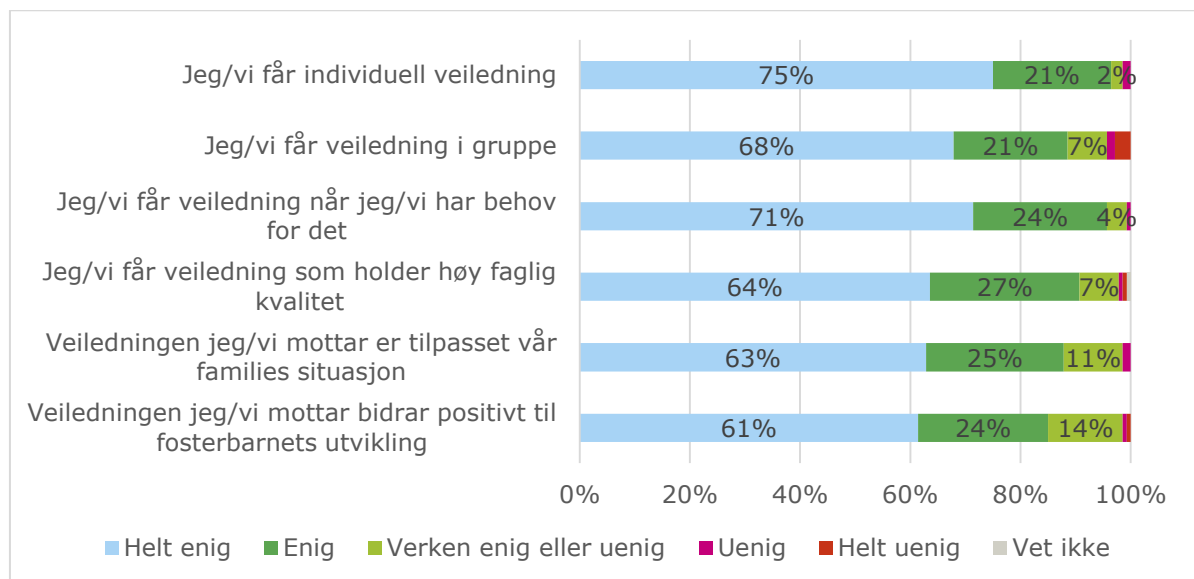
Figur 5-11: De ansattes vurdering av veiledningen som gis (n=53)

En liten andel, 6 prosent (3 respondenter) er imidlertid uenig i at man tilbyr fosterforeldre veiledning tilpasset fosterbarnet.

Funn fra undersøkelsen til fosterforeldrene viser at alle fosterforeldrene som har besvart undersøkelsen mottar veiledning fra den private leverandøren. Figur 5-12 viser høy tilfredshet med veiledningen som gis.

Figur 5-12: Fosterforeldrenes beskrivelse og vurdering av veiledningen de mottar (n=140)

Figuren viser at alle fosterforeldre får veiledning, individuelt og/eller i gruppe. Videre oppgir nesten alle (95 prosent) at de får veiledning når de har behov for det. Dette er et meget positivt resultat som tyder på at de private leverandørene tilpasser veiledningen til fosterfamiliens behov.

På spørsmål om veiledningen bidrar positivt til fosterbarnets utvikling, svarer 85 prosent helt enig eller enig på dette. Det er større grad av svar innenfor kategorien verken enig eller uenig for de to siste påstandene, men svarene er fortsatt meget positive.

Funn fra intervjuene med fosterforeldre viser at de fleste er meget godt fornøyde med veiledningen de har mottatt. De fleste har veiledning hver fjortende dag, ukentlig eller daglig i starten av en plassering eller dersom det oppstår kriser eller hendelser som krever at familien følges tettere. Individuell veiledning foregår i hjemmet eller over telefon. Familiene følger også

gruppeveiledning med andre fosterfamilier regelmessig. Dette trekkes frem som meget viktig. Flere påpeker også at møter med andre fosterfamilier skaper et sosialt fellesskap som de også benytter i andre sammenhenger og utover den konkrete veiledningssituasjonen.

En av fosterforeldrene beskriver hvordan familien konkret har fått hjelp, se figuren under.

Figur 5-13: Eksempel på veiledning

Fosterfamilien hadde to barn plassert og opplevde store utfordringer med barna. Familiekonsulenten kom på besøk én gang i uken i starten, deretter hver fjortende dag gjennom hele plasseringsperioden. Tema for veiledningen varierte med familiens behov. Helt konkret fikk familien opplæring i hva de skulle gjøre i forbindelse med utagering, hvor de skulle sette grenser, samt hva de skulle prioritere å jobbe med og hva som kunne legges bort for en periode. Den tette oppfølgingen ble beskrevet som helt nødvendig for at familien skulle stå i denne plasseringen.

Nesten alle fosterforeldre vi har snakket med, har vært meget godt fornøyde med den oppfølgingen og veiledningen de har mottatt. En av foreldrene har imidlertid opplevd hyppige bytter av konsulent hos den private leverandøren. Det påpekes også at det er viktig at den som skal veilede familiene er erfaren. Det gir ikke nødvendigvis det samme å motta veiledning fra en ung person uten egne barn når man som fosterforelder har lang erfaring med barn.

5.9 Avlastning

Fosterforeldre skal få tilbud om avlastning dersom det er behov for det. Det skal i utgangspunktet ikke være tilbud om avlastning før det har gått tre måneder etter plasseringstidspunktet. Det handler om barnets behov for å bli kjent med familien og falle til ro i fosterhjemmet, samt at fosterforeldrene skal få mulighet til å bli kjent med barnet.

Avlastning tilbys etter behov, men en del har tilbud om én helg avlastning per måned. Intervjuer med leverandørene har gitt et inntrykk av at det kan være vanskelig å argumentere for behovet for avlastning når man ikke har dette inkludert i prismatrisen fra start.

Funn fra undersøkelsen til fosterforeldrene tyder på at ikke alle er like fornøyde med avlastningstilbudet de mottar. Av 140 fosterforeldre, har 122 tilbud om avlastning. Av disse er litt over halvparten (54 prosent) helt enig eller enig i påstanden om at de har et godt tilbud om avlastning. 10 prosent er helt uenig eller uenig, mens hele 22 prosent har svart verken enig eller uenig.

Vi har lite data som kan bidra til å forklare hva dette handler om – om det handler om antallet timer/dager eller om kvaliteten i det tilbudet familiene får.

Dersom det er behov for å justere eller endre oppfølgingen rundt en familie, skal dette blant annet diskuteres på evalueringsmøtene som avholdes hver tredje måned. En av fosterforeldrene forteller i et intervju at det kan være vanskelig å fortelle om egne behov, samt at utviklingen kommer gradvis slik at det ikke alltid er like lett å selv oppdage at man har økt behov for eksempel for avlastning. Vedkommende sier følgende:

Vi må ha mye mer avlastning. Vi må få lov til å puste. Men det måtte gå så langt at jeg måtte møte veggen. De skjønner ikke hvor belastende dette er.

5.10 Oppfølging av og tilsyn med fosterhjem

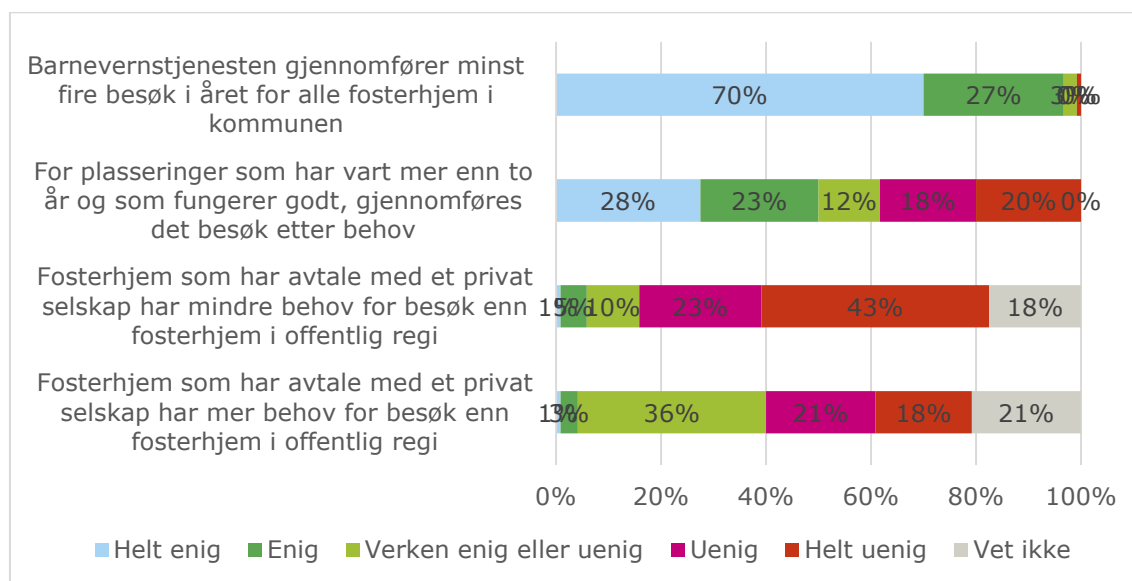
Det er kommunen som har ansvar for barnet, også når det er plassert i fosterhjem i privat regi. Jf. Fosterhjemsforskriften⁴⁴ har kommunal barnevernstjeneste plikt til å besøke og følge opp barn i fosterhjem minimum fire ganger per år. For plasseringer som har vart mer enn to år og som fungerer godt, kan man redusere antallet besøk til to ganger per år.

98 prosent av respondentene i den kommunale barnevernstjenesten svarer at kommunen oppnevner tilsynsfører for alle barn i fosterhjem i kommunen/det interkommunale samarbeidet. Dette utgjør 117 respondenter. Videre svarer 92 prosent ja på spørsmålet om kommunen fører tilsyn med alle barn i fosterhjem slik loven krever det (dvs. minst fire ganger i året, med unntak av plasseringer av barn over 15 år, som har vart over to år, fungerer godt og der barnet og omsorgskommunen har samtykket til dette – da reduseres det til to ganger i året).

I intervjuer med kommunal barnevernstjeneste har et par av informantene beskrevet at den tette oppfølgingen private selskaper gir, kan medføre at kommunene lener seg tilbake. Dette oppfattes ulikt av de vi har snakket med. Mens en saksbehandler primært oppfatter dette som positivt fordi det betyr at barnet er i gode hender, mener andre at dette er uheldig. En informant etterlyser tydeligere dialog om hvem som skal gjøre hvilke oppgaver.

Svarene fra våre undersøkelser viser imidlertid at barnevernstjenesten gjennomfører sine lovpålagte besøk i fosterhjemmene uavhengig av om fosterhjemmet har en avtale med en privat leverandør. 70 prosent av respondentene har sagt seg helt enig i at barnevernstjenesten gjennomfører minst fire besøk i året for alle fosterhjem i kommunen, 27 prosent har sagt seg enig i dette. Se figur 5-14 for detaljer.

Figur 5-14: Barnevernstjenestens oppfølging av barn i fosterhjem (n=120)

66 prosent av respondentene har svart at de er helt uenig eller uenig i at fosterhjem som har avtale med et privat selskap har mindre behov for besøk enn fosterhjem i offentlig regi. Dette står altså i motsetning til funn fra intervjuene og tyder på at tett oppfølging fra et privat selskap ikke betyr at barnevernstjenesten ser bort fra sin lovpålagte plikt til å følge opp barnet.

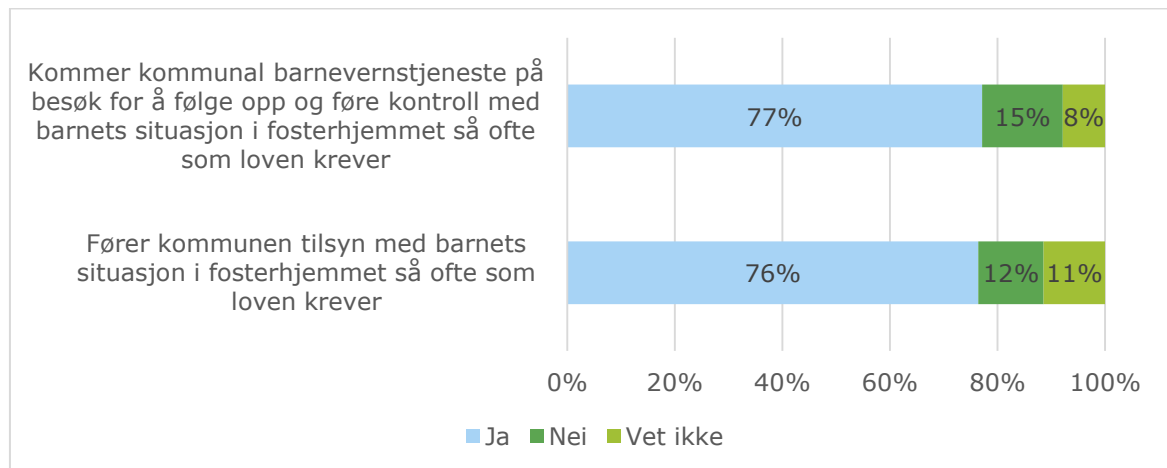
Et lite antall (seks respondenter) har sagt seg enig i denne påstanden og er bedt om å beskrive hvorfor de opplever at disse fosterhjemmene har mindre behov for oppfølging. Alle disse har svart at det skyldes at private aktører ofte har bedre oppfølging av fosterhjemmene enn offentlige aktører. En av dem mener også at private aktører ofte har bedre match mellom fosterforeldre og barn enn hva det offentlige har.

⁴⁴ Forskrift om fosterhjem (2003). § 7

Motsatt svarer et lite antall (fem respondenter) at fosterhjem som har avtale med et privat selskap har mer behov for besøk enn fosterhjem i offentlig regi. Også disse respondentene har fått spørsmål om å beskrive hvorfor de mener dette. En person mener de private har dårligere match mellom foreldre og barn, en annen mener at fosterforeldre som har avtale med private selskaper ofte har mindre kompetanse og erfaring enn fosterforeldre i det offentlige.

Data fra spørreundersøkelsen som er sendt til fosterhjemmene støtter opp om bildet om at de fleste får tilsyn. Omlag tre fjerdedeler svarer at kommunal barnevernstjeneste kommer på besøk og fører kontroll med fosterhjemmet så ofte som loven krever det.⁴⁵ Mens nesten alle kommuner har svart at det føres tilsyn, er dette tallet imidlertid lavere for fosterforeldrene, se figur 5-15.

Figur 5-15: Fosterforeldrenes syn på barnevernets og kommunens oppfølging og tilsyn (n=140)

77 prosent av fosterforeldrene har svart at kommunal barnevernstjeneste kommer på besøk for å følge opp og føre kontroll med barnets situasjon i fosterhjemmet så ofte som loven krever det. 15 prosent svarer nei på dette spørsmålet, mens 8 prosent ikke vet. Intervjuer med fosterforeldre viser at det er store forskjeller i hva slags oppfølging barnet får og hvilket tilsyn fosterhjemmet får. Hos noen av fosterforeldrene fungerer det svært godt. Saksbehandler kommer fire ganger i året og er godt kjent med barnet som han/hun har fulgt i flere år. I andre hjem beskrives hyppige skifter av saksbehandlere, som igjen går utover relasjonen til barna, og kanskje spesielt ungdommer, som ikke ønsker å bli kjent med stadig nye personer.

I enkelte intervjuer med fosterforeldre beskrives en følelse av at barnevernstjenesten ikke verdsetter fosterforeldrenes informasjon og kjennskap til barnet som bor i fosterhjemmet. Det oppleves som at barnevernstjenesten kun vil spille på lag når fosterforeldrene er enige med dem. Dersom fosterforeldrene har andre meninger enn barnevernstjenesten om forhold som berører barnet, opplever enkelte fosterforeldre at barnevernstjenesten betviler informasjonen de kommer med. De beskriver en følelse av maktesløshet ettersom det er barnevernstjenesten som sitter med all makt i relasjonen. En av dem sier følgende:

Man blir så redd for de kommunale saksbehandlerne at man sier minst mulig. De har så mye makt.... Vi sitter på informasjon som dere ikke har, sier barnevernet. Og da har vi ikke mer å stille opp med. Når de drar det kortet der, da vet du...

5.11 Samarbeid mellom partene

Som sitatet over illustrerer, er det funn i undersøkelsen som tyder på at samarbeidet mellom partene ikke alltid fungerer optimalt.

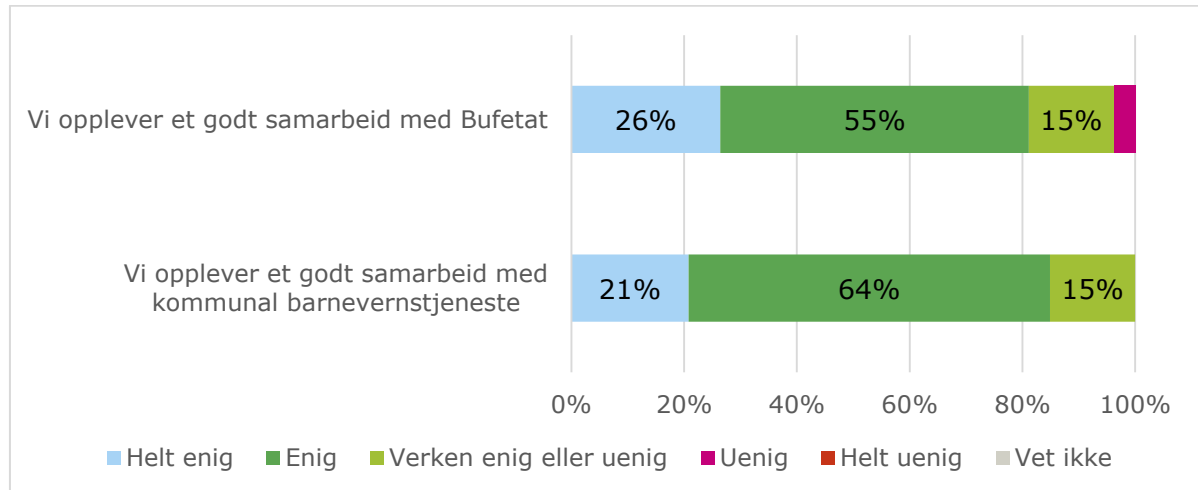
Kjøp av private fosterhjemstjenester medfører at fire parter (Bufetat, privat leverandør, fosterhjem og barnevernstjenesten) inngår avtale og skal samarbeide, til det beste for barnet.

⁴⁵ Dette er nærmere forklart i spørreundersøkelsen til fosterforeldrene

Funn fra våre undersøkelser viser at det er ulikt syn på samarbeidet mellom disse partene. Mens 94 prosent av fosterforeldrene mener det er lett å samarbeide med den private leverandøren de har avtale med, er det kun 33 prosent av respondentene i barnevernstjenesten som opplever det samme. 32 prosent svarer at de ikke vet.

Også de ansatte hos de private leverandørene opplever i all hovedsak et godt samarbeid med både Bufetat og barnevernstjenesten, jf. figur 5-16 under.

Figur 5-16: Ansattes syn på samarbeidet med Bufetat og kommunal barnevernstjeneste (n=53)

Funn fra både intervjuer og spørreundersøkelser tyder på at det er komplisert når fire parter skal samarbeide på denne måten. Selv om partene skal samarbeide til det beste for barnet, gir funnene ikke nødvendigvis et inntrykk av at partene har tillit til hverandre på dette feltet. Mens private leverandører gir uttrykk for at Bufetat presser dem på pris, på bekostning av tilbudets kvalitet og barnets behov, opplever noen i Bufetat at de private ikke er villige til å redusere på frikjøp og timer til veiledning når det er behov for det.

Videre har ikke barnevernstjenesten og fosterhjemmet innsyn i det som omhandler pris. Enkelte i barnevernstjenesten gir uttrykk for at private leverandører ikke har barnets beste i tankene, men kun har et ønske om å tjene penger.

Funn fra intervjuer med kommunal barnevernstjeneste tyder på at samarbeidet med private leverandører stort sett fungerer godt. En informant forteller at det kan oppstå uenigheter rundt tjenesteomfanget, og at den private leverandøren ofte «mener litt for mye» om problemstillinger i saken – noe informanten mener er kommunens oppgave. En informant ønsker mer samarbeid med de private leverandørene i hver enkelt sak, for å forhindre at man jobber på hver sin tue.

Ved kjøp av private fosterhjemstjenester inngår flere elementer- det flere beskriver som en «pakkeløsning» bestående av rekruttering, opplæring, veiledning og oppfølging. Bufetats rådgivere har ulikt syn på dette. På den ene siden er dette elementer som er utfordrende å følge opp og kontrollere fra Bufetats side. Flere mener likevel at kommunene ikke vil kunne påta seg og ivareta disse oppgavene i dag. En annen informant påpeker at også de statlige familiehjemmene følges opp av egne konsulenter i Bufetat (og ikke av kommunen) og ser derfor ingen grunn til at de private leverandørene ikke kan utføre de samme oppgavene for sine fosterhjem. Informantene mener likevel at den statlige fosterhjemstjenesten helst skal stå for tiltakene selv, og at ansvarsgransene og avtaleverket blir mer komplisert når flere aktører er involvert.

Undersøkelsen viser videre at enkelte informanter, både hos Bufetat og kommunene mener at private leverandører har gått langt ut over sin rolle og tilbudt seg å gjøre oppgaver som er kommunens ansvar. Dette oppleves problematisk blant annet fordi det kan føre til at kommunene lener seg tilbake. Eksemplene som er nevnt er tilbud om å stille opp på skolemøter, å veilede

skolen og å ha oppsyn under samvær. Dette fremstår imidlertid noe uklart ettersom konsulentens oppgave, jf. Kravspesifikasjonen, er å delta på arbeidsgruppemøter og bistå i forbindelse med samarbeid med skole, BUP eller andre. Fosterforeldrene på sin side verdsetter denne tette oppfølgingen høyt.

5.12 Hva er resultatene for fosterbarna?

5.12.1 Tidligere undersøkelser viser at de aller fleste barn i fosterhjem har det bra. Rambøll har tidligere gjennomført brukerundersøkelser blant barn og unge i statlige og private barneverntiltak, herunder institusjon og fosterhjem. Undersøkelsen for 2016 viser samlet sett at flertallet av barn og unge i statlige og private barneverntiltak har det bra. Flertallet av barn og unge opplever et godt samarbeid og medvirkning med de som er tette på dem i hverdagen.

Barn og unge i fosterhjem oppgir gjennomgående at de er trygge og trives godt. Dette samsvarer med funn fra tidligere undersøkelser. Mens nær 9 av 10 barn og unge i fosterhjem oppgir at de alt i alt har det bra der de bor nå, oppgir om lag 2 av 3 barn og unge på institusjon det samme.

Utdanning er den enkeltfaktoren som har mest å si for levekår og helse senere i livet og utdanning er den aller mest beskyttende faktoren for utsatte barns langsiktige, positive utvikling.⁴⁶ Forskning har også vist at systematiske innsatser for å bedre denne gruppas skoleprestasjoner har god virkning. Skole og utdanning er følgelig svært viktig for barn og unge i barnevernet. I brukerundersøkelsen for 2016 oppgir 2 av 3 barn og unge på institusjon at de går på skole. Mer enn 9 av 10 barn og unge i fosterhjem oppgir at de går på skole. En mulig forklaring på forskjellen mellom institusjon og fosterhjem, kan være at det er flere yngre barn i fosterhjem sammenlignet med institusjon. De aller fleste barn og unge i fosterhjem oppgir også at fosterforeldrene oppmuntrer dem til å gå på skolen eller i andre typer dagtilbud og at de får den hjelpen de trenger til å mestre dette.

5.12.2 De private leverandørene rapporterer på skolenærvær

De private leverandørene rapporterer på både skolenærvær og uønskede hendelser til Bufetat. For å kunne si noe om hvilke resultater det private fosterhjemstilbudet har for barna det gjelder, har vi etterspurt informasjon om skolenærvær og utilsiktede flyttinger i private fosterhjem. Bufetat har ikke ønsket å levere ut denne statistikken. Bakgrunnen for det er at det knyttes usikkerhet til kvaliteten på rapporteringen og med det påliteligheten ved datamaterialet. Vi har ikke kjennskap til hva det er ved registreringen som ikke er bra nok. Representanter for Bufetats ledelse oppgir også at de ikke har inntrykk av at det er forskjeller mellom de statlige og private hjemmene på dette området.

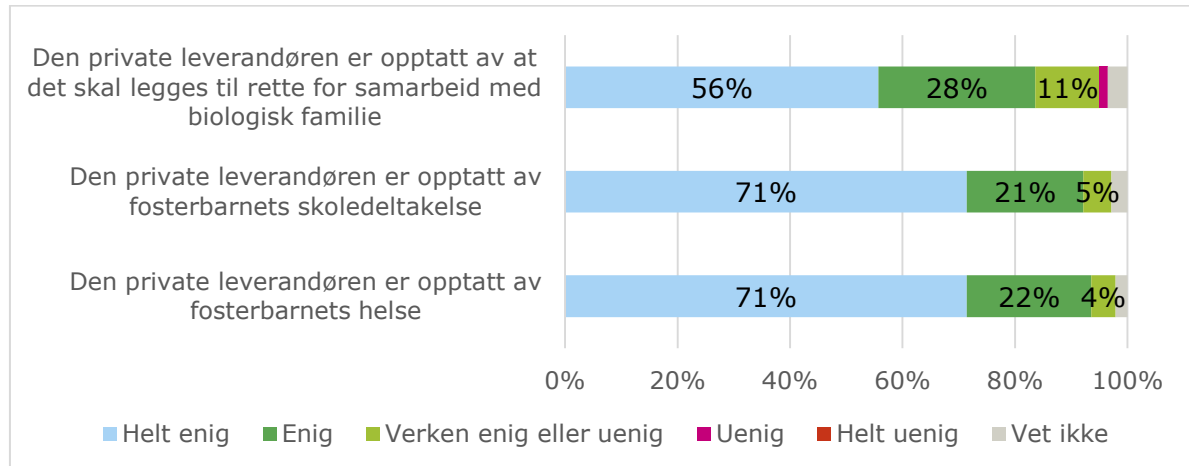
De private selskapene har selv oppgitt at de aller fleste barn som er plassert i fosterhjem tilknyttet deres selskap, går på skole daglig, med unntak av vanlig sykdom. De oppgir også at det i forbindelse med flytting kan utgå noen skoledager. Hvorvidt det finnes statistikk på dette eller ikke, varierer mellom selskapene. Informasjonen vi har fått indikerer imidlertid at skoledeltakelsen ligger over 90 prosent hos flere av selskapene. Noen oppgir også at «alle» barn som er plassert i fosterhjem tilknyttet deres selskap, går på skole. Informasjon fra noen av selskapene tyder på at skoledeltakelsen er høyest hos barna i skolepliktig alder, og noe lavere for videregående opplæring.

5.12.3 Private leverandørers oppfølging av fosterbarna

I dette prosjektet har vi undersøkt i hvilken grad private leverandører legger vekt på fosterbarnets skoledeltakelse. Det kommer frem av spørreundersøkelsen at nær samtlige ansatte enten er helt enig eller enig i at de har stort fokus på fosterbarnets skoledeltakelse, og likeledes på barnets helse. De oppgir også i stor grad at de er opptatt av at det skal legges til rette for samarbeid med fosterbarnets biologiske familie. Fosterforeldrene oppgir det samme i sine svar, jf. Figur 5-17.

⁴⁶ Skolerapport- Hvordan bedre skoleresultatene og utdanningssituasjonen for barn og unge i barnevernet. Bufdir 2014

Figur 5-17: Fosterforeldrenes vurdering av selskapenes fokus på samarbeid med biologisk familie, skole og helse (n=140)

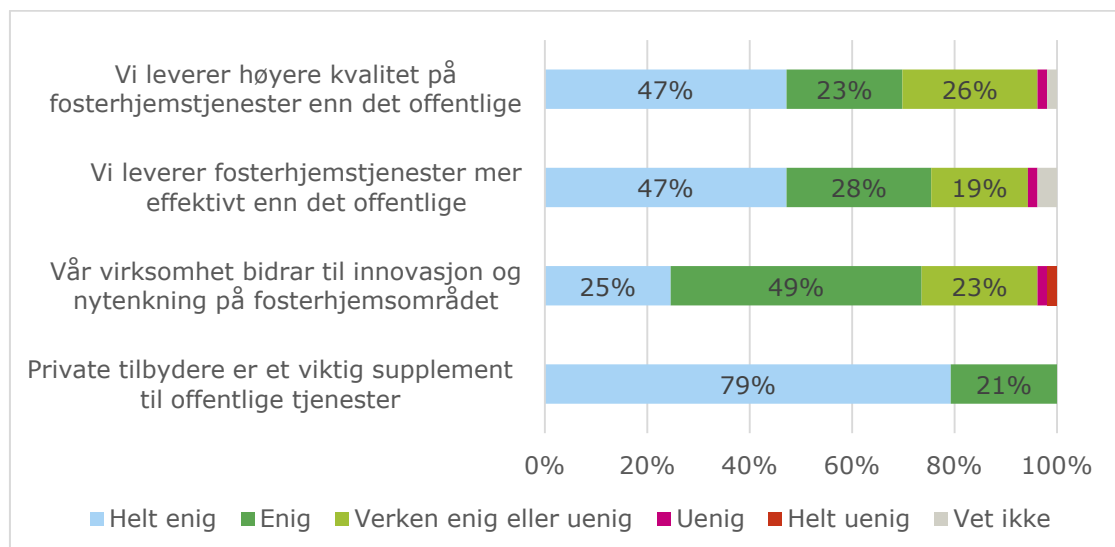
Som illustrert i figuren over er fosterforeldrene i stor grad enige i at den private leverandøren er opptatt av fosterbarnets skoledeltakelse og helse, samt av å legge til rette for samarbeid med biologisk familie.

Kommunene er mer delte i synet på leverandørenes oppfølging. Mens en mindre andel er uenig i at private leverandører sørger for god oppfølging av barnets skolegang og helse, oppgir de fleste at de verken er enig eller uenig eller at de ikke vet. Om lag 20 prosent er derimot enig eller helt enig i påstandene.

5.12.4 Hva er resultatet for fosterhjemsomsorgen?

I følge Meld. St. 17 (2015-2016) har private aktører lenge vært en viktig bidragsyter på fosterhjemsområdet. Intervjuer med de private leverandørene viser at de er opptatt av kvalitet og tjenester til barnets beste. De mener private aktører utgjør et viktig bidrag med tanke på nyskaping, samt er et viktig supplement til de offentlige tjenestene. Dette støttes også av de private ideelle leverandørene vi har snakket med. Mens private selskaper kan drive utviklingsarbeid i mindre skala, er det vanskeligere for en stor offentlig etat å rulle ut nasjonale programmer som skal gjelde alle. Dette synet deler de med de ansatte i selskapene. Figuren under viser at en stor andel av de ansatte opplever at selskapet leverer både høyere kvalitet og mer effektive tjenester enn hva det offentlige gjør.

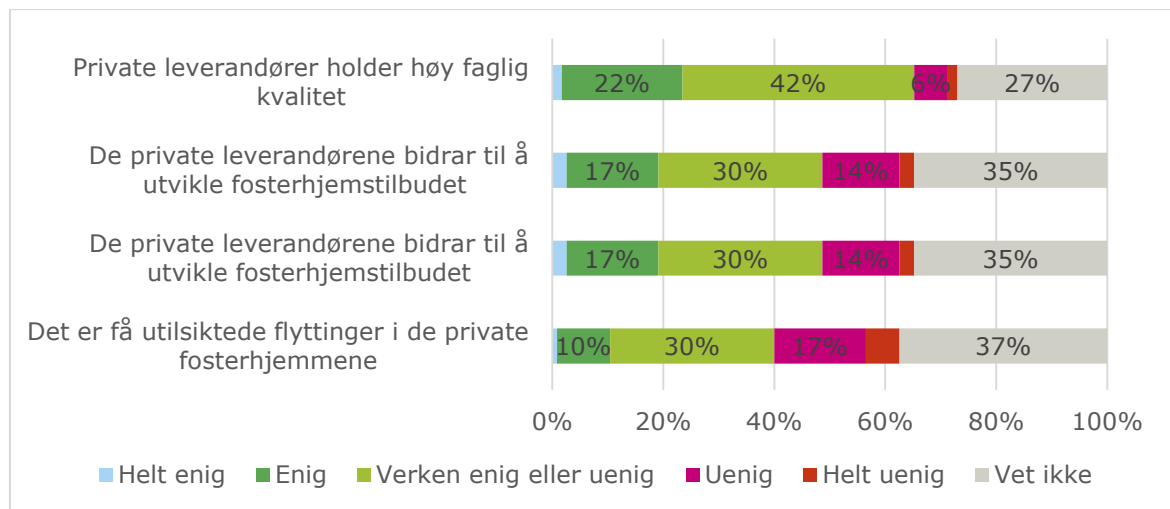
Figur 5-18: De ansattes syn på tjenestene, overordnet (n=53)

Ansatte i de private selskapene som har svart at deres selskap leverer høyere kvalitet og mer effektive tjenester enn det offentlige, har blitt bedt om å utdype hva de mener med dette. Svarene fra åpne svarfelder i undersøkelsen viser at dette handler om selskapenes tette oppfølging og veiledning. At de er tilgjengelige og fleksible og iverksetter tiltak raskt ved behov nevnes også som en viktig faktor. På denne måten løses utfordringer og problemer i familiene raskt. Videre nevnes høy faglig kvalitet på veiledningen, samt en robusthet i oppfølgingen ved at det ofte er mer enn en konsulent som kjenner den enkelte sak og familie. Informantene opplever at dette bidrar til å redusere sårbarheten i oppfølgingen. Som tidligere beskrevet, støttes svarene langt på vei av fosterfamiliene.

Svarene fra kommuneundersøkelsen, viser imidlertid at kommunene ikke deler dette synet og at mange av de vi har spurt er usikre på dette. Se figuren under for detaljer.

Figur 5-19: Kommunal barnevernstjenestes syn på det private tilbudet, overordnet (n=115)

Som figuren viser er det et stort antall respondenter som svarer verken enig eller uenig, eller vet ikke på disse påstandene. Når vi bryter dette ned på kommuner som har svart at de har barn boende i private fosterhjem i dag og følgelig har direkte erfaringer med private leverandører, finner vi en liten forbedring i svarene, både for det som omhandler kvalitet (snitt 3,37 for de som har private fosterhjem og 2,97 for de som ikke har dette) og for påstanden om utilsiktede flyttinger (snitt 2,87 for de som har private fosterhjem og 2,48 for de som ikke har dette).

6. AVSLUTTENDE ANALYSER OG REFLEKSJONER

6.1 Kvaliteten i det private tilbudet synes å være god, men med enkelte variasjoner

Det private fosterhjemstilbudet er ikke et ensartet tilbud og de private leverandørene er ikke en egen enhet. Tilbudet består av ulike leverandører, av ulik størrelse og med ulike erfaringer på området. Mens noen selskaper har vært leverandører av fosterhjemstjenester i lang tid, er andre mindre erfarne på området. Noen kommuner har gode erfaringer, andre har opplevd uheldige situasjoner. Når det er sagt, er hovedinntrykket at de private leverandørene av fosterhjemstjenester som inngår i denne kartleggingen i all hovedsak leverer tjenester av høy kvalitet. De har tilfredse ansatte og fosterhjem. De ansatte har både høy formell utdanning og lang barnevernsfaglig erfaring. Bufetats ledelse og rådgivere opplever i all hovedsak at private leverandører holder høy kvalitet, har høy kapasitet og raskt snur seg rundt for å løse oppdrag.

Gjennom kravspesifikasjonen fra Bufetat, stilles det konkrete krav til leverandørens kompetanse. Konsulenter som skal jobbe med fosterhjem, følge opp og koordinere arbeidet, skal ha treårig bachelorutdanning og minimum 3 års relevant erfaring. For personell som skal drive veiledning av de ansatte, kreves i tillegg egen veilederutdanning eller utdanning som psykolog. Det stilles med andre ord høye krav til konsulenter og veiledere som skal jobbe i private selskaper. På tross av dette kravet, oppgir enkelte av Bufetats rådgivere at kvaliteten på den enkelte konsulent varierer.

Funn fra spørreundersøkelser rettet mot ansatte i de private selskapene viser at denne gruppen har høy formell kompetanse og svært lang erfaring fra å arbeide i barnevernssektoren. De fremstår med andre ord som kompetente og erfarne. Funn fra intervjuer med og spørreundersøkelse til fosterforeldrene bidrar til å støtte opp om dette bildet. De aller fleste er meget godt fornøyde med kvaliteten på den oppfølgingen og veiledningen de mottar. Det påpekes også at dersom man ikke opplever så god match med familiekonsulenten, tilbyr private leverandører at man bytter. I tilfeller der fosterforeldrene ikke er fornøyde, ser dette ut til å handle om manglende kontinuitet i oppfølgingen, samt oppfølging fra yngre og noe mindre erfarne konsulenter. Dette kan tyde på at kompetansekravet i kravspesifikasjonen er en viktig forutsetning for fosterhjemmenes tilfredshet med tilbudet. Kompetansekravene anerkjennes som viktige også av de private leverandørene selv.

Enkelte rådgivere i Bufetat er usikre på kvaliteten på det enkelte fosterhjem – det vil si hvilken opplæring de har mottatt og på hvilken bakgrunn de er valgt ut som fosterforeldre. I følge enkelte rådgivere har det skjedd at private leverandører har tilbudt fosterhjem der fosterforeldrene primært har hatt økonomiske incentiver til å bli fosterhjem eller der hjemmet tidligere er blitt underkjent gjennom PRIDE-opplæringen. Samtidig påpeker enkelte leverandører at mens Bufetat gjennom PRIDE rekrutterer og lærer opp fosterhjem som skal kunne påta seg all typer fosterhjemsoppdrag, får private leverandører konkrete bestillinger som medfører at de kan fremskaffe fosterhjem som i større grad er tilpasset det konkrete oppdraget. Uavhengig av hva som ligger i dette, tyder funnet på at kommunikasjonen mellom partene kan styrkes på dette området, og at det kan være formålstjenlig at private leverandører foretar en avsjekk med Bufetat i forbindelse med klargjøring av fosterhjem. Funnet tyder også på at private leverandører kan kommunisere tydeligere omkring egen rekrutterings- og utsilingsprosess, hvilken opplæring familiene får, samt hvordan de tenker og jobber med opplæring, oppfølging og veiledning før og underveis i et plasseringsforløp. Kartleggingen viser at opplæring står sterkt hos de private leverandørene og at nær samtlige fosterforeldre har mottatt både grunnopplæring og videreutdanning/kursing, som de er meget godt fornøyde med.

Funn fra kartleggingen viser at fosterforeldre som har avtale med de private selskapene stort sett består av par. En tredjedel har fagutdanning som sin høyeste utdanning, mens nær 40 prosent har høyere utdanning. I 50 prosent av hjemmene har en eller begge voksne utdanning innen helse, sosial, psykologi eller pedagogikk. Intervjuer viser at de blant annet er sykepleiere, vernepleiere og lærere. Flere har lang erfaring med arbeid med barn og unge, flyktninger, rus og psykisk helsearbeid. Inntrykket vårt er at dette er fosterhjem der de voksne har stor interesse og

forståelse for, samt kunnskap om mennesker og deres behov i kriser. En stor andel har også erfaring som fosterforeldre fra statlige/kommunale oppdrag tidligere.

6.2 Tett oppfølging er avgjørende for at plasseringer skal fungere over tid

Det stilles krav om oppfølging og veiledning av fosterhjemmene, jf. Kravspesifikasjonen. Omfanget av oppfølgingen og veiledningen baserer seg på barnets og fosterfamiliens behov, herunder barnets behov for støtte og oppfølging og eventuelt fosterfamiliens kompetanse, erfaring og behov for støtte i omsorgsoppgaven de har påtatt seg. Bufetat bruker private leverandører dersom de ikke selv klarer å rekruttere et fosterhjem. I praksis betyr det at private tiltak brukes overfor barn og unge som det er mer utfordrende å finne et godt og egnet fosterhjem til. Dette er i hovedsak barn og unge i aldersgruppene 6-12 år og 12-16 år med store utfordringer og behov. Dette oppgis å være barn og unge med emosjonelle og relasjonelle utfordringer, som har utfordringer med tilknytning, atferdsvansker, psykiske problemer, samt utfordringer med skolegang og sosiale relasjoner. Dette er barn som har behov for stabilitet og kontinuitet, men som i mange tilfeller har opplevd opptil flere brudd i tidligere fosterhjem. I følge flere informanter skyldes dette at man først forsøker å plassere disse barna i fosterhjem med mindre grad av oppfølging og støtte. Dette ender i mange tilfeller med brudd i fosterhjemmet.

Fosterforeldre som har avtale med private selskaper har i mange tilfeller valgt å inngå avtale med et privat selskap nettopp fordi de tilbyr tett oppfølging, og fordi oppfølgingen gis av en fast konsulent som kjenner barnet, familien og deres situasjon godt. Kartleggingen viser at tilbudet om oppfølging og veiledning tilpasses den enkelte familie og barn.

Private leverandører retter i all hovedsak sin oppfølging mot fosterforeldrene, men med formål om at oppfølgingen og veiledningen foreldrene mottar skal støtte dem i den omsorgsoppgaven de står overfor. Flere av fosterforeldrene som er intervjuet mener den tette oppfølgingen er av stor betydning for dem som fosterforeldre og familie. Ved at fosterforeldrene støttes og veiledes, får de bekreftet at det de gjør er riktig og at de er på rett vei. Selv om oppfølgingen primært er rettet mot foreldrene, mener flere at den indirekte er av stor betydning for barnet. Flere har også sagt at dersom de ikke hadde fått den oppfølgingen de får, hadde de måttet avslutte plasseringen. Tett oppfølging over tid, av noen som kjenner familien og barnet, fremstår dermed som et virkemiddel for å sikre stabilitet for sårbare barn og unge. Kartleggingen tyder på at det å være fosterfamilie for et barn med store omsorgsbehov kan være svært utfordrende, og at det for fosterforeldre kan handle om å stå i avvisning, sitte oppe om natten og prate med en ungdom som strever, om å håndtere rømninger og selvmordsforsøk. Samtidig som dette er krevende, sier fosterforeldrene tydelig at de kan stå i dette, hvis de får hjelp og støtte når de har behov for det.

6.3 Samarbeidet med Bufetat oppleves godt, men har fått større innslag av rapportering

Ved kjøp av private fosterhjems plasseringer trer et omfattende avtaleverk og samarbeid i kraft. Mens kommunen alltid har ansvaret for barnet, har Bufetat ansvar for å bistå kommunen, samt følge opp kontrakt og avtale med den private leverandøren. Fosterhjemmet samarbeider med alle parter, men er ofte i tett dialog med leverandøren. Samarbeidet skal være til det beste for barnet og det er barnets behov som skal stå sentralt og være partenes rettesnor. De private leverandørene og deres ansatte opplever i hovedsak et godt samarbeid med Bufetat. Samtidig påpekes det at samarbeidet har større preg av dialog om barnets beste tidligere. Med innføring av et større avtaleverk, prismatrise og en rekke rutiner for kontroll og rapportering, opplever flere av de private leverandørene at samarbeidet nå primært handler om å krysse av og telle.

Avtale om enkeltkjøp med vedlegg (firepartsavtalen) består av mange dokumenter, der noen deler skal signeres av alle parter og andre deler signeres av to og to parter. Funn fra denne kartleggingen viser at både Bufetat og private leverandører opplever avtalen som omfattende. Det kan være krevende å ha fullstendig oversikt over alle vedlegg og hvilke deler av avtalen som har høyest rangordning. I tillegg knytter det seg mer praktiske utfordringer til signering av avtaler ettersom det kun er barnevernsleder som har signeringsmyndighet, mens det ofte er barnevernstjenestens saksbehandlere som møter på møtet der kontrakt og avtaler inngås.

Data fra undersøkelsen tyder på at det har skjedd endel endringer de senere årene som har påvirket avtaler og samarbeidet mellom partene. Med innføring av EIS opplever flere av Bufetats rådgivere at de har fått økt sin kompetanse på kjøp av tjenester. Funn fra intervjuer med rådgiverne selv tyder på at dette har vært viktig for dem og bidrar til å trygge dem i deres rolle som innkjøpere. Samtidig opplever de private leverandørene at de nå presses forholdsvis mye på pris og at det er blitt vanskeligere å argumentere for økte behov i familiene. Innføring av endringsavtalen som skal fylles ut og godkjennes ved alle endringer tilknyttet den enkelte plassering, medfører i praksis at endel private leverandører gjennomfører endringer før de har fått denne godkjent av Bufetat. Dette betyr at den private leverandøren setter inn tiltak raskt, for å sikre familiene sine, for deretter å ta kostnadene ved endringen selv.

Denne kartleggingen har ikke hatt til hensikt å gjøre en systematisk utredning av fosterfamiliens rammevilkår. Det bør allikevel nevnes at frikjøp av en eller begge fosterforeldre er et hjelpe- og støttetiltak som oppleves å være under press. Frikjøp er som regel en forutsetning for å kunne påta seg denne type fosterhjemsoppdrag. Både private leverandører og fosterforeldre opplever at det stilles spørsmålsteget ved behovet for frikjøp på lengre sikt. Kartleggingen tyder imidlertid på at disse barna ikke nødvendigvis følger en jevn og positiv utvikling over tid, men at selv om et barn har bodd i et fosterhjem i noen år, kan det oppstå nye, store utfordringer og behov når barnet går inn i puberteten og ungdomstid. En hyppig vurdering av dette frikjøpet kan skape usikkerhet og medføre en risiko for stabiliteten og kontinuiteten i endel av barnas omsorgssituasjon. En diskusjon omkring frikjøpet skal ta utgangspunkt i barnets behov, men fosterforeldrenes behov bør også være del av diskusjonen. Fosterforeldre som har avtale med private selskaper tar imot barn og unge med store utfordringer. De opplever til tider å være på jobb døgnet rundt. De har heller ikke opptjente friperioder på samme måte som fosterforeldre i statlige familiehjem. For å sikre plasseringene over tid, bør familiene ikke også måtte være engstelige for at oppdragsgodtgjøringen skal falle bort. Flere opplever på denne måten at de straffes for å gjøre en god jobb. Ved en eventuell reduksjon av frikjøpet bør informasjon om dette gis i god tid i forveien for å sikre familiens økonomi og stabilitet.

6.3.1 Hvordan fungerer prismatrisen?

Prismatrisen er en oversikt over hva en plassering koster, hvilke kostnadselementer som inngår og prisen på de ulike elementene. Det er ulikt syn på prismatrisen avhengig av om du spør Bufetats rådgivere eller private leverandører. Mens Bufetats rådgivere i all hovedsak opplever at den gir en god oversikt over priselementene, opplever flere av de private leverandørene at den kommer for tidlig inn i tilbudsprosessen når leverandørene ikke kjenner barnet og saken godt nok til faktisk å kunne vite hva plasseringen vil medføre og hvilket behov familien vil ha underveis. Videre opplever de at de har kostnader som ikke er mulig å postere i matrisen. Det påpekes også at det er vanskelig å endre på matrisen når den først foreligger. Dette synet deler de ikke med Bufetat, som mener matrisen gir en grei oversikt over kostnader og at den er tilstrekkelig fleksibel.

6.4 Mulige konsekvenser ved bortfall av et privat tilbud

I Meld. St. 17 (2015-2016) anerkjennes det private fosterhjemstilbudet som viktig- både for å imøtekomme det økte behovet for fosterhjem, men også fordi private leverandører er innovative og utvikler tilpassede tilbud til det enkelte barn. Et bredt og mangfoldig tilbud anses som viktig og bør ifølge den samme stortingsmeldingen videreutvikles til det beste for barn og fosterforeldre.

Intervjuer med ledere i alle Bufetats regioner viser at det er forskjeller mellom regionene når det gjelder hvor mye private fosterhjemstjenester de kjøper. Mens Bufetat region Øst kjøper forholdsvis mye private tjenester, er det andre regioner som kjøper lite. I Bufetat region Nord har man hatt stor nedgang i bruken av private fosterhjemstjenester etter den såkalte «Fyrlykta-saken». I region Midt-Norge har man satset på rekruttering via familie og nettverk, samt lagt større vekt på forebyggende tiltak i hjemmet. Bufetat har også jobbet med å styrke egen innkjøpskompetanse. Samtidig påpeker de fleste at behovet for fosterhjem svinger fra år til år og følgelig svinger også behovet for å kjøpe private tjenester.

Intervjuer med Bufdir og Bufetat og med de private leverandørene gir ulike bilder av bakgrunnen for at det offentlige velger å kjøpe private fosterhjemstjenester. I følge intervjuer med Bufdir og Bufetat kjøper man private tjenester blant annet fordi de private leverandørene har vist seg å ha høy kapasitet og fordi de er leveringsdyktige. Bufetat påpeker også at det oppstår situasjoner der de må kjøpe «mer enn de har behov for» i form av oppfølging mm. selv om de kun opplever å ha behov for *rekrutteringen*.

De private leverandørene på sin side opplever at de i hovedsak får henvendelser fra Bufetat om behov for fosterhjem til barn/ungdom som har betydelige utfordringer og omfattende hjelpebehov, med behov for høyt kompetente fosterforeldre og en omfattende omsorgsbasis. Dette er barn som Bufetat av ulike årsaker har utfordringer med å finne et godt fosterhjem til og som har et stort antall brudd fra tidligere fosterhjem bak seg. Videre beskrives dette å være barn som ofte har vært forsøkt plassert i andre typer fosterhjem, både kommunale, statlige og andre private fosterhjem, der fosterforeldrene ikke har maktet omsorgsoppgaven og barnet har måttet flytte- opptil flere ganger. Dette inntrykket støttes av intervjuer med ideelle organisasjoner.

Når et barn har behov for plassering i fosterhjem, skal kommunen blant annet undersøke om barnet kan plasseres i slekt eller nettverk, eller finne et annet kommunalt fosterhjem til barnet. Dersom kommunen trenger bistand i dette arbeidet, kan de henvende seg til Bufetat. Bufetat plikter så å bistå kommunen med å finne et egnet fosterhjem til barnet. Dette kan gjøres på ulike måter – enten ved at de rekrutterer et fosterhjem selv, eller ved kjøp fra enten ideelle leverandører eller av andre private leverandører av fosterhjemstjenester. Slik systemet er innrettet i dag, prioriteres ideelle aktører fremfor øvrige private. Dette innebærer at private kommersielle leverandører tas i bruk aller sist. Samtidig er det slik at det er lettere å plassere de yngste barna. Funn fra intervjuer med både leverandører og Bufetats ledelse tyder på at barn og unge som plasseres i fosterhjem i privat regi i mange tilfeller er barn som ellers ville bodd på institusjon.

Aktørene er imidlertid ikke enige om hvordan bildet hadde sett ut dersom man ikke hadde hatt private leverandører av fosterhjemstjenester. På den ene siden påpekes det at private aktører er viktige bidragsytere fordi de har høy kapasitet og er leveringsdyktige. Private leverandører og ansatte selv peker også på private aktørers rolle og mulighet til innovasjon og nytenkning. På den annen side er det andre som hevder at dersom de private leverandørene ikke hadde eksistert, hadde kommunene sørget for å rekruttere fosterhjemmene på egen hånd. Funn fra spørreundersøkelsen til kommunal barnevernstjeneste viser også at noen kommuner har gjort nettopp dette, blant annet fordi de har satset mer på plassering i slekt og nettverk, samt bruk av familieråd som metode. Når det er sagt, er det store forskjeller mellom kommunene når det gjelder antall barn som bor i fosterhjem. Følgelig vil også behovet for å rekruttere fosterhjem variere ganske mye. Det fremstår som både usikkert og lite sannsynlig at kommunene er klare for å rekruttere og følge opp fosterhjem med barn og unge med så store hjelpebehov som man finner i private fosterhjem.

6.4.1 Konsekvensene for barn og unge

Et av kvalitetsmålene i barnevernet er at barn og familier skal møte tjenester som er preget av kontinuitet. Forebygging av brudd i fosterhjem burde følgelig være en viktig del av dette. Bufetat region vest og sør har utarbeidet en egen rapport om utilsiktede flyttinger i disse to regionene for perioden 2013-2015⁴⁷. I følge rapporten har mange fosterforeldre som har hatt brudd i fosterhjemmet opplevd at det ikke ble satt inn ekstra tiltak i hjemmet i den kritiske fasen før bruddet. I tilfeller der man lyktes med å unngå et brudd, rapporterte fosterfamiliene om god effekt av tiltak som ekstra oppfølging og veiledning.

Private leverandører av fosterhjemstjenester sørger for tett og god oppfølging og veiledning av sine fosterhjem. Dette skjer ut fra klare føringer gitt av Bufetat, jf. Kravspesifikasjonen. Funn fra

⁴⁷ Utilsiktede flyttinger 2013-2015 Rapport Bufetat

denne kartleggingen tyder på at denne oppfølgingen og veiledningen er viktig, både for å få rekruttert fosterhjem, men også for å sikre fosterhjemmene og med det sørge for at barn og ungdommer som plasseres i private fosterhjem opplever stabilitet og kontinuitet. Flere fosterforeldre er tydelige på ved å få oppfølging og veiledning raskt, forhindrer man at problemer og utfordringer vokser seg større og at dersom de ikke hadde fått den oppfølgingen de får, hadde de måttet avslutte plasseringen. Dette er alvorlig for barna det gjelder, som i mange tilfeller har opplevd en rekke brudd tidligere og som trenger stabilitet og kontinuitet.

6.4.2 Utgifter dersom fosterhjem tilknyttet private tiltak faller bort

Dersom fosterhjem tilknyttet private tiltak faller bort, er det sannsynligvis også noen økonomiske konsekvenser ved det. Vi har gjennomført beregninger som viser hvordan de totale utgiftene endrer seg dersom fosterhjem tilknyttet private tiltak faller bort. Disse beregningene er heftet med en rekke usikkerheter og det understrekes at de må tolkes med forsiktighet. Resultatene vil likevel gi en indikasjon på utgiftsendringer.

Beregningene er basert på utgifter per oppholdsdøgn i 2016-priser. For nærmere forklaring av utgiftene se kapittel 3.4.

6.4.3 Fordeling av oppholdsdøgn

I 2016 var det i overkant av 213 000 oppholdsdøgn i fosterhjem tilknyttet private tiltak. Dersom dette tilbudet faller bort, må disse oppholdsdøgnene fordeles på statlige familie- og beredskapshjem og statlige og private institusjoner (gitt at private institusjoner består). Fordelingen av oppholdsdøgnene er fordelt etter det vi har kalt scenario 1 og 2. Vi antar at omtrent 30 prosent av alle oppholdsdøgn i fosterhjem tilknyttet private tiltak skjer hos ideelle aktører. Det er verdt å merke seg at vi ikke har opplysninger om barna som er i fosterhjem tilknyttet private tiltak, og dermed ikke kan fordele på bakgrunn av barnas bistandsbehov. Fordelingene må derfor ses på som en teoretisk tilnærming.

I *scenario 1* fordeles oppholdsdøgnene etter den opprinnelige fordelingen for 2016. Fordelingen av og antall oppholdsdøgn for scenario 1 er gjengitt i Tabell 6-1. Den viser at 49 prosent av oppholdsdøgnene i fosterhjem tilknyttet private tiltak fordeles til statlige familie- og beredskapshjem, mens henholdsvis 22 og 29 prosent fordeles til statlige og private institusjoner.

Tabell 6-1 Fordeling av og antall oppholdsdøgn. Scenario 1

Formål	Oppholdsdøgn nullpunkt	Fordeling (uten fosterhjem tilknyttet private tiltak)	Oppholdsdøgn scenario 1
Statlige familie- og beredskapshjem	306 751	49 %	411 251
Fosterhjem tilknyttet private kommersielle tiltak	149 286	-	0
Fosterhjem tilknyttet private ideelle tiltak	63 979	-	0
Statlige institusjoner	140 396	22 %	187 314
Private institusjoner	182 185	29 %	244 032
SUM	842 597	1	842 597

I scenario 2 fordeles alle oppholdsdøgnene fra fosterhjem tilknyttet private kommersielle tiltak til fosterhjem tilknyttet private ideelle tiltak. Fordelingen av og antall oppholdsdøgn for scenario 2 er gjengitt i tabell 6-2.

Tabell 6-2 Fordeling av og antall oppholdsdøgn. Scenario 2

Formål	Oppholdsdøgn nullpunkt	Fordeling (uten fosterhjem tilknyttet private tiltak)	Oppholdsdøgn scenario 2
Statlige familie- og beredskapshjem	306 751	-	306 751
Fosterhjem tilknyttet private kommersielle tiltak	149 286	-	0
Fosterhjem tilknyttet private ideelle tiltak	63 980	100 %	213 625
Statlige institusjoner	140 396	-	140 396
Private institusjoner	182 185	-	182 185
SUM	842 597	1	842 597

6.4.4 Beregning av utgifter

Tabell 6-3 oppsummerer endringer i oppholdsdøgn for scenario 1 og 2, sammenliknet med nullpunktet. Den viser også utgifter per oppholdsdøgn for de ulike formålene. Ved å multiplisere endringer i oppholdsdøgn for hvert scenario med utgifter per oppholdsdøgn, får vi endringer i totale utgifter.

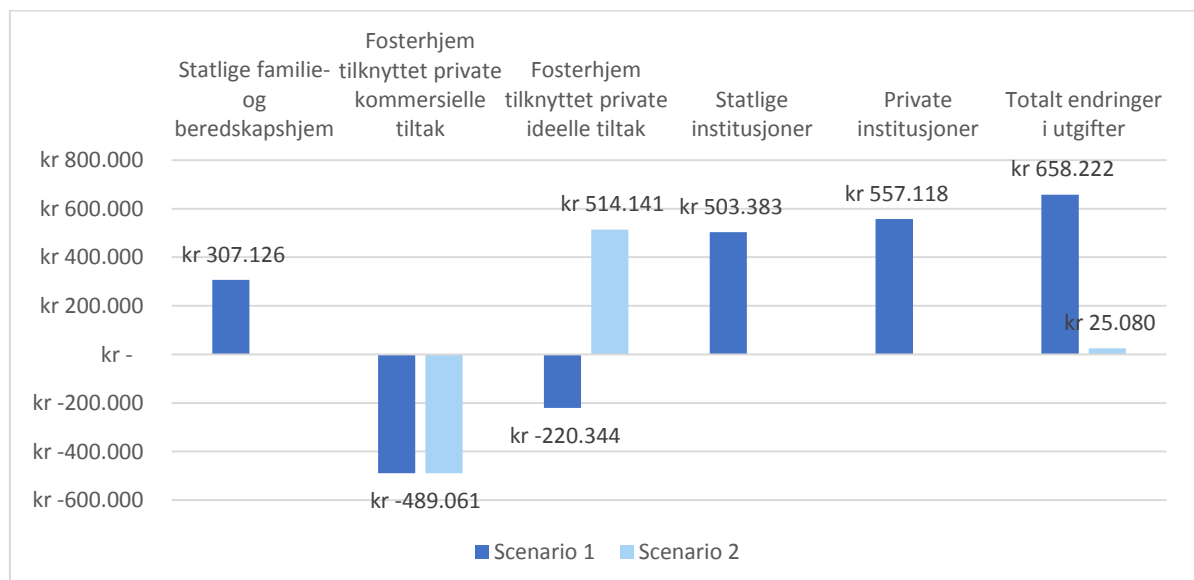
Tabell 6-3 Endringer i oppholdsdøgn pr. scenario og utgifter pr. oppholdsdøgn

Formål	Scenario 1	Scenario 2	Utgifter pr. oppholdsdøgn
Statlige familie- og beredskapshjem	104 500	0	kr 2 939
Fosterhjem tilknyttet private kommersielle tiltak	-149 286	-149 286	kr 3 276
Fosterhjem tilknyttet private ideelle tiltak	-63 979	149 286	kr 3 444
Statlige institusjoner	46 918	0	kr 10 729
Private institusjoner	61 847	0	kr 9 008

Beregningene viser at de ulike scenariene gir vidt forskjellige resultater. Dersom antakelsene om fordeling av oppholdsdøgn i scenario 1 skulle stemme, vil det medføre merutgifter på i underkant av 660 millioner kroner årlig. Dette skyldes i hovedsak en økning i bruken av private og offentlige institusjoner.

Dersom antakelsene om fordeling av oppholdsdøgn i scenario 2 skulle stemme, vil det medføre merutgifter på omtrent 25 millioner kroner årlig. Dette skyldes at fosterhjem tilknyttet private ideelle tiltak har høyere utgifter per oppholdsdøgn enn fosterhjem tilknyttet private kommersielle tiltak. For en oversikt over kostnadsutviklingen knyttet til de to scenarioene, se figuren under.

Figur 6-1 Endringer i utgifter pr. formål dersom tilbud om fosterhjem tilknyttet private tiltak bortfaller. Tall i 1000 kroner. 2016-priser.

Det presiseres at beregningene **kun** er ment å indikere hva som kunne skjedd i teoretisk tenkte tilfeller. Det er en rekke utgifter som ikke er med i beregningene. For fosterhjem tilknyttet private tiltak er ikke utgifter som Bufetat har for å inngå og følge opp kontraktene inkludert i disse beregningene. Det betyr at utgifter per oppholdsdøgn for fosterhjem tilknyttet private fosterhjem reelt er høyere enn det framkommer i tabell 6-3. For statlige familie- og beredskapshjem er ikke utgifter knyttet til rekruttering og opplæring inkludert. I tillegg mangler enkelte utgifter til administrasjon og overhead. Dette betyr at også utgifter per oppholdsdøgn for statlige familie- og beredskapshjem er høyere enn det som framkommer i tabell 6-3. Vi vet ikke hvor store disse utgiftene er for verken private eller offentlige fosterhjem og de er dermed ikke med i regnestykket.

6.4.5 Beregningenes troverdighet

Beregningene baserer seg på tenkte scenarier hvor fosterhjem tilknyttet private tiltak frafaller umiddelbart og de andre formålene må overta et udekket behov. Dette er i seg selv usannsynlig da en eventuell avvikling av private fosterhjem ville skjedd over lengre tid. Det er likevel en nyttig øvelse å se hva som ville skjedd ved en umiddelbar avvikling da det sier noe om hvordan utgiftene ville utviklet seg.

Videre er det viktig å understreke at vi ikke vet hvilket bistandsbehov barn som er i fosterhjem tilknyttet private tiltak, har. Fordelingen av oppholdsdøgn slik den er beskrevet over følger derfor en historisk utvikling, og er ikke nødvendigvis basert på barnas behov. Gjennom den kvalitative datainnsamlingen har vi imidlertid fått inntrykk av at endel av disse barna har forholdsvis store omsorgsbehov. Ifølge Meld. St. 17 (2015-2016)⁴⁸ er statlige familiehjem ofte et alternativ til institusjonsopphold. Intervjuer med både private, kommersielle og ideelle aktører viser at også de opplever at endel av disse barna ville vært på institusjon dersom det ikke hadde vært et privat fosterhjemstilbud til dem. På den andre siden har enkelte offentlige aktører gitt uttrykk for at man ville økt tilbudet av statlige familie- og beredskapshjem tilsvarende behovet, dersom de private fosterhjemmene ble avviklet.

Det er rimelig å anta at plasseringstid vil øke som følge av scenario 1 da det allerede er en knapphet på offentlige fosterhjem. Et resultat av dette vil eventuelt være at flere barn opplever midlertidige plasseringer eller lenger tid i hjemmet før de flyttes ut. Kostnader knyttet til dette er ikke inkludert.

6.5 Viktige læringspunkter

I det følgende presenterer vi viktige læringspunkter som fremkommer gjennom kartleggingen og som kan danne utgangspunkt for videre refleksjoner om forbedring av kvalitet i tjenestetilbudet.

6.5.1 Mangel på tillit mellom partene kan stå i veien for barnets beste

Kartleggingen viser at de private leverandørene som inngår i undersøkelsen i all hovedsak har høyt fokus på kvalitet. Det stilles strenge kompetansekrav gjennom kravspesifikasjonen og kartleggingen viser også at de ansatte både har høy formell kompetanse og lang erfaring fra arbeid i barnevernet. De positive funnene fra undersøkelsen til ansatte i private selskaper, støttes i meget stor grad av fosterforeldrene som er mottakere av tjenestene fra de private leverandørene. På tross av dette, etterlater kartleggingen et inntrykk av en skepsis til om private leverandører egentlig har barnets beste i tankene. Det er uklart om dette skyldes prinsipielle/politiske holdninger, konkrete erfaringer eller om det er en kombinasjon. Enkelte private leverandører opplever også at bruken av enkeltkjøp fremfor rammeavtaler i seg selv i liten grad gjør utvikling av et systematisk samarbeid på systemnivå, naturlig.

Vi vet fra kommuneundersøkelsen at flere opplever at det er vanskelig å generalisere hva de mener om private leverandører, noe som tyder på at det kan være ulike erfaringer med ulike aktører. Dette støttes også av intervjuer med Bufetats rådgivere som har opplevd variasjoner

⁴⁸ Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste

både mellom selskaper og mellom ansatte innad i det samme selskapet. Som tidligere påpekt fremstår kravspesifikasjonen som viktig for å sikre kompetansen blant ansatte i private selskaper. Samtidig kan leverandørene selv bidra med kommunikasjon rundt rekrutterings- og utsilingsprosess, samt eget fokus på opplæring, oppfølging og veiledning for å trygge Bufetats rådgivere på kvaliteten ved tjenesten som kjøpes.

Innføring av en rekke kontroll- og rapporteringsrutiner har til hensikt å sørge for et enhetlig og godt tilbud til både barn og fosterfamilier. Samtidig oppleves rutinene nå som såpass omfattende og tidkrevende at de går utover kvaliteten på tjenesten som skal leveres. Innføring av kontrollmekanismer og rapporteringsrutiner oppleves også å gi mindre handlingsrom når det gjelder innovasjon og tjenesteutvikling, hvilket fremheves som viktig i Fosterhjemsmeldingen.⁴⁹

Fra flere hold påpekes det også at avtaleverket er blitt så omfattende at partene ikke alltid har kontroll over det som står og som de har skrevet under på. Det er viktig at rapporteringsrutiner ivaretar barnets beste og faktorer som påvirker kvaliteten på fosterhjemstilbud. Det er også viktig at kontroll og styring balanseres med dialog mellom partene.

6.5.2 Forbedring av statistikk

I arbeidet med denne kartleggingen etterspurte vi statistikk på brudd og på skolenærvær for fosterhjem i både privat og statlig regi. Dersom det er et mål å gi sårbare barn og unge et stabilt og godt fosterhjem der de kan bo over tid og oppleve positiv utvikling, hadde det vært interessant å vite mer om hvorvidt private leverandører lykkes i å forebygge brudd i fosterhjemmene sine. Private leverandører må rapportere på skolenærvær for alle fosterbarn hver eneste måned. Skoledeltagelse er et viktig mål for alle barn og ungdommer og særlig barn i barnevernet. Dersom tallene rapporteres inn, men allikevel holder lav kvalitet, bør det undersøkes nærmere hva det er ved registreringer som ikke holder mål.

6.5.3 Oppfølging av fosterhjem er viktig for fremtidig rekruttering

Det er et sterkt fokus på at man ikke har tilstrekkelig antall gode fosterhjem i dag, samtidig som behovet for fosterhjem fortsetter å øke. Samtidig som det er stort fokus på å rekruttere nye hjem, oppleves det å være mindre oppmerksomhet på hva som skal til for å *beholde* gode fosterhjem. Kartleggingen viser at god oppfølging og veiledning fra en fast konsulent er viktige faktorer for at fosterforeldre velger å inngå avtale med private leverandører. Gjennom tett og god oppfølging orker og klarer mange å stå i krevende situasjoner over tid, og lykkes dermed med å skape gode og stabile vilkår for de barna det gjelder. Samtidig som det er til barnas beste, medfører tett oppfølging sannsynligvis også at erfarne fosterforeldre påtar seg nye oppdrag. Dette er i seg selv viktig. Det vil øke kvaliteten på fosterfamiliene som gjennom flere plasseringer får økt kunnskap og erfaring, samt medføre mindre kostnader til rekruttering og opplæring, og kanskje også til oppfølging. Kartleggingen indikerer også at fornøyde fosterforeldre er gode ambassadører for fosterhjemsoppdrag.

⁴⁹ ibid

7. LITTERATURLISTE

Barnevernloven (1992). *Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester.*

Bufdir (2017). *Barnevernsstatistikk.* Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

Bufdir (2015). *Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem.* Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/Fagveil_Akuttarbeidet_institusjon_beredskapshjem.pdf

Bufdir (2014). *Skolerapport-Hvordan bedre skoleresultatene og utdanningssituasjonen for barn og unge i barnevernet.* Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/nbbf/Skole_utdanning/Skolerapport_barnevern_Bufdir_2014.pdf

Bufdir (2016). *Årsrapport 2016.* Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/ARSRAPPORT_2016.pdf

Bufetat. *Bilag 4 Avtale om enkeltkjøp av fosterhjem.*

Bufetat (2017). *Mal for Oppstartsplan.*

Bufetat (2017). *Oppsummering av risiko og behov ved flytting til institusjon, statlig familiehjem og fosterhjem tilknyttet privat tiltak.*

Bufetat (2017). *Oppfølgingsplan ved plassering i institusjon, statlig familiehjem og fosterhjem tilknyttet privat tiltak.*

Bufetat. *Kravspesifikasjon, i Avtale om enkeltkjøp av fosterhjem Bilag 4.*

Bufetat. *Kravspesifikasjon, i Avtale om enkeltkjøp av akuttiltak i fosterhjem Bilag 1.*

Bufetat. *Plasseringsavtale - fosterhjem levert av privat leverandør, i Avtale om enkeltkjøp av fosterhjems plasser Bilag 2.*

Bufetat (2017). *Rutiner for oppfølging av plasseringer i privat institusjon og i fosterhjem tilknyttet privat tiltak. Veiledning og sjekklister til rutinene.*

Bufetat (2017). *Sjekklister for vurdering av fosterhjemets egnethet for akuttplassering.*

Bufetat (2013-2015) *Utsiktede flyttinger 2013-2015 Rapport*

Forskrift om fosterhjem. *Forskrift om fosterhjem 18. desember 2003 nr. 1659.* Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-12-18-1659?q=forskrift+fosterhjem>

KS (2018). *Veiledende satser for fosterhjem og besøkshjem*. Hentet fra <http://www.ks.no/fagomrader/utdanning-og-oppvekst/barnevern/fosterhjem/veiledende-satser-for-fosterhjem-og-besokshjem2/>

Meld. St. 17 (2015-2016). *Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/aca456569b1d41e9abd37a2a8038637e/no/pdfs/stm201520160017000dddpdfs.pdf>

Prop. 106 L (2012-2013). *Endringer i barnevernloven*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>

SSB (2011). *Kvalitetsindikatorer i KOSTRA*. Hentet fra <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/kommune-stat-rapportering/kvalitetsindikatorer-i-kostra>

Vista Analyse (2016). *Bruken av private aktører i barnevernet- ansvar på avveie*. Hentet fra https://www.vista-analyse.no/site/assets/files/5600/va-rapport_2016-19_bruken_av_private_i_barnevernet-_ansvar_pa_avveie.pdf

VEDLEGG 1- NOTAT OM SPØRREUNDERSØKELSENE

I forbindelse med kartleggingen av det private fosterhjemstilbudet, har Rambøll gjennomført tre spørreundersøkelser: én blant fosterforeldre som benytter privat leverandør, én blant ansatte hos private aktører som tilbyr fosterhjemstjenester, og én blant ansatte i barnevernstjenesten i norske kommuner.

Undersøkelse blant fosterforeldre

Målgruppe: Fosterforeldre som er fosterhjem via en privat leverandør av fosterhjemstjenester. De private aktørene Aberia, NOS, Vesterled, Connexa, Aleris, RUFS og Humana har levert lister med e-postadresser til sine fosterfamilier. I overkant av ti fosterfamilier reservert seg fra å motta spørreundersøkelsen, og fire respondenter var forhindret i å delta av personsensitive årsaker knyttet til plasseringene de har. Respondentutvalget består av aktive fosterhjem og beredskapshjem, samt hjem som har hatt oppdrag tidligere (avgrenset til avsluttet i 2016/2017) eller fosterhjem som venter på plassering.

Metode: Web. Undersøkelsen ble sendt ut 17.01.18 og var åpen til 05.02.18. Det ble sendt ut to påminnelser til de som ikke hadde svart, hhv. 23.01.2018 og 30.01.18.

Svarprosent: Undersøkelsen ble sendt til 246 gyldige e-postadresser, hvorav 148 besvarte. Det gir en svarprosent på 60. Alle som har besvart minst ett av spørsmålene som ikke er bakgrunnsinformasjon regnes som deltakere.

Fordeling mellom selskaper på inviterte og besvarte – ingen store skjevheter:

Selskap		Besvart	Invitert
Aberia	Antall	6	7
	Andel	4,1%	2,8%
Aleris	Antall	46	63
	Andel	31,1%	25,6%
Connexa	Antall	32	61
	Andel	21,6%	24,8%
Humana	Antall	22	41
	Andel	14,9%	16,7%
NOS	Antall	11	16
	Andel	7,4%	6,5%
RUFS	Antall	2	5
	Andel	1,4%	2,0%
Vesterled	Antall	29	53
	Andel	19,6%	21,5%
Total	Antall	148	246
	Andel	100,0%	100,0%

Undersøkelse blant ansatte hos private aktører som tilbyr fosterhjemstjenester

Målgruppe: Ansatte hos private leverandører av fosterhjemstjenester. De private aktørene Aberia, NOS, Vesterled, Connexa, Aleris, RUFS og Humana har levert lister med e-postadresser til sine ansatte. Vi er ikke kjent med at noen av de ansatte reservert seg fra å motta spørreundersøkelsen.

Metode: Web. Undersøkelsen ble sendt ut 17.01.18 og var åpen til 05.02.18. Det ble sendt ut to påminnelser til de som ikke hadde svart, hhv. 23.01.2018 og 30.01.18.

Svarprosent: Undersøkelsen ble sendt til 67 gyldige e-postadresser, hvorav 53 besvarte. Det gir en svarprosent på 79. Alle som har besvart minst ett av spørsmålene som ikke er bakgrunnsinformasjon regnes som deltakere.

Fordeling mellom selskaper på inviterte og besvarte – ingen store skjevheter:

Selskap		Besvart	Invitert
Aberia	Antall	4	4
	Andel	7,5%	6,0%
Aleris	Antall	12	14
	Andel	22,6%	20,9%
Connexa	Antall	6	7
	Andel	11,3%	10,4%
Humana	Antall	12	17
	Andel	22,6%	25,4%
NOS	Antall	2	3
	Andel	3,8%	3,0%
RUFS	Antall	5	10
	Andel	9,4%	14,9%
Vesterled	Antall	12	13
	Andel	22,6%	19,4%
Total	Antall	53	67
	Andel	100,0%	100,0%

Undersøkelse blant ansatte i barnevernstjenesten i norske kommuner

Målgruppe: Leder for barnevernstjenesten eller erfaren saksbehandler/barnevernkonsulent i alle norske kommuner eller samarbeidsområder*, én respondent per kommune/samarbeidsområde. Respondentlisten ble utarbeidet på bakgrunn av tilgjengelig kontaktinformasjon på kommunenes nettsider.

Metode: Web. Undersøkelsen ble sendt ut 17.01.18 og var åpen til 05.02.18. Det ble sendt ut to påminnelser til de som ikke hadde svart, hhv. 23.01.2018 og 30.01.18.

Svarprosent: Undersøkelsen ble sendt til 278 gyldige e-postadresser, hvorav 132 besvarte. Det gir en svarprosent på 47. Alle som har besvart minst ett av spørsmålene som ikke er bakgrunnsinformasjon regnes som deltakere.

*Noen kommuner har interkommunalt samarbeid om barnevernstjenester. Det er tatt høyde for dette slik at bare en av kommunene (verts kommunen/den kommunen med barnevernkontoret) i samarbeidsområdet har fått invitasjon til undersøkelsen.

Geografisk fordeling:

	Antall	Andel
Østfold	6	4,5%
Akershus	10	7,6%
Oslo	5	3,8%
Hedmark	6	4,5%
Oppland	9	6,8%
Buskerud	4	3,0%
Vestfold	2	1,5%
Telemark	5	3,8%
Vest-Agder	3	2,3%
Rogaland	13	9,8%
Hordaland	13	9,8%
Sogn og Fjordane	10	7,6%
Møre og Romsdal	10	7,6%
Trøndelag	11	8,3%
Nordland	11	8,3%
Troms	10	7,6%
Finnmark	4	3,0%
Total	132	100%